

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1-го кожного місяця. — Редагує колегія.

ПЕРЕДПЛАТА:

Для краю:

Річно 10 зол.
Піврічно 5 „

Для Америки:

Річно 2 долари. Піврічно 1 долар.

Адреса Редакції і Адміністрації:

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“,

Львів, вул. Зіморевича ч. 20,
I поверх.

Число телефону: 30-53.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка 120 зол.
Пів сторінки 70 „
Чверть сторінки 40 „
Одна осьма сторінки 25 „
Дрібні оголошення по 10 сотиків
від слова.

Поправа сільського господарства а кооперація.

Праця над економічним движенням села іде у нас зараз в трьох напрямках: 1) організація споживчих кооператив, се підготовча стадія до всесторонньої сільсько-госп. кооперації, 2) молочарських і 3) віднова діяльності Сільського Господаря станової орг. селянства. Здатність до життя спож. і молоч. кооператив є завжди запевнена, як що кооперативи дбають о добрі ціни на товарі першої потреби села. Досвід каже, що там, де найдеться бодай один-два члени управи з характером, чесні, де розгартіш особистих страстей щасливими обставинами, чи під вмілюю рукою відповідальних провідників села не дійшов до крайности — там будучність кооперативи певна.

Справа удачної і тривалої організації сільсько-господарських кружків при допомозі Філій „Сільського Господаря“ є далеко складніша і тяжша. Наука, ширення вже не то поступовішого ведення сільського господарства, але бодай поправи його найголовніших хиб, доторкується передусім особистих здібностей і культури власника даного господарства, а потім доперва залежна є від економічних обставин господарства. Добру організацію найменшого сільського господарства викликає не тільки сама енергія і працьовитість господаря, але найбільше його здібність організаційна, — то є знання „зводити кінці до купи“. Коли добрим агітатором за споживчою і молочарською організацією буває по більшій мірі відповідна ціна товару і можливість збуту масла, то в поправі господарства першою труднощею являється невикорінений ще звичай, одідичений по наших предках, що годівані багатими нашими землями про хліб насущний дбати не були примушені і нині воліють „балачки“ в корчмі чи лузання насіння з сусідом на сонці, чим якісь там по їх думці теревені про розумне господарство. Мовляв, як Пан Біг схоче, то вродить, а ширення поступовішого господарства в селянських очах є нічо инше як теревені, та що при тяжкім економічнім положенню така поправа є недосяжна. Це у них якась далека мрія. Поправа господарки вимагає взриву думки і натуги ума та мускулів. Це не легке і многим здається не до виконання.

Попри ці особисті спосібности наших селян до поправи сільського господарства тягнуть ще відносини економічні, а сі є дійсно застрашаючі. Через здержання еміграції зарібкової та через брак інших занять, усі лишаються на ріллі, а роздроблена селянська посілість сходить просто до найдрібніших господарств, так що нині ціле Підкарпаття представляє табор нужди і безробіття. Пересічний господар посідає 2—3 морги поля, а 15 моргове господарство є рідкість. Цілі просятори потребують меліорації сіножатей і пасовиск, а видатність орного поля сходить на 4—6 сотнарів пшениці з морга. Плодозмін страшний, з погляду розсудної господарки дикий, по селах місто садів овочевих — верби, а селяне мимо доброї волі не є в стані закупити кілька щеп. Спроби переведення меліорації перед війною, чи нинішні наміри викопати бодай примітивні рови для відводнення піль, ізза незрозуміння вартости їх у господарів стрічаються з судовими процесами за перекопання рову поперек поля.

Сільські господарства вимагають вкладу праці і капіталу, а рентують його помало — не наглядно. Тому зрозуміння для сільсько-господарської культури і для діяльності Сільського Господаря іде і буде іти на селі з дуже великими труднощами, а тим більш тому, що селянство діставало перед війною під досвідні поля від Сільською Господаря насіння чи погної даром, а в теперішнім часі в дуже рідких випадках дехто дістає марні датки від сусідських рільничих товариств і то звичайно недоцільні і спізнені. Тож при рільничих викладах по селах зауважується з одної сторони велике зацікавлення, а з другої замітне є розчарування, що Сільський Господар матеріальної помочі дати не може. Через це закладання досвідних піль без підмоги Сільського Господаря є дуже утяжливе, бо при таким роздробленню господарства не можна найти охочих вложити навіть невеликі грошеві видатки на погної чи насіння. Розсадниками рільничими культури були все економічно сильні господарства, яких у нас тепер з вимком Поділля по селах мийже нема. Через це про культіватори на Підгір'ю не знали — не чу-

ють, вала перстенового ніхто не вживає, а боро на ланцюхова се рідкість, хиба у священника або на фільварку. Річ зівсім зрозуміла, бо на 3—4 моргових господарствах так „люксусових“ приладів купити часто не ма за що.

Ту саме вдячна буде роля сільських кооператив, які одинокі є в стані і в обовязку про такі конечні прилади для господарства подбати. Тут одночасно насувається гадка співпраці Сільського Господаря з повітовими Союзами*), бо тільки через кооперативи можна вести науку господарства і через них бути дійсно помічними селянству, чи то при закупі погноїв, машин рілних, насіння, чи через спільне уживання подинок приладів рілних, закуплених через кооперативу, її членами. Для переведення цього треба свідомих, активних людей, а кооперативи звичайно гуртують коло себе найліпші і найактивніші одиниці села.

Добре зорганізовані і матеріально сильні кооперативи повинні бути основою діяльності Сільського Господаря на селі, а провід в пляновій праці над двигненням рілної культури мають вести повітові Союзи в якнайліпшій порозумінню з філіями Сільського Господаря, бо праця розділена, без порозуміння, до ціли не доведе, а працюючи в двох напрямках, то є над освідомленням і ширенням сільсько господарської культури та над сильним економічним розвитком кооператив дійдемо поволи, але певно до піднесення сільського господарства. З часом коли кооперативи будуть представляти поважну, матеріально дійсно сильну організацію, буде можна приступити до меліорації сіножатей і пасовищ, це поправить господарку цілого Підгір'я. О скільки така Долинщина і Стрийщина не перепроводить через громадські уряди чи через водні спілки, меліорації при допомозі власних коштів і фонду меліораційного, то о радикальній поправі господарств не може бути мови. Се пісня будучности, а до того дійдемо тільки через сильну кооперацію і через її співпрацю з „Сільським Господаром“.

Гриць Паляниця.

Розвій кооперативних сил в Чехах, а у нас.

Ми радіємо, що у нас так сильно зачинають рости по селах кооперативи. І є чим радіти, бо в кооперативах наша господарська сила — будучина. Видимо, що і в нас праця кооперативна не йде марно.

Та далеко нам ще до других народів. Ось приміром у нас нараховується до 2000 кооператив на 7 і пів мільонів Українців під Польщею. Тимчасом в чеській республіці є 14 тисяч кооператив на 13 і пів мільонів мешканців. Виходить, що в нас требаби ще коло 7000 кооператив побудувати, щоби числом Чехам дорівнати. Тай сила кожної з цих спілок в порівнянні до наших величезна. Ми радіємо вже, як що у нас кооператива доходить до 100 членів, а в Чехах виходить на одну кооперативу пересічно не менше як 200 членів, а бувають такі, що мають їх 1000 і більше.

Наші кооперативи майже не мають своїх маєтків, хиба деякі, а в Чехах маєток кооператив

виносить 15 мільярдів чеських корон. Є се маєток впрост великанський. Самі робітничі кооперативи числом 2.000 мають 900.000 членів, а 2 мільярди корон маєтку. Рільничих кооператив є 8.000 об'єднаних в 12 союзах, злучених в одну центрально-кооперативу.

Наші кооперативи є подібні до робітничих кооператив, бо майже всі є споживчими, так як чеські робітничі. Навіть числом є їх стільки, як чеських робітничих. Дуже мало у нас господарських.

В Чехах якраз противно, господарські є дуже сильно розвинені, а є їх 8.000. Є там много таких, які у нас ще зовсім незнані. Приміром є 439 кооперативних заводів електричних, бо в премногих селах члени електричною силою молотять, провадять різні у власнім заряді, молочарні та інші свої фабрики, електричним світлом освічують вулиці, хати, стаї і пр. Дальше є 109 великих кооперативних складів збіжжєвих, окрім менших складів та множества складів при інших кооперативах. Є 109 кооперативів машинові, які мають спільні плуги парові чи моторові, спільні молотілки та інші машини рілні. Також є 72 кооперативні горільні, 80 великих фабричних молочарень (попри множество малих в роді наших). Широко розвинена є сіть кредитова, між ними кооперативна. Є 1688 кооперативних кас ощадности і позичок (33 наших), в яких було в 1925 році зложених на щадничих книжочках 1600 мільонів чеських корон. Вже з поданих прикладів маємо поняття про розвій тамошнього господарського життя.

Кожний рід кооператив має, як ми вже вище сказали, свій союз, який обслуговує ці кооперативи. А в кожному з них муравлина праця соток людей.

Для пояснення додати треба, що всі ці спілки є майже виключно лиш чеські та німецькі, бо Українці, Словаки і Мадяре, які там також живуть, досі, мають дуже слабкі організації.

Як подумаємо, що Чехів і Німців нема там значно більше, як Українців в Польщі (Чехів і Німців є там коло 10 мільонів, Українців в Польщі 7 і пів мільонів), то зрозуміємо, як далеко відстали ми тут під Польщею від них, зрозуміємо, чому в нас маси людей без праці, без хліба.

Але з гордістю можемо собі сказати, що в таким тяжким господарським положенню, в яким ми тепер під Польщею жиємо, ми йдемо дуже скорими кроками вперед.

Немає дня, щоби не створилася на наших землях нова українська кооператива. Рoste кооперативне життя, рoste захоплення, рoste й надія на краще наше будуче. А воно лежить у сильній і дисциплінованій сільсько-господарській кооперації. її предтечею є сучасні господарсько-споживчі кооперативи рільників.

Ортогон.

ЗДОРОВІ ДУМКИ.

Вміти добре рахувати треба господареві так, як вміти орати.

Хто нове шанує, а старе латає, все щось має.

Говорити, а не думати, це стріляти а не ціляти.

*) Більше про конечність і спосіб співпраці „Сільського Господаря“ і кооператив найдуть наші читачі в книжечці Юліана Павликовського „Під прапором самопомочи“, Бібліотека „Сільського Господаря“ ч. 43.

Рільники, беріться до управи тютюну!

Тютюн значно поплатніщий, як збіжжа.

Рік за роком доказує нам, що господарка оперта лиш на збіжжю, щораз менше оплачується. Чужі краї так загачують ринки своїм таним збіжжям, що воно з року на рік таніє і таніє.

Треба нам братися до управи поплатніщих рослин, до так званих рослин промислових. Такою є між іншими тютюн.

Польща купує рікрічно 20 мільонів кільограмів тютюну з чужини, а в нас управа тютюну до одного мільона кг. не доходить. Уряд має з тютюну великі зарібки, бо в минулому році заробив від усіх курців в Польщі 188 мільонів золотих на чисто. Тож не відступить від того, щоби не купувати його за границями, як наші рільники не управляють. Але радо купує і від наших рільників.

В минулому році обраховано, що тютюн давав навіть 6 разів більше доходу з гектара, як жито, а вже в найгіршій випадку 3 рази більше.

Ось рахунок: з гектара маємо коло 10 сотн. метр. жита, за яке в найліпшому випадкові дістанемо на торзі 200 золотих.

Тютюн дає з гектара також коло 10 сотн. метр. сухого листя, а буває значно більше. В минулому році платив уряд за 1 сотнар метр. сухого листя звичайної махорки 50—75 зол., за бакун 75—90 зол. а за ліпший сорт до 125 золотих. Разом за 10 сотн. метр. тютюну дістане около 1000 золотих. Тютюн вимагає дещо більше роботи, як жито, але на множество роботи ніхто не стане нарікати в часах так застрашаючого безробіття, яке тепер панує. Дрібні рільники оброблять все власними руками, а в більших і наємні робітники дещо зароблять на прожиття і сам господар.

Чому уряд не дозволяє усім управляти тютюном?

Тютюн не в кожній стороні удається. А як удається на невідповідних ґрунтах, вартість тютюну є майже ніяка. Тому уряд визначає до управи тютюну лиш такі області, а в них ці повіти, в яких удається тютюн. Тютюн це рослина теплих країв, ясного сонця, та засібних земель. Такими землями під Польщею є якраз українські землі, а головно наше Поділля, Покуття і полудневі повіти Волині, а лиш декілька корінно польських повітів. Теплі околиці заслонені від холодних вітрів, яри, надрічні доли, легкі полудневі склони найбільш пригожі під тютюн, а їх якраз у нас є много. Тому уряд признав під управу тютюну головно сі наші повіти, які ми подали в попередньому числі.

Як уряд пильнує управи тютюну?

Уряд карає тих, хто управляє без дозволу, а дозволяє управляти усім, хто з призначеного повіту зголосить під управу найменше 500 метрів квадратних (приміром кусень поля 50 метрів довгий, н 10 широкий, чи 100 метрів довгий а 5 метрів широкий) в цілости. Уряд висилає контрольорів, чи зголошений управляє якраз таку кількість, як зголосив.

Доки можна зголошувати?

Послідний день, в яким ще можна зголошувати, 15. квітня. Хто зголосить пізніше, дозволу не дістане.

Як попирає уряд управу тютюну?

Уряд дає насіння своє безплатно. Тому, хто управляє найменше 1000 метрів квадратних, дає уряд на жадання зачети грошеві на кошти управи. Тим, хто доставляє тютюн до уряду своїми підводами, звертає уряд кошт доставки, а за найліпший тютюн платить попри ціну купна ще премію (нагороду).

Чому в нас управляють мало тютюну?

Колись Австрія не дбала за це, бо мала таний і ліпший з чужини, тож платила такі ціни, що не оплачувалося. Польща хоче визбутися чужого тютюну, бо не має чим за нього платити, тож попирає свій. А що збіжжа впало в ціні, тютюн оплачується значно.

Також мало управляють тому, бо многі не знають, як коло тютюну ходити. Привикли господарити по своєму і бояться зачинати щось нове. Тому щоби помочи нашим рільникам, скажемо коротко про це, як ходити коло тютюну.

На яких землях удається тютюн?

Тютюн піде на всіх землях, крім торфових. (На них легко валиться, падає, бо є ростиною великою, а корінь має малий, тож в торфовій землі не має сили триматися), крім тяжких глинистих, та крім сильно запущених хоптою. За те йде добре на легких глинках, навіть на сильно пісковатих глинках та на чорноземах. На тяжких удається хиба махорка і бакун.

Як справити під тютюн землю?

Тютюн любить поле засібне, вичищене, але не любить свіжого гною. Тому треба поле справити і погноїти вже в осени (не приорювати гною глибоко!), так щоби з весною його вже лиш зрушити і вигубити хопту. Хиба тяжшу землю треба ще плитко переорати. Хто спізнив з осінним гноєнням, а поле пісне, той мусить з весною погноїти. Але треба гноїти дуже ранною весною і то добре перегноєним гноєм та зараз плитко приорати.

По яких рослинах йде тютюн?

Найліпше по окопових, бо і земля по них засібна і поле вичищене. Тоді дуже служить тютюнови додаток попелу, або потасової соли (не каїніту!). Також вдячний за томасину, а ще більше за вапно. Азотових гноїв не дається, бо листя зле палиться і має гірший смак.

Поза окоповими може тютюн йти по всіх інших рослинах, навіть по собі і то через кілька літ. Лиш не піде по конюшині та люцерні. Дуже добре удається на новинах. Наші пасовиска булиби під тютюн прекрасними. Не треба сіяти побіч конопель чи лону, бо з них може кинутися на тютюн зараза звана вовком. Як кинувся вовк, треба на слід. рік перейти з тютюном на инше поле.

Коли і як сіяти насіння?

Тютюн не знесе найменшого приморозку. А в нас вони можливі навіть до 15. мая. Тому не сіємо тютюну зараз з весною на полі, але — так як на росаду капусти — на окремі заслонені від вітрів грядки, помішавши це дрібне насіння з піском і все треба підливати та вважати, щоби захистити молоді рослини, як що грозить приморозок. Хто хоче посіяти скорше, мусить сіяти в так зв. розсадники. В теплому місці копаємо ранною весною діл до глибини 70 см., в нього

даємо свіжий кінський гній і притоптуємо на 40 см. грубо, а на то верству врожайної землі 30 см. грубу і в ню всіаємо тютюн. На один гектар ґрунту мож висадити коло 40 тисячів рослин, а на то треба 20 грамів насіння тютюну. (на 500 метрів квадр. вистане 1 грам на 1 м.²) Як грозить приморозок треба розсадник закривати солом'яною матою. Також плечуть росаду в інспектах, то є в скринях, накритих з верха скляними шибками.

Коли і як пересаджувати росаду тютюну?

Пересаджується на приготоване поле аж по приморозках, то є в другій половині місяця мая. Розсаджується так, як капусту.

Як можна використати поле перед засадженням тютюну?

Тому, що росада тютюну приходить на поле так пізно, многі рільники використовують поле перед тим ось як:

Сіють в осени святоіванське жито з викою і в перших днях мая косять на пашу та справивши поле сіють тютюн. Воно і добре і не добре так робити. Най практика покаже, що поплатніше.

Як заходитися коло тютюну по висадженню росади?

Росаду садимо на 49—50 см. одну рослину від другої. Звичайно за сухшого часу треба підливати також так як росаду капусти. Потім треба полоти, сапати, та 2—3 разів підгортати. Щоби розвивалося листя, стинаємо в погідний день по полудни цвіт. Стинаємо також бічні гони і обмикуємо долішні листки. Тоді середні листки розвиваються найліпше, а тютюн з них має найприємніший смак і запах.

Як збирати і сушити листки?

Як лист жовтіє і берегами згинається в долину, та легко ломиться, це знак, що лист доспів треба зривати. Долішні дозрівають скорше і їх скорше обриваємо. Обривані листки складаємо один на другий, по 15—20 і так лишаємо горішньою стороною листків в долину, по можности в тіни, через кілька годин, щоби листки прив'яли. Потім перетягаємо на шнурки і сушимо, завісивши в провітряних місцях так, щоби не дотикали стіни.

М. Творидло.

Про меліораційне право в Польщі.

Оголошена під таким титулом розвідка в останнім числі (ч. 3) нашого часопису вимагає bliщого пояснення справи що до виготовлення проєктів меліораційних через Меліораційне Бюро при Виділі Самовряднім у Львові.

В часах передвоєнних Бюро се виконувало всі передвступні праці, потрібні до виготовлення проєкту і кошторису на роботи меліораційні більшим і меншим властителям ґрунтів безплатно, себто на кошти публичного фонду меліораційного.

Дотичний властитель (або властители як що меліорацію переводжено громадно, через Спільку Водну) виставляв лишень декларацію, що зверне кошти знимки технічної і кошти опрацювання проєкту і кошторису, як до 3 літ від дня одержання проєкту не приступить з власної вини до виконання запроєктованих робіт.

Однак ізза економічної кризи, яку переживає польська держава, а передівсім ізза недостаточних жерел доходів, признаних уставою з дня 11. серпня 1923 о урегулюванню фінансів комунальних, Т. Виділ Самоврядний постановив: ограничити уділювання безплатної помочі технічної. Бюро меліораційного до проєктовання і виконання рільних меліорацій лишень для тих власників ґрунтів, які посідають загалом менше як 25 га (се є 43 моргів) ґрунтів, без огляду в якій небудь культурі.

Всі інші власники ґрунтів, які посідають більшу просторонь як 25 га, а які мають замір свої ґрунти в цілости, чи в якійсь часті меліорувати при помочи фаховій Бюро меліораційного, є обов'язані заплатити кошти комісійні, себто дієти і кошти подорожі делегованого в сій цілі технічного урядника Бюро меліораційного і звернути також за опрацювання плянів, які пересічно вносять від 1 морга 4 зл.

Ся постанова обов'язує і в сих випадках, коли кількох або кількадесят власників прилягаючих до себе ґрунтів мають намір в спільці ґрунти свої меліорувати і в сій цілі зав'язують Спільку Водну по думці постанов устави водної з 19. вересня 1922 р.

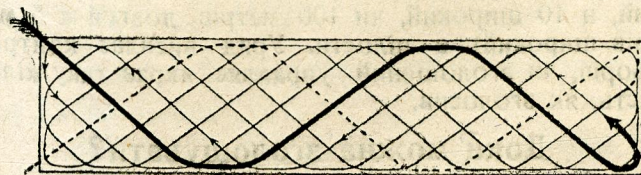
В таких випадках лиш власники, що посідають більше ґрунту, як 25 га, покривають відповідно до участі в заміреній меліорації част сих коштів, всі інші будуть від сих коштів звільнені. Тому в поданнях до Т. Виділу Самоврядного інтересований має подати, який обшар ґрунтів вимагає меліорації і який обшар ґрунів є його власністю, а правдивість сего посліднього має засвідчити Зверхність Громадська.

А. К.

Незнаний у нас спосіб оранки поля.

У наших рільників усі поля тягнуться довгими, а вузкими пасами. Є се велека невігода, бо ніякий сусід не згодиться на то, щоби орати такі паски поперек і витовкати йому ріллю. В тім причина, що селянин не в силі обробити поля повздовж і поперек, так як на фільварочних полях, а тому оре все лиш повздовж від непамятних часів. Його поле не дасть ся ізза цього вирівнати, все має хребти, а тому під межами збіжжа звичайно недорідне, слабе, марне і вимокле, на складах буйнійше, аж нераз виляже. До того ще нерівно дозріває, так що одно вже переспіло, друге недоспіло. Тут головна причина, що наші збіжжа так скоро вироджуються.

А прецінь є способи інакше орати і тому лихови запобічи. В Данії і в Чехах бувають також вузкі паси, а всетаки тамошні рільники дають собі раду, щоби свої поля вирівнати і щоби ріллю сповхнити на всі боки. Вони орють раз повздовж так як у нас ореться, а раз вузким, як ось каже рисунок:

Товста лінія означає перший хід плуга. Другий хід плуга йде по лінії зазначеній стрілками, послідній уриваними крисками.

Зачинається орати з кута ріллі при першій межі на скоси до другої межі, а від неї починаємо легко на скоси не витягаючи під межею плуга до першої, так як показує товста лінія на рисунку, від неї знов звертається до другої аж дійдеться плугом до кута поля при другій межі. Таким самим вужем оремо плугом в протилежну сторону здовж першої скиби, звертаючи кінцями на право або на ліво, як нам вигідніше. На зворотах під межами переходимо плугом на другу сторону першої кривої лінії і так безнастанно далі, аж до кінця. Хто поспробує се на полі в практиці з плугом, той скоро зрозуміє, і не помилиться, як орати до самого кінця.

Цим способом можна орати навіть дуже вузькі поля. Користь з такої оранки велика, бо рілля переробиться нв скоси так само добре, як на двірським полю поперек, поле стратить хребет — вивінається, а нема більшої страти часу при такій оранці як при повздовжній.

Певно, що і цей спосіб не всюди дасться перевести, але в многих випадках покажеться дуже корисним. Попробуємо лиш!

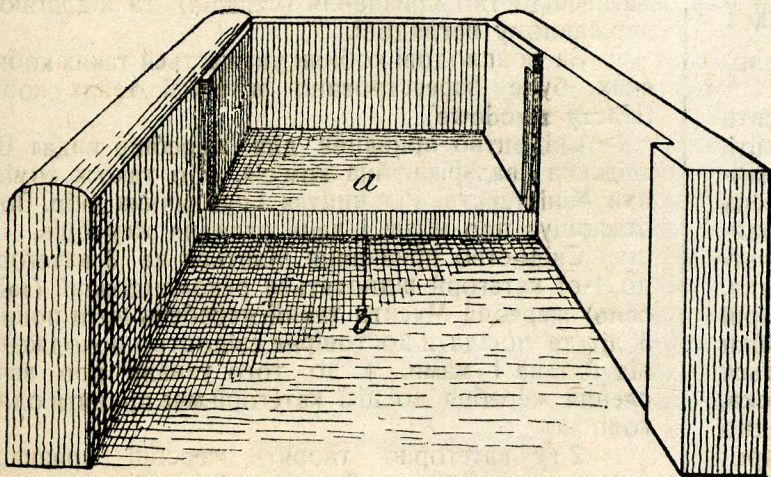
М. Т.

Як підніс чеський господар платність годівлі свиней.

Хочемо подати усім нашим селянам спосіб, до якого взявся чеський селянин Ант. Срб з Хейніц в годівлі свиней, а який йому значно ліпше оплачується, як давний спосіб. Є се середний господар, ні великий ні малий. Пустився він попри годівлю молочних коров також на годівлю безрог і показується, що при своїх улаженнях — які подаємо — годівля сталася значно поплатніша.

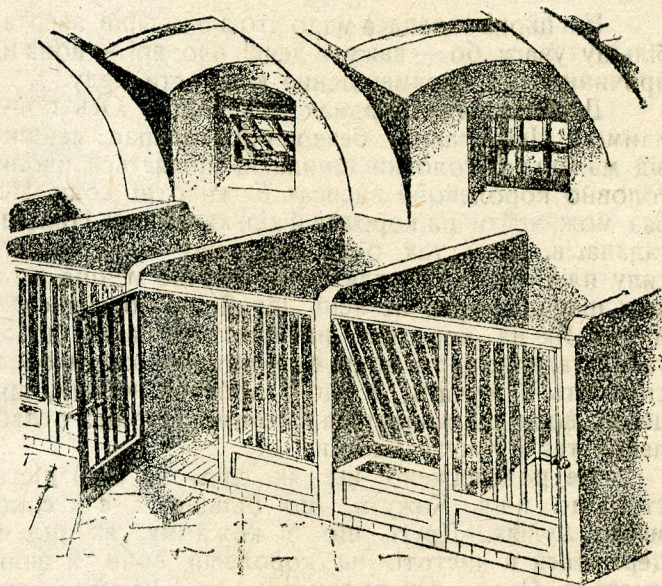
Має хлів, в якому є 6 кліток, кожна величини 4 м², а одна велика клітка величини 18 м². Усі льохи, звичайно 10—12 штук, тримає спільно з кнорозом в сій великій клітці. З клітки випускає їх три рази денно на огорожене, лиш для них призначене, вицементоване подвір'я, з досить великим спадом. На подвір'ю кормляться свині літом зелениною, в зимі пашними бураками. Більший спад подвір'я зробив він на то, щоби моч якнайскорше стікала, бо показалося, що як свиню випускається з хліва правильно три рази денно, то вона ніколи не виконує своїх потреб в хліві, але на подвір'ю. В тім видить цей господар ощадність в праці, бо викидування гною з хліва майже відпадає.

Задню частку головної клітки в хліві зробив

Велика клітка в хліві. Задня половина клітки заложена дошками. Там свині йдуть на леговиско.

на 40 сантиметрів висшу, як передню, на дошках, які можна легко зняти і назад позакладати і переділив її барієрою з дерева, окутою залізною бляхою, щоби її свині не гризли. Ся задня частку є для свиней гейби ліжком, яке вистеляється соломомою. Се ліжко є лиш так велике, щоби усі свині могли полягати собі одна тісно коло другої.

Малі клітки в хліві для поросних льох і для пацят.

Вони так і кладуться. Интересно дивитися, як свині, виївши на подвір'ю, яке є зараз під хлівом, зеленину чи пашні бураки та вичистившись, біжуть до передньої частки клітки, до корита, наповненого в межичасі обрахованою кількістю ядерної паші, за хвилику зжеруть її, напнуться тут таки приготованої води і вже самі мандрують до свого спільного ліжка на підвиснення спати. Сплять так довго, аж треба їх будити до другої їди. Солома під ними майже все суха, а змінюється лиш по довгим часі.

На 14 днів перед тим, заки котрась льоха має мати молоді, дає її господар до малої клітки. Вона так само улажена як велика, ріжниця лиш в тім, що ліжко підвиснене не на 40, а на 20 см. і закладається шойно тоді, як пацята вже мають один тиждень і можуть вже для заспокоєння своїх потреб злазити з сих дощок то є зі свого ліжка, на передню частку клітки і назад вилазити. І льоха і пацятка ніколи не занечищують свого леговиска вистеленого сухою соломомою, так що і тут її не треба часто змінювати. Але передню частку, в якій дається льосі, а потім і молодим їсти, треба чистити що дня, так як передню частку головної клітки.

Таке улаження причинюється дуже до ощадности, бо одна молода дівчина потрафить до 7. години рано обслужити легко сих 10—12 льох, 1 кнороза і 5—10 молодих, хованих на продаж різникови, а вже по 7. годині може йти з усіма робітниками до праці в поле чи в господарстві.

Подвір'я є мале, таке як велика клітка, бо господар цей не мав більше місця. Воно ціле вицементоване і його що дня чиститься. На се вистарчає залізне згребло, яким легко стягнути відходи на купу.

Додам що такий спосіб обходження зі свиньми показався за 11 літ його практики дуже добрим, бо за увесь той час ні одна штука не згинула на якусь заразливу слабкість.

Своє уладження описав цей господар обширніше в чеській газеті „Земедельска Еднота“ і за це дістав нагороду, бо його уладження послужило приміром для других. *М. Творидло.*

Як вигубити в улію пчільні воші.

На цього галапаса мало хто з пчолярів звертає більшу увагу, бо — кажуть деякі пчолярі — вона не причинюється до зменшення кількості меду.

Досліди кажуть однак що інше. Ось подумаймо: Цей малий, безкрилий галапас, менший від маленької головки шпильки, чіпляється пчоли, головню королевої і висисає її животні соки. Нераз мож найти на королевій кільканайцяць і більше галапасів. Це її так ослаблює, що вона тратить силу плідности. Складає ячок значно менше, а також пізніше через це пень цілий ослабає чисельністю. Як на королеву націпляється навіть до 50 таких галапасів, то вони вже тягаром своїм обезсилюють її, мучать, а щож доперва казати, про це, як вони ще живляться її соками. Пчоли з ослаблення так і гинуть масами.

Не розсліджено ще як слід, як вош дістається до пчіл. Кажуть, що більше її є в солом'яних вулях. Другі, що в кожному, як що не держиться в чистоті, на королевій вони й вилягаються. Пчоли гинуть звичайно поза уліями, і воші гинуть в більшості не вулю. Королева не вилітає, тож на ній вони вилягаються.

Способи визбутися: Як лиш побачимо воші на пчолах, треба поглянути на королеву. Передівсім очистити треба з них її. Взяти її легонько за верхню часть, або за крильця і обкадити кілька разів димом тютюновим. Вони під димом падають. Лиш робити так, щоб не падали до улія.

Також викадити треба весь улій, підложивши під плястри папір. Воші спадають з пчіл на папір і його враз з ними забираємо. Так повторюємо що два—три дні кілька разів, доки не винищимо.

Як потім видимо, що королева не зносить ячок, то це знак, що вона надто ослаблена, вже безвартісна, її треба заступити новою королевою, а як що пень слабкий, треба його скріпити. Також вказана є зміна плястрів, а практики кажуть, що як дати до улія дещо камфори, то від неї решта галапасів вигибне.

Чистота — се найліпший охоронний спосіб.

Яка молочарня може вступити в члени Молочарського Союзу в Стрию?

Краєвий Молочарський Союз жадає від молочарських кооператив слідуячого.

1. Технічні умовини: Спілка мусить мати денно найменше 400 літрів молока в літі, а 200—300 літрів в зимі. Молоко мусить мати найменше 3 $\frac{1}{2}$ прц. товщу. Кожний член доставець повинен при основанню кооперативи зложити найменше 10 зол. на уділ, при чім потрібний є початковий капітал на закупно молочарського приладдя. Таке приладдя-машини при основанню молочарні коштуватиме нині около 350 ам. дол. До перерібки молока є потрібне приміщення, що складається найменше з двох комнат (одна на відбір молока, а друга на виріб масла), які мусять бути відповідно уладжені. Крім цього є потрібна обовязково простора, чиста і воздушна пивниця, ледівня, до якої заздалегідь вже в зимі треба постаратися о лід та чиста і здорова вода-криниця. Молочар мусить

мати укінчену молочарську школу, або курс з довшою молочарською практикою. Як що кооператива не має такого молочаря на місци, може за нашим посередництвом старатися о абсольтента молочарської школи. Місцевий молочар мусить виказатися довшою практикою-знанням, а крім цього укінчити молочарський курс при Союзі. Такий курс відбувається у нас що року зимою.

Як що кооператива не буде мати повищих даних і не буде звертати на них уваги, то не буде здатна до життя і скорше чи пізніше мусить числити на ліквідацію. Масло мусить бути вироблене після всіх вказівок поданих Союзом і мусить бути першої якості.

2. Організаційні умовини: Кооператива стає членом Молочарського Союзу. При вступленню в члени кооператива подас свій маєтковий стан з точним означенням, що всі вище вказані умови до життєздатности має. Вплачує до Союзу вписове 10 зол. і уділ, який виносить 50 зол. Половина уділу мусить бути вплачена зараз, а друга половина найдалше до пів року від дня приступлення,

Кооператива обовязково мусить бути членом Союзу Ревізійного Українських Кооператив.

Як член Союзу, підчинюється кооператива усім його зарядженням та зобовязується все вироблене масло збувати через Молочарський Союз.

При основанню молочарської кооперативи скликується основательні загальні збори, приймається пояснений і прочитаний статут. Принятий і підписаний членами основателями статут враз з протоколом (і його відписами) загальних зборів має бути висланий, один до Ревізійного Союзу, три до торговельного суду, один до Молочарського Союзу, а один задержує кооператива собі. Точні вказівки, як рівнож і статут одержить кооператива від Ревізійного Союзу і туди треба по них звертатися.

В місцевостях, де існує споживча кооператива, або инша, не мусить бути основана окрема молочарська кооператива, а може стати відділом її на її статутах.

Кооперативам, які мають усі дані до основання молочарні, Союз доставляє машини на сплати, але одна третя належитости має бути заплачена зараз при замовленню.

Про нагляд над жеребцями та про реєстрацію розплодових кобил.

Жеребці, що служать для розплоду, мусять мати свідоство признання (uznania) та підлягають державному наглядові.

За розплодові кобили уважається таких кобил, яких буде зареєстровано в книзі таких кобил (klaczy zarodowe).

Свідоство принаання для жеребців видає Воєвідська кваліфікаційна комісія, обо також комісія при Міністерстві Рільництва і публичних дібр. Вона оголошує про місце і день оглядин жеребців.

Свідоство признання ділиться на 3 категорії: до 1-ої категорії відносяться рекомендовані (zalecone) жеребці. Мусить такий жеребець мати повних 5 літ та посідати достовірне свідоство походження від батька і мами, а до того ухвалу про зачислення жеребця до цієї категорії має прийняти одногосно.

2-гу категорію творять жеребці признані: мають мати повних 3 роки, бути здатними для цілей розплоду.

До 3-ої категорії зачислюється тих жеребців,

котрі в час ужиття їх для розплоду досягнуть 3 роки. Свідомство признання видається на таких жеребців виключно в тих випадках, коли нема ви-старчаючого числа жеребців перших двох категорій в тій самій громаді чи селі. Носять вони назву жеребців допущених.

Не можуть дістати свідомства признання жеребці, що страждають дихавицею чи хворобами очей.

Розплодових кобил будуть реєструвати Товариства годівляні, які вкаже Міністерство Рільництва.

Жеребців, що посідають свідомство признання та зареєстрованих кобил не вільно брати примусово до війська та для натуральних повинностей (форшпан), замінюючи виконання цього тягару вплатаю готівки. Хто має тільки зареєстровану кобилу чи кілька їх, а інших коней не має, той цілком вільний від підвального обов'язку.

Жеребці та кобили, що про них вище мова, не можуть підпадати жадному спеціальному оподаткованню.

Перегляд і узнавання відбувається щороку в літніх місяцях. Минулого року вніс Сільський Господар до міністерства рільництва спротив, що його не покликано до воевідських комісій кваліфікаційних. Відповідь на разі ще не дістав.

Як вигубити на овочевих деревах заразу чорного грибка?

В минулому році нищив наші овочі ще на деревах чорний грибок (*Fusicladium*), який створював на яблуках і на грушках чорні плями. Він осідав зараз з весною на цвітових пучках і нищив їх так, що овочі ниділи, а також на листках, так що і листки ниділи, опадали передчасом. Грибок цей переносився з дерева на дерево, від саду до саду. Він може і цього року зачати свою шкідливу роботу.

Тому треба, ще заки починають розвиватися пучки, зсирити ціле дерево вапняним молоком, але свіжим. Як що дерева були сильно заражені цим грибом, треба купити синій камінь (сірчан міді) розпустити 1—2 кг в 100 літрах води і зрошувати дерева цим розчином, але ще заки дерево збудилося до життя. Пізніше вже не можна, бо синій камінь ушкодить пучки.

Як листки розвинулися, а ще видимо, що грибок є, треба скропити бордовським пліном і то або перед цвітом, або по оцвіті. Треба повторювати цю роботу все, як видимо, що шкідник відновлюється. Робиться це в погідний день, як нема вітру і як не заноситься на дощ.

Бордовський плін мало кому удається зробити добрий. Тому нині розпускають один килограм порошку „Арбосан“ в 100 літрах води, а сей розчин ділає так само добре, як бордовський плін. Зрошування вигублює ще багато інших шкідників. Зрошуємо дерева згаданими плінами при помочі спеціального приладу до зрошування дерев, яким плін розпилюється так сильно, що спадає на листки немов розпилений дощ і дістається на кожний пучень листковий, чи на листок.

Такий розпиляч повинні мати наші кружки сільсько господарські, читальні і кооперативи, бо він дається ужити до розпилювання усяких плінів. Його ужиття є нині в садах необхідне.

Про вартість садівництва.

Часто кличемо до селян: закладайте сади, садіть очочеві дерева. Зате мало говоримо: Які сади? Якої форми, — системи? Де закладати? Для кого плекати овочі — для себе, чи на продаж, чи на продаж в краю, чи на експорт? Які роди, які відміни і много иньших питань остається не вияснених для широкого загалу наших хліборобів.

Много наших людей бачили сади і велику овочеву продукцію в чужих краях. Однак не всі пригадувалися про господарську вартість садівництва в тих краях, не приглядалися кілько дає річно такий сад овочів, кілько їх продається, кілько перетворюється на овочеві консерви, суш та на овочеве вино. Небачили армії робітників, які є заняті не тільки при плеканню та збірці овочів, але також у великим фабричним промислі і торгівлі ними.

Коли приглянемося уважно садівництву не то країв західної Європи, Сполучених Держав, Австралії, але українського Криму, то переконаємося, що тамошні садові культури перестали бути для тих країв приємною забавою, а стались важною і рентабельною галуззю рільного господарства. Продукцію овочів унято в певні форми і означений плян. Витворено дрібний домашній і великий фабричний промисл овочевих перетворів. Зорганізовано велику торгівлю овочами. В Сполучених Державах Америки основано акційні спілки для плекання овочів на величезних просторах (Каліфорнія); побудовано для тих плянтацій осібні догідні залізничні шляхи. Бачимо там сильні та великі фактори і станові організації, отримані в союзи. Ті організації мають силу впливати на торговельно-митову і тарифову політику своїх держав. Уряди йдуть їм на зустріч, Основують і удержують висші і низші школи садівничо-городничі, досвідні стації, много учителів. В сезонах організують надзвичайні поспішні поїзди з мороженими возами для перевозу — головно на заграничні ринки — садових та городових продуктів, які не терплять далекого перевозу і т. д. Чому се так чинять? Бо переконалися, що садові та городові плоди є не лише вибагливими плодами для багатих людей, але що се є і можуть бути одні з найважливіших середників поживи для широких мас людности; з білянів заграничної торгівлі бачуть, скільки рік-річно мільонів гроша за садові і городові плоди — одні краї — стягають, — а другі видають. — Ще кілька чисел: до війни в Німеччині начислювано 168 432 000 штук овочевих дерев. А мимо так визначної власної продукції Німеччина спроваджувала рік-річно овочів з бувшої Австро-Угорщини, Італії, Франції, Голандії, Швейцарії Бельгії, Сполучених Держав, Сербії, Іспанії, Швеції, Румунії, Португалії і Альжиру — за суму понад 200 мільонів марок (не вчисляючи: консерв, соків, сушу, городовини і цвітів). Також Англія довозить много овочів з чужини.

Коли приглянемося деяким формам і системам ведення садівництва, то побачимо, що це є висший ступінь интензивности рільної продукції. Приміром Чехи заводять сади на полях на спів з плеканням господарських рослин; в Сирії і Тиролю на пасовищах і сіножатях. В сей спосіб збільшується рента землі, збільшуються доходи рільної продукції.

Наведемо ще один доказ, який промовляє за розвитком садівництва та господарського городництва в нашій країні, краю без великого промислу та торгівлі. Перед кількадесяти літами, німецькі піоніри розвитку садівництва були тої думки,

що вони своїми овочами будуть засипувати всі ринки тих чужих країв з ними межуючих, в яких клімат є холодніший і не сприяє так розвою овочевих дерев. І що оказалось? — Як Німеччина по виграній війні з Францією в 1870 році — розвинула скоро великий фабричний промисл, і торговлю, тоді своя краєва продукція овочів не зуміла покрити навіть власного запотребовання; але противно — рік-річно треба було довозити овочів за сотки мільонів з чужих країв. Чейже землі у них під сади не брак. Не брак також розуміння про значіння і вартість садових культур. Не брак попертя з рамени уряду в тих краях і фахових організацій. Але брак робітника, якого садівництво та городництво більше потребує, чим продукція господарських ростин. В добавку робітник мусить бути більше вишколений і сталий. Його садівництво та городництво тратить, бо населення тих країв скорше віддається праці при промислі і торговлі. Також волять в западних краях займатися плеканням красного городництва — цвітів, за якими богата купецька і промислова людність питає і добре платить, а які то річі тяжше довозити зі заграниці. Коли в Сполучених Державах Америки почали по „американськи“ заводити сади на тисяч-гектарових просторах, — тоді європейські садівники почали були тратити голови зі страху, що Америка засипле своїми овочами цілу Європу. Однак в міру розвитку тамошнього великого промислу, а через се і збільшеної консумції міста — американський експорт овочів починає з року на рік меншати (наприклад до Німеччини до війни спроваджено було метричних сотнарів яблук в роках: 1905 р. — 149.055 q, в 1906 р. — 105.024 q, в 1907 р. — 92.289 q, а в 1908 р. — 42.253 q).

Як з повисшого бачимо, розвій великої плянкової продукції овочів та господарського городництва, обчислених на збут поза границями краю матиме для нашого населення перворядне значіння. Навіть найсправедливіша земельна реформа не заспокоїлаби земельного голоду в нашій країні. На розвій тяжкого фабричного промислу нема ту у нас умовин, щоби відтягнув певний відсоток рілничого малоземельного населення зі села. В наслідок сього маємо і матимемо не сотки тисяч а мільони безробітних селян на селі (від яких немов на глум стягається ще податки на виплату підмог робітникам міста, які часом не знаходять роботи у фабриках).

Тому розвій садових культур і господарського городництва, як також відводнення громадських пасовищ на спілку зі садовими плянтаціями, та організація овочево-яринного промислу, що все разом поглотить велику суму робучої сили і дасть належний дохід — стаються пекучими питаннями дня, а до їхньої реалізації повинні ми негайно приступити.

Чи є в нашій країні корисні умовини для розвою садівництва і городництва?

Про се в слідуєчій числі.

А. Терпиляк.

Обов'язком кожного Українця є стати акціонером нашого самотнього акційного банку — Земельного Банку Гіпотечного!
Адреса: Земельний Банк Гіпотечний, Львів, Підвалля 7.

Зимовий ріпак.

(Відповідь послови Козубському з Волині.)

Продукція зимового ріпаку на 25 моргах може оплачуватися і давати часто більший зиск, чим пшениця. Кажу часто, тому, що врожай ріпаку не все є певний. Впрочім звісно — хто не ризикує, той нічого не має. На львівській біржі нотовано дня 3. II. 1926 р. ріпак 7—8.5 долярів за 100 кг. Іосо стація заладовання, а пшеницю 4.30—4.70 долярів. Коли пригадаємо, що ріпак дає з морга 6—10 сотнарів метричних, то стане нам очевидна рентовність продукції ріпаку. Однак селянам плекання ріпаку дораджувати не можна, тому що на малій кількості ріпаку нема збуту. В умовинах господарки питаючогося ріпак бувби також дуже добрим передплодом для пшениці.

Ріпак сіємо в половині серпня, щоб добре перед зимою закорінився. Гноєння мусить бути добре, обрібка землі докладна. Ріпак найліпше улається на угноєнім, чорнім (вільнім) парі, або по рано скошеній на зелено міщанці. Найліпше сіяти сіялкою в рядки на 40—50 см. Перед сіялкою треба поле звалкувати, щоб посів не був за глибокий. Сіяти на морг 5—8 кільограмів насіння. Насіння можна дістати в синдикатах або фірмах насінних.

Збір ріпаку треба зачати, як лишень струки пожовкнуть, а зерно набере брунатної краски. Не ждати повної сплоти, тому, що струки отвиряються і багато насіння висипується. Чим більше ріпаку маємо, тим скорше треба зачати жнива. Жнива ріпаку вимагають багато ручної праці. Жати ріпак треба серпом, лишаючи високу стерню. Жати рано і вечір по росі, бо тоді ріпак менше осипується. Зжатиї ріпак вязати зараз у малі сніпки. Відтак уставляти на високій стерні в 2 ряди сніпки, нахилені струками до себе, щоб добре пересох і ліпше доспів. Коли маємо гарну погоду, то вже по двох днях можемо ріпак звести у стодолу; висока стерня помагає до скорого висушення сніпків, бо воздух має добрий доступ і від споду.

Возити ріпак треба також рано і вечір по росі. Щоб зерно з возів по дорозі не витрясувалось, треба драбини вистелити великими плахтами. В деяких краях молотять ріпак зараз на полі на плахтах, розложених на зробленій толоці. Вимолочений ріпак треба на сухому місці, в тонкому шарі розсипати і часто шуфлювати, бо инакше скоро загіривається і плісняє.

Як вже згадано, ріпак є дуже добрим передплодом для пшениці, однак треба тямити, щоб стерню зараз по зборі ріпаку заорати.

Осип Дідич.

Село на Волині.

(Докінчення.)

В попередньому числі ми балакали про те, що наші селяне на Волині зачинають зменшувати парові (облогові) клини в своїм громадському трьохпіллі. Однак роблять це без пляну, навпаки, без ніякої розсудної системи.*)

Не можна вже тепер надіятися, щоб селяне зразу відмовилися від стародавнього звичаю пасти худобу на зелоному парі. Поки що в більшості сел ходить тільки про зменшення парової площі.

*) В Галичині селяне про триполевую господарку вже й забули. Місце пару заняла управа пашних ростин, головню конюшини.

Тому ми першим чином подамо де-які вказівки, як вони повинні зменшувати.

1. Половину своїх парових піль селяне можуть ще залишити під звичайну толоку, але щоб мати на толоці добру зелену пашу для худоби, краще зараз після жнив спокладати стерню ще поміж копами та заскородити і підготовивши ріллю засіяти озимою викою з житом; як не можна набути озимої вики, то й самим житом. Весною це жито можна косити на зелений корм, а також пускати на нього худобу, як на толоку. На другій половині парового поля можна завести так званий занятий пар. Для цього з осені поле треба угнути, а рано весною засіяти викою з вівсом. Цю мішанину, як починає цвисти, косять на сіно та на зелену пашу. Усі знаємо, що на десятині*) звичайної селянської толоки не напасається добре і одна худобина, за те десятиною сіяної мішанки можна добре вигодувати четверо штук. Поле з під толоки та мішанки після покосу виорюють та обробляють на протязі решти літа, як чорний пар.

Крім мішанки на паровому полі можна сіяти корнеплоди і взагалі всяку городовину: картоплю, кормові та цукрові буряки, горох, фасолу, кукурудзу та інше.

Після парових рослин сіють, як і завше, озимину, а потім ярину. Після ярини поле знов парує, але там де два роки назад була толока, треба зробити занятий пар, а занятий пар першого року залишити під толоку. Хоч і не виявляє з себе така система польового господарства досить доброго ладу, зате дає можливість використовувати парове поле та забезпечити хазяйство пашею для худоби.

2. Але існуюча система громадського трьохпільля не виключає можливості завести розсудний плодозмін.

Найлекше від трьохпільля зробити перехід на шестипільний сівоборот. Для цього треба щоб селяне—громадяне погодились розбити кожну зміну своїх трьохпіль на двоє. Тоді кожний селянин замість трьох змін міг-би завести шість і мати, наприклад, ось такий шестимісячний плодозмін:

1-й рік — 1) пшениця, 2) карт. і бур., 3) ярове, 4) мішанка, 5) жито, 6) толока.

2-й рік — 1) карт. і бур., 2) ярове, 3) мішанка, 4) жито, 5) толока, 6) пшениця.

3-й рік — 1) ярове, 2) мішанка, 3) жито, 4) толока, 5) пшениця, 6) карт. і буряки.

4-й рік — 1) мішанка, 2) жито, 3) толока, 4) пшениця, 5) карт. і бур., 6) ярове.

5-й рік — 1) жито, 2) толока, 3) пшениця, 4) карт. і бур., 5) ярове, 6) мішанка.

6-й рік — 1) толока, 2) пшениця, 3) карт. і бур., 4) ярове, 5) мішанка, 6) жито.

7-й рік — 1) толока, 2) пшениця, 3) карт. і бур. 4) ярове, 6) мішанка, 6) жито.

7-й рік — так саме, як перший, 8-й рік — як другий і т. д.

Треба пам'ятати, що мішанку в цій плодозміні треба косити в цвіту, себто в червні місяці, щоб мати час приготувати поле під жито.

3) На Волині безумовно може мати велике економічне значіння всівання пашних трав, головн конюшини.

Тільки воно може розвинути наше скотарство та молочарство. Крім того, воно повинно мати й безпосередній вплив на наше хліборобство, бо відомо, що чим більш паші, тим більш худоби, а більш худоби — більш гною.

*) Десятина є дещо більша як гектар.

Громадське трьохпільля не заперечує можливості культури многолітніх трав на полях, бо розбивши кожну зміну на двоє, досить легко завести, наприклад, слідуочий сівоборот з травосіяннм:

1-й рік — 1) жито, 2) ярове з підсівом конюшини та тимофійки, 3) конюш. 1-й рік, 4) конюш. 2-й рік (толока), 5) пшениця, 6) карт. та буряки.

2-й рік — 1) Ярове з підс. кон. та тимоф., 2) конюш. 1-й рік, 3) конюш 2-й рік (толока), 4) пшениця, 5) карт. та буряки, 6) жито.

3-й рік — 1) конюш. 1-й рік, 2) конюш. 2-й рік (толока), 3) пшениця, 4) карт. і бур., 5) жито, 6) ярове з підс. конюш. та тимоф.

4-й рік — 1) конюш. 2-й рік (тол.), 2) пшениця, 3) карт. і бур., 4) жито, 5) ярове з підс. конюш. та тимоф., 6) конюш. 1-й рік.

5-й рік — 1) пшениця, 2) карт. і бур. 3) жито, 4) ярове з підс. конюш. та тимоф., 5) конюшина 1-й рік, 6) конюш. 2-й рік (толока).

6-й рік — 1) карт. та бур., 2) жито, 3) ярове з підс. конюш. та тимоф., 4) конюш. 1-й рік, 5) конюш. 2-й рік (тол.), 6) пшениця.

7-й рік — так саме, як перший, 8-й рік — як другий і т. д.

В цім сівобороті худоба буде мати дуже добру толоку, бо під неї залишається поле з конюшиною та тимофійкою другого року.

Завести цей сівоборот можна, наприклад, так: Припустимо, що в осені 1925 р. засіяно озимий клин навпіль житом та пшеницею. Тоді на весні 1926 р. весь яровий клин засіваємо, як і завше, яриною, тільки під половину ярини підсіваємо насіння конюшини та тимофійки. Половину пара засажуємо картоплею та буряками, а другу половину залишаємо під толоку. В осені цього-ж 1926 р. толоку засіваємо пшеницею, а після картоплі та буряків сіємо жито. Весною 1927 р. після пшениці садимо картоплю та буряки, а після жита сіємо ярину з підсівом конюшини та тимофійки. Там де 1926 р. було ярове з конюшиною, тепер буде конюшина 1-го року, а поле з під чистого ярового — піде під толоку. Коли тепер в осені 1927 р. після толоки посіємо пшеницю, а опісля картоплі — жито, то з весною 1928 р., посіявши після жита яре з конюшиною, будемо мати вже сталий шести-пільний сівоборот з травосіяннм. Є багато й інших способів переходу від громадського трьохпільля на кращий лад, але для короткості та ясності обмежилися ми вищеозначеними вказівками та зразками.

Агроном Сергій Дибенко.

Другий молочарський курс

(при Краєвм Союзі Молочарськм в Стрию).

В місяці лютім ц. р. відбувся стараинями краєвого Молочарського Союзу другий вже з ряду молочарський курс для вишколення фахових сил у веденню молочарень.

Хто розуміє вагу молочарського промислу в двигненню українського сільського господарства, тому ясна також потреба вишколювання людей у веденню українських кооперативних молочарень. Чимбільше у нас вишколених молочарів, тим ліпше підуть наші молочарні, тим поплатнішими стануть наші господарства.

Тому з повним признанням відносимоса до курсів стрийського Молочарського Союзу. А треба додати, що українське населення розуміє вже вагу

науки. Курс цей скінчило 30 учасників з 10 повітів, між ними 22 від молочарських кооператив. Училися молочарства усі повні сил до праці. Між ними був 1 студент університету, 2 учителі, 1 укінчений студент торговельної академії, 4 учнів низшої гімназії, а всі інші з укінченою народною школою. Наука теоретична і практична відбувалася щодня від рана до вечера. Учили директори Молочарського Союзу і інж. агр. Гр. Паляниця.

Ученики складали іспити і дістали свідоцтва. Многі з них вже дістали працю в молочарнях.

Вісти з „Сільського Господаря“.

Державні кредити на допомогу весняним засівам 1926 року. Міністерство рільництва у Варшаві отворило для рільників, пошкодованих в минулому господарському році повіями і иншими живловими нещастями, кредит в Державнім Банку Рільничім у загальній висоті 3,500.000 зол. на 6 зглядно на 7 відсотків в річнім розрахунку. Реченець сплати кредиту припадає на кінець листопада 1926 року.

З загальної суми кредиту приділило Міністерство рільництва на поодинокі Воєвідства ось які квоти:

1. Варшавське Воєвідство	500.000	зол.
2. Келецьке	200.000	„
3. Лодзьке	100.000	„
4. Поморське	300.000	„
5. Виленське	400.000	„
6. Білостоцьке	100.000	„
7. Новгородське	250.000	„
8. Краківське	650.000	„
9. Львівське	500.000	„
10. Станиславівське	300.000	„
11. Тернопільське	100.000	„
12. Поліське	100.000	„

В межах поодиноких воєвідств переводять розподіл кредитів на поодинокі повіти воєвідські комітети допомоги весняним засівам, покликані до життя воєводами з кругів сільсько-господарських організацій, ділаючих на території даного воєвідства, зглядно побіч них з кругів самоврядування.

В межах політичних повітів розподіл на поодинокі громади лежить в руках повітових комітетів допомоги весняним засівам, покликаних до життя старостами з місцевих сільсько-господарських організацій зглядно побіч них з кругів повітового самоврядування.

Асигновані — на руки воєводів — квоти, після розподілу їх на політичні повіти воєвідськими комітетами допомоги весняним засівам, переливають воєвідства на руки дотичних старост.

Технічне переведення акредитовання пошкодованих повіями і иншими живловими нещастями рільників можуть староства перевести двояким шляхом:

а) Через повітові каси ощадности при Виділах Рад Повітових зглядно соймаках, при чому Виділи Повітові обов'язані є зложити на руки старости для Державного Банку Рільничого скрипт довжний на повну приділену їм квоту задля безпеки покредитованих квот;

б) Через кредитові кооперативи повітового характеру, при чому кооперативи сі обов'язані на

забезпечу кредиту зложити на руки старости для Державного Банку Рільничого вексель з жіром своєї кредитової централі (у нас Центрального Кооперативного Банку „Краєвого Союзу Кредитового“ у Львові).

З відсотків, побираних від позичок у пошкодованих рільників припадає на річ Державного Банку Рільничого $3\frac{1}{2}$ процент, на річ каси, яка акредитує пошкодованих безпосередно $2\frac{1}{2}$ процент, у виїмкових випадках $3\frac{1}{2}$ процент у річнім розрахунку.

Подаємо це до відома нашого рільничого загалу, а зокрема до відома Філій „Сільського Господаря“ і Управ наших кредитових кооператив, щоби вони спільними зусиллями стали на допомогу пошкодованим рільникам в добутті кредитів на весняні засіви.

Заразом комунікуємо, що Комітет Допомоги весняним засівам при Львівським Воєвідстві уконституувався дня 12. марта 1926 р. В склад його увійшли, під проводом воєводи, делегати: тимчасового Виділу Самоврядування, Товариства Господарського у Львові, Товариства Кулок Рільничих у Львові, Краєвого Товариства господарського „Сільський Господар“ у Львові і Звйонзку Зем'ян у Львові. Референтом Комітету є начальник департаменту рільничо ветеринарйного Львівського Воєвідства.

З квоти призначеної на Львівське Воєвідство, а саме: 500.000 зол. заакредитував Воєвідський Комітет всі повіти Львівського Воєвідства, за виїмкою Сокальського. На поодинокі повіти припало в тисячах золотих: 1. Бібрка 12, 2. Березів 27 (шкоди в Березові оцінені є на 1,000.600 зол.), 3. Добромиль 12, 4. Дрогобич 40 (шкоди в Дрогобичі оцінені на 1,060.000 зол.), 5. Городок 5, 6. Ярослав 55 (шкоди в Ярославі оцінені на 2,400.000 зол.), 7. Яворів 5, 8. Кольбушова 10, 9. Кросно 34, 10. Ліско 20, 11. Любачів 5 (миши), 12. Львів 12, 13. Ланцут 23, 14. Мостиска 10, 15. Ніско 5, 15. Перемишль 70 (шкоди в Перемишлі оцінені на 2,500.000 зол.), 17. Переворск 10, 18. Рава Руська 5, 19. Рудки 30 (шкоди з Рудках оцінені на 2,130.000 зол., староство зажадало 20 000 зол. комітет підніс акредитиву на 30.000 зол.), 20. Ряшів 10, 21. Самбір 58, 22. Сянік 10, 23. Старий Самбір 12 (шкоди оцінені на 320.000 зол.), 24. Стрижів 10, 25. Тарнобжег 5, 26. Жовква 5.

Пропонований склад Повітових Комітетів допомоги весняним засівам, а саме, щоби до нього староства покликали репрезентанта Виділу Повітового, двох селян (одного Поляка, одного Українця) і одного репрезентанта великої власности — не устоявся. Представник Краєвого Товариства господарського „Сільський Господар“ у Львові, інж. Юліян Павликовський, спротивився засаді пропонованій Воєвідством дотично складу Повітових Комітетів, зависимого від арбітрального поступовання старости і заступився за сим, щоби Повітові Комітети допомоги, подібно як Воєвідський Комітет, складалися, побіч репрезентантів Повітового Самоврядування, з репрезентантів сільсько-господарських організацій діяльних в повіті, між ними, репрезентантів Філій „Сільського Господаря“, мотивуючи своє становище конечністю ведення аграрної адміністрації при помочи сільсько-господарських товариств.

Становище репрезентанта Краєвого Товариства господарського „Сільський Господар“ найшло попертя у всіх членів Воєвідського Комітету допомоги весняним засівам і запало рішення — після якого старости обов'язані зложити Повітовий Комітет допомоги засівам, поруч репрезентанта Виділу

Повітового, з репрезентантів національних організацій рільничих в повіті.

Комунікат в справі насіння конюшини. Несприятлива погода в 1925. році спричинила між иншим і недорід насіння конюшини.

На краєвм ринку маємо мало краєвої конюшини, а та, яка появляється, є недозріла. Зерно є утле. Барва насіння є ржава. Її спричинюють рудаві недоспілі зерна, без ужиткової вартости. Ціни краєвої конюшини є високі.

Використовуючи таке положення, приватні торгівці offerують дорідне заграничне насіння конюшини.

Досі появилися в торгівлі:

1. Французька конюшина: о гарнім вирівнанім лискучім зерні, серед якого багато фіолетного зерна;

2. Італійська конюшина: рівнож о доріднім лискучім, переважно жовтавім зерні.

3. Ромунська конюшина: Подібна до подільської, одначе невідповідна на наше підсоння.

Звертаємо увагу, що всі тут вичислені заграничні конюшини не підходять до управи у нас. Французькі, італійські і ромунські конюшини вимерзають у нас. Італійські крім того підпадають грибковим хоробам.

Тому належить сіяти тільки краєву конюшину, хоч її господарська ужиткова вартість сього року є менша від правильної. Посів краєвої конюшини мусить сього року бути густіший.

Насіння конюшини з року 1924, а навіть 1923 може бути з хісном ужите до сівби. Добре зібране і добре переховане насіння конюшини не повинно до третього року по зборі втратити більше, як 10 відсотків сили кильчення, отже є ще вповні придатне до сівби. Проба кильчення старшого насіння дасть нам спромогу оцінити його вартість.

Чотиролітнє насіння конюшини з правила є вже негодяше.

Краєву чищену, свободну від перстенця (канянки) конюшину продають: „Центросоюз“, Синдикат Т-ва „Сільський Господар“ і „Народна Товговля“. Слід зазначити, що при очистці конюшини на окремій машині „Cuscuta“ відпадає сього року около 20 відсотків, тому й краєва чищена конюшина мусить бути дорожша від звичайної нечищеної.

Краєве Товариство господарське „Сільський Господар“ у Львові.

Рада краєвого товариства господарського „Сільський Господар“ у Львові внесла дня 13. марта с. р. до усіх трьох Ректоратів духовних семинарій письменні пропозиції про навчання питомців агрономії і кооперації.

Чому не дістали відповіді? Буває, що хтось просить нас о пораду, але ми не в силі її дати, бо не подав де живе і яка почта. Тому просимо цю дорогою не забувати написати чітко попри ім'я і назвиско також місцевість і почту.

Кружок тов. Сільський Господар в Коршеві відновив заходами коломийської філіяльної Ради свою діяльність. На загальних зборах 13. III. с. р. вибрано новий виділ. В склад його увійшли: Залуцький Василь голова, Коцаба Василь місто голова, Ільницький Степан секретар, Бойчук Михайло касієр, та ще два виділові Руничак і Досин.

Тримісячний молочарський курс в Коломий розпочався заходами тамошньої філіяльної Ради з днем 8. марта зі слідуючою програмою: Управитель курсу інж. Гриць Голинський, 1. молочарство учить теоретично і практично п. Теофіль Навчук, абсолювент школи молоч. в Ряшеві, передвоєнний інструктор молоч. в Буковині і Києві, 2. годівлю рогатого скоту, гігієну домашніх звірят і поміч при породі — учить інж. Гриць Голинський, 3. кооперацію дир. Пашкевич, 4. поміч домашнім звірятам в наглих випадках Ост. Могилянський, 5. хороби домашніх звірят інж. Донігевич, 6. книговодство п. Кісілевський, 7. хемію і бактеріологію інж. проф. Франко.

філія Бережани. В дальшій тягу уладила Філія завдяки свому агрономови, інж. Блашукowi, отсі господарські курси:

Від 22.—24. лютого с. р. в Читальні „Просвіта“ в Саранчукак, пересічне число учасників 25, заінтересування мале. Дня 28. лютого відбулися Загальні Збори Кружка в сій місцевості і вибрано нову Раду Кружка під проводом голови Стефана Буняка. В найближшій своїй програмі має Кружок намір оснувати у себе молочарню і закупити трієр.

Від 25.—27. лютого відбувався господарський курс в Гиновичах в домі Читальні „Просвіти“. Присутних було пересічно 70, заінтересування курсом значне. По скінченню курсу відбулися Загальні Збори місцевого Кружка „Сільського Господаря“ і вибрано нову Раду. Головою вибрано Михайла Штопованого.

В днях 5., 6., 7. і 8. марта відбувся господарський курс в Ценеві. Там відновлено також кружок Сільського Господаря, головою вибраний о. Ст. Комар.

В днях 9., 10., 11. і 12. марта відбувся господарський курс в Козівці. Постановили заложити Кружок С. Г.

Філіяльна Рада С. Г. рішила на засіданні дня 17. III. вести дальше курси та виклади та уладити повітове господарське віче, а також зачати закладання дослідних піль.

З огляду на брак фондів на удержування агронома має зайнятися цю справою Народний Дім, що в заступстві веде акції Повітового Союзу кооператив і має порозумітися з кооперативами, так щоби агроном при їх допоміж міг вести дальше розпочату господарсько-освітню працю.

Дня 21. лютого с. р. відбулися заходом Філії Загальні Збори Кружка „Сільського Господаря“ в Лапшині. Членів вписалось 34, головою Кружка вибрано о. Івана Романчукевич, місцевого пароха.

Участь з рамени Філії у всіх сих відбух зборах Кружків брав інж. Блашук, який вигосшував принагідні організаційні і господарські реферати.

Філія Жовква. Загальні Збори Філії відбулися дня 11. березня с. р. при участі делегата Централі, Ілька Лисого. Головою Філії вибрано місцевого адвоката, дра Івана Романкова. Ухвалено негайно відновити філіяльну канцелярію господарської і правної поради, оживити усі Кружки в окрузі Філії, увійти в тісний контакт з Повітовим Союзом Кооператив і місцевими кооперативами і спільними силами удержувати агронома.

філія Печеніжин. Заходом Філії відбувся в днях від 15.—18. лютого с. р. господарський курс в Печеніжині. На курсі викладали: інж. Голинський і інж. Донігевич про рільне господарство, а дир. Пашкевич про кооперацію. Пересічне число учасників виносило 60—100 осіб зпоміж

місцевого і дооколичного населення. В курсі взяли участь також жінки.

Філія Перегінсько. По довшім застою оживлено Філію заходами місцевого учителя Володимира Чолія. Річні Загальні Збори Філії скликані на день 28. березня с. р.

Філія Рогатин. Дня 16. березня с. р. уладила Філія господарське віче, на якому обговорено господарське положення рільничого населення повіту.

Філія Тернопіль. Дня 19. березня с. р. відбулося заходом Філії „Сільського Господаря“ господарське віче при участі около 300 селян. Проводив п. Микола Кузьмин. У вічу взяв участь з рамени Централі „Сільського Господаря“ віцепрез. інж. Юліян Павликовський, директор бюро Микола Творидло, а з Молочарського Союзу в Стрию дир. Палій. Про управу цукрових буряків виголосив реферат голова Філії, п. Ол. Гладишовський, про організацію бурачаного промислу інж. Юл. Павликовський, про штучні погної і гноєння ґрунтів дир. Творидло і про молочне господарство та про організацію молочарських спілок дир. Палій. По переведенню дискусії над рефератами, в якім численно забирали голос учасники віча, між ними др. Ладика, стверджено конечну потребу прийняття агронома до господарсько-освітньої праці в повіті.

Філія Ходорів. Загальні Збори Філії відбулися дня 21. березня с. р. при участі делегата Централі, Ілька Лисого. Головою вибрано о. Миколу Дереша, пароха з Молодиньча. Рішено скликати в короткім часі господарське віче, звернутися до Повітового Союзу Кооператив в Бібрці, обіймаючого своєю діяльністю також округ Філії Ходорів, з домаганням, щоби сей Союз і об'єднані в нім місцеві кооперативи вели дальше співпрацю в „Сільським Господарем“ і зі своїх прибутків дотували сільсько-господарські акції Філії і Кругів в тамошнім окрузі. Поміч в оживленню Філії прирік місцевий адвокат, др. Корнило Троян.

Господарські ради.

Весняні роботи на сіножатах.

Купини розкинути і вирівнати, корчі повити, каміння позбирати, а пусті місця по них скопати і засіяти насінням трав та конюшини.

Воду на сіножатах завчасу спустити рівцями, щоби в землю увійшло свіже повітря і тепло.

Цілу сіножать перейти вздовж і попереки сіножатною бороною, яку власники сіножатей повинні купити собі на спільний ужиток, як нема, то хоч перейти звичайними, обтяживши їх з верха деревом, або камінням.

Губчасті терени не все можна боронувати, за то треба їх звалувати тяжким валом.

На тяжких землях сіножатна борона лиш сховзується і глибоко не йде, тому сповхнюємо скаріфікатором.

Як трави за рідкі, треба підсіяти. Як трави за слабкі, треба порозливати на сіножать розводнену гноївку і то в хвилі, як рістня будиться до життя.

Добрі, немокрі сіножати вдячні за підсів попелом або каїнітом, а також томасиною. Ніколи не зашкодить зробити пробу на малім; як помо-

жуть, то сіяти на слід. рік на цілій сіножати і то томасини на 1 га 300 кг, а каїніту 500—600 кг.

Квасні, а не мокрі сіножати відквашує вапновання.

Живі рани

на овочевих деревах, що повстали при щепленню, при стинанню галузей, при зломанню хворонимо і лічимо при помочи масти городової. Мазь може кождий сам собі зробити, а робить її ось так: до горшка (найліпше камінного) даємо 400 грамів живиці і топимо її, потім даємо до неї 50 грамів воску, а напослед 100 грамів лою. Як все то розпуститься, відсуваємо горнець на бік і тепер вливаємо 100 грамів спиритусу (може бути денатурований) та безнастанно мішається.

При тій роботі треба пам'ятати, що ці складники можуть горіти, тож треба поступати обережно.

Таку мазь зливаємо до бляшанок, чи до фляшок і в разі потреби смаруємо нею при помочі пензля рани на деревах.

Мазь легко висихає, тож треба її щільно замкнути. Як за густа, то наново гріємо її на печі і відставивши доливаємо спиритуту та вимішуємо. Як за рідка, згушуємо її, додаючи воску.

Рана засмарована такою мастю є забезпечена перед дощами, повітрям та шкідниками і легко гоїться.

Рання бараболя

має час до дозріву найкоротший. Тому мусить мати усі найліпші умови до розвитку, далеко ліпші, як пізна бараболя. Ґрунт мусить бути засібний, старанно вичищений, заслонений від вітрів, соняшний, не підмоклий. Садити за значником по верху, цілі, а не крайні і не дрібні, та зверха прикрити так, щоби вже творилися гребельки. Тоді зимний весняний дощ стікає з гребельок в борозди і не аамулює бараболі навіть на короткий час, вона скоро огрівається і росте без перепони та скорше дозріє. Як хочемо лишити дещо ранньої бараболі на насіння, то її не треба скорше викопувати, доки гичка бараболі зовсім не зісохне на полі. Викопана ранше буде гнити в кіпцях та пивниці.

Практичною і таною волокою

до вирівнування купин, кретовиння та муравлищ на сіножатах і на пасовищах може служити шина залізнична. До такої шини 6 метрів довгої треба запрягати 2 пари коней, бо праця тяжка. За то розгортає купини і вирівнує сіножати дуже скоро. По ній треба пустити борону, щоби зрушила землю, та допустила до корінців повітря.

Щоби хліб заховати свіжим,

дайте його зараз по випеченню в мішок з муки, зав'яжіть і як повісите мішок в коморі на сухім продувним місці, хліб в нім не счерствіє скоро, ні не сплісніє.

Збитий горнець

(а навіть скло) можна склеїти білком з яйця, який розтигаємо з негашеним вапном в такій пропорції, щоби зробилася при розтиранню мішанина густіша від сметани. Також гума арабська змішана з гіпсом (1 : 3) клеїть посудину. Посудину перед клеєнням дещо розігріємо, а по клеєнню поставимо на сухім місці, щоби засхло.

Товсті і брудні миски і тарелі легко змиваються в горячій воді з додатком соди до прання. Відтак треба сполокати в теплій воді, а як вода стекла, витерти стиркою.

Деревляні ложки,

також столи і пр. миємо щіткою з милом. До миття не уживається соди, бо від соди дістає дерево брудну краску.

Шпари в розісхлих цебриках, баліях, бочках зтягаються, як вимочити їх в воді. Одначе часто лишаються за великі шпари і їх треба заліпити. Це робиться ось так: топимо мішаючи 70 грамів воску, 10 грамів сала, 10 грамів соли і 10 грамів попелу і горячою мішаниною ліпимо шпари. Також гіпс розроблений з розчином столярського каруку і горівки дуже добре заліплює шпари.

Блят

(дверцята) в печі найкраще вичистимо аж до лискучости звогченою шматинкою з попелом, або з товченою на мілко цеглою.

На біль зубів

помагає декому, як випарить ноги в горячій воді перед сном.

Тамувати кров

навіть при дуже сильнім зраненні можна — як нема зараз лікаря під рукою — ось так: кусень чистої вати вложимо в горячу чисту воду і витягнувши кладемо на рану. Кровавлення рани спинюється дуже скоро. Суха вата, або замочена в зимній воді того не зробить. Чиста вата і чиста вода, це конечно.

Поправити полеві дороги

в час вільниший від праці нема штуки. Кожний вивезе по фірі шутру, насипле в ями та вибої і всі мають спокій на цілий рік. Але в нас інакше буває. Кожний спускається на другого, а як прийде горячий час робіт і нема часу дороги підвезти, не один поспує віз, упряж пірве, коней намучить, а про страту часу й не згадувати. Поправа доріг в добрий час оплатиться обильно.

Мід пчільний

є не лиш солодким присмаком, але є першою поживою для слабовитих, недокровних, або надмірно вибуялих в рості дітей. Він є з усіх пожив найстравніший і найздоровший. До того ще має лічничу силу. Тому є дуже добрий на хвороби горляні, на кашель, хрипку, на т. зв. мігдалки і пр.

Мох,

що розростається на пнях овочевих дерев, дається вигубити легко ось так: з деревного попелу робимо луг і ним зрошуємо при допомозі розпиляча пень. Як ціле дерево покривається мохом, то треба зросити ціле дерево. Як ми зросили дерево докладно, то мох по кількох днях зачне від дерева відставати і спадати. Вітер його до решти зриває. Але мох спадає лиш тоді, як по зрошенню панує погода, бо дощ може сполокати луг, а скрипити корінці моху. Зрошувати треба ще заки пучки зачнуть розвиватися. Зрошувати ранками або вечерами.

Болото

з доріг, з вулиць та з подвіря є дуже добрим гноєм під тютюн, який любить землю засібно, але не зносить свіжого гною. За це болото вдячна також ярина на грядках. Визбираючи це болото маємо ще й цю користь, що на наших вулицях і подвірях сухо, чисто, а на грядках є ліпший урожай.

Соняшник

у нас мало знаний, але на Великій Україні і на Закарпатській Україні управляють його дуже много. Насіння соняшника дає душе смачний олій, а макухи дуже поживну пашу для скота. Насіння є поживне для дробу. Тому належить його всюди в місцях заслонених від вітрів посіяти, як прим. в бараболях, між кукурудзою, в городах, попід хати. Тоді він нового місця не забирає і хосен дає великий, а під хатами це окраса.

Коли салітрувати пшеницю?

Усім знане, що як пшениця вийшла з зими досить густа, але ослабла, то її може підігнати салітра чилійська 160—250 кг. на гектар. При сій роботі радимо одначе не квапитися. Нераз поможе лиш зволочити її в перших днях квітня, як вже мож увійти бороною. Як видимо, що ще таки слабо тримається, тоді салітруємо. Як дати салітру за скоро, не пересвідчившись, чи сама не підросте, можна допровадити до того, що вона вибуяє і виляже.

Люцерна і конюшина

не повинні мати місця в садах під овочевими деревами, бо своїми довгими коріннями забирають корінням дерев поживу з глибоких верств землі. В садах сих рослин ніхто не повинен всівати навіть як сумішку з травами.

Сераделя

на зелений гній (гл. Сіль. Господар ч. 2 статтю: Що може заступити стаєний гній) удається вже першого року прекрасно, як розсіяти на полю під сераделю дещо землі з ґрунту, на яким сераделя вже була, 2—3 фіри на гектар. Без того вона перший раз на полю, в яким ніколи не сіяно сераделі, виходить слабша, аж в дальших роках йде дуже добре. Причина в тім, що з землею довозимо бактерії, які розмножуються на полю і сильно помагають розростови сераделі.

Коні стрихуються

або тому, що мають хибно уставлені ноги, або неравильний хід, або є зле підкуті (заширокі підкови), або криві копита, або з перемучення і слабого живлення, а також на злих дорогах, або з привички. Треба придивитися, яка причина і усунути її. Треба заложити стрихулець і дати скіряну похву в місци, де нога зранена. В мокрий час треба опаску що вечера очистити. Також кажуть, що як привязати жмут соломи здовж хорої ноги, а від спідної сторони соломі підстричи як щітку, то кінь зачіплюючи о кінці соломи здоровою ногою дізнає прикрого почуття і старається в ході ставляти ноги ширше, а помалу привикає до правильного ходу.

Команиця біла як зелений гній.

Як поле довший час не гноєне, а нема чим гноїти, то — як виказує практика — є в ліпших і в гірших землях добре посіяти на зелений гній білу команицю. Вона є найтанша з усіх рости сіяних на зелений гній, а при тім добре помічна.

Сіємо її на весну в квітневі в озиме жито до 20 кг. на морг. Щоби команиця не заглушувала слабої озимини, добре буде підігнати ріст її салітрою ще перед засівом команиці, а всіявши команицю, повалувати.

Жито треба жати досить високо, потім стерню заволочити, а як команиця розростеться, приоруємо під зиму мілко. На весну найліпше надаються по тім бураки, також бараболя. Добрий

бувби також овес, але біда в тім, що по команиці буває поле надто захопчене. Окопові вичишують.

Вигубити воші на телятах

можна, як острижемо їх ножичками, вимиемо теплою водою з милом, а потім відваром тютюну (махорки), або двохпроцентним розчином креоліні (її мож купити в аптиці), та витremo теля плахтою. Нераз треба щераз повторити. Чистота є перша.

Свині зачнуть оплачуватися,

бо заграничний попит зростає щораз більше. В 1924 році продано з Польщі до самої Австрії свиней за 8 мільйонів доларів, в 1925 році за 20 міль. дол., а перші місяці в 1926 р. вказують на ще більший попит. За попитом росте ціна. Коби лиш продаж свиней була зорганізована, а не дика, так як дотепер.

Стухле збіжжа

шкода сіяти, бо його сила кільчення страчена. На хліб ще мож ужити, як що не дуже стухло. Треба одначе його поправити. Часом вистане два три рази обернути його в часі морозу, вивітрити та перегнати через млинок. Як більше стухло, треба витирати на сухій підлозі добре щіткою, аж тоді дати на млинок, щоби відібрати порошок. Також роблять ось так: наповнюють таким зерном бочку до третини, досиплять чистого сухого піску, заднять верх і крутять її на держаку, впускеним як вісь через середину, а потім пускають зерно на млинок.

Ячмінна полова

суха раниць язик — є за остра, тож годі нею жити худобу. Але змінюється зі всім, як її вимочимо через 6—8 годин в зимній воді. Тоді їдять її радо навіть коні. Заки замочимо полову, треба її пересіяти, бо порошок худобі шкодить, а зерно хопти, якого в полові повно, переходить через жолудок в гній, відтак на поле і неушкоджений ні в жолудку ні в гноєви занечищує поле. Вимочену полову мішаємо з вівсом чи отрубами.

Коли і як відновлювати насіння?

Насіння вироджується головню на ґрунтах низко положених, буйних, напливових, менше на легких, не так засібних. Воно дрібніє, стає легким, тратить барву, солома слабне. Горох стає хробачливим, бараболя дає менший збір, дрібніє, тратить форму. Насіння підпадає всяким хробабам. Навіть щоби як управляти поле і гноїти, зерно з року на рік падас. Кажемо: висилилося, треба відновити, відсвіжити.

Про це як робити, щоби не вироджувалося, та як собі зі свого збіжжа придбати добре насіння на засіз, напишемо пізніше. Тут подумаємо над купном нового.

Купуємо гатунок найліпший, випробований, будь в досвідних стаціях (прим. в Дублянах), будь в годівців збіжжа.

Купуємо не один гатунок, але кілька по 10 кг. і засіваємо всі гатунки того самого дня на парцельках, однаково справлених, однаково наклонених. В часі росту дивимось, як кожда вдміна сходить, як росте в корч, котра склінна до хоріб, коли котра дозріла, котра дала ліпше насіння, стебло. Таким способом можемо трафити на гатунок такий, який нашій землі найліпше відповідає.

Уваги при першій вигоні коров на пасовиско.

Велика то радість у господаря, як може пустити худобу на зелену пашу. Але ця перша ра-

дість часто сумно кінчиться, як що нерозважно робиться. Тож скажемо тут декілька уваг на сю тему.

Як на пасовиску земля не обісхла, не вкрилася коверцем свіжої трави, а на пасовиску повно калуж, ліпше ще не виганяти, бо худоба попсує лиш пасовиско, а паша з мокрого зимного ґрунту викликує часто хробоби.

Ратиці у коров треба вирівнати, як що вони коровам, стоячим через зиму в стайні, повиростали так, що аж позакривлювалися, бо легко може така ратиця збитися. Також острі роги треба припилувати, або хоть ступити острі кінчики, щоби не було випадків пробиття.

Щоби корови скоро лінилися, треба їх обчистити. Злінена худоба чується здоровша, жвавіша, заболочена не ліниться так скоро.

Як ми вигнали корови зі стайні, то треба стайню добре вивітрити, вичистити, вибілити. Найхудоба не вертає з поля до смердячої, брудної і темної стайні.

Не пускати коров на цілковиту зміну паші з сухої на зелену, але призвичаювати поволи, бо може розхоруватися на добре. Треба наперед підгодувати сухою пашею, а потім пустити на зелену. Тоді нема обави, щоби зелена паша зашкодила.

На випадок здуття все треба мати дома трокар, або сонду, а перед вигоном на пасовиско оглянути, чи трокар не заржавів, чи сонда не популася.

Хто тих приладів немає, повинен приготувати собі вапняну воду і тримати в закоркованих фляшках, а на випадок здуття заливати корову. Вливається 4—5 літрів нараз.

Або повинен купити амоняку і в разі здуття дати дві столові ложки до літри води і нею залляти корову.

Бараболя для коней.

З браку паші годується часто коні бараболями. Подавати коням сиру бараболю не все безпечно, бо в многих випадках діставали коні від бараболі кольку. Варені бараболі не шкодять, як що бараболя здорова і вичищена з болота. Зварені треба помняти і вимішати зі січкою чи пологою. Дається в путнях чи в банях, а не в жолобах, бо по їдженню баняк легко виміється, а жолоби потім так чути, що кінь не годен з такого жолоба нічого иншого їсти. Впрочім сквасніла бараболя шкодить.

Дається денно 12 кг. на коня з додатком 5 кг. сіна і 2½ кг. сухої конюшини, а при тяжкій праці дається лиш додаток конюшини (7 і пів гр.). При такій паші кінь виглядає добре, але до роботи слабший, в бігу скоро мучиться, пріє. Додаток пашного вапна і соли є конечний.

Жеребним кобилам бараболі не можна давати. Також не можна жити на весну бараболею, як бараболя склінна до кільчення, хиба що кільці повикроємо. Кільці є для худоби трійливі.

Рак на овочевих деревах,

се рани на пневи і на галузях, які нераз відаються дуже глибоко. Рак твориться з ушкодження пня, з полопання ізза морозів, на мокрих ґрунтах, а також деякі дерева мають склонність до рака і легко заражуються. Хоре місце вирізується гладко острим ножом аж до здорового, маститься тером, а з противного боку робиться здовж неглибокі прорізи, щоби дерево в сім місці згрубіло. Пильно знищені дерева треба витяти, щоби других не заражували. Мокру землю треба відводнити ровами.

Кільки треба будувати?

Ізза господарського занепаду в Польщі ніхто не всилі будуватися. А населення росте. В містах панує страшна тіснота. Обраховано, що для повернення передвоєнних мешканевих вигід требаби зараз побудувати в 12 великих містах Польщі найменше 500.000 нових комнат. Всі менші міста і місточка тут не враховані.

У нас інакше.

Недавно постановлено в Австрії, щоби для мійських робітників, які не мають праці, не давати підмог, але працю і ужити їх при відводнюванні мочарів та мокрих ґрунтів, і сею дорогою здобути під управу хліба 3000 гектарів мокрих земель і неужитків.

У нас в Польщі платить держава що місяця 10 мільонів підмоги мійським робітникам, сільські робітники голодують без підмоги, а як Сільський Господар жадав від міністерства, щоби забезпечити поля та луги перед заливом рік та потоків, прийшла відповідь, що нема грошей на сі роботи.

Міжнародний конгрес молочарський

відбудеться від 8. до 23. мая в Парижі, призначений на обговорення питання, як двигнути промисл молочарський. Головно буде обговорюватися спосіб, як двигнути молочність коров (раси коров, живлення, доєння, контролю молочности, чистота стайні), способи перерібки молока, молочарські кооперативи, торгівля набілом. При цім буде уладжена молочарська вистава. Варто булоби, щоби і представники наших молочарень там були, та заговорили.

Кілько води спотреповують управні рослини?

Рослини потребують до життя і видання овочів впрост великанської кількості води. Обраховано, що на просторі одного гектара здмлі спотребує води за увесь час життя:

Жито	8 399 гектолітрів
Пшениця	11.779 "
Ячмень	12.367 "
Овес	22.770 "

Найбільше води спотребує буряк, найменше горох. Всю ту воду тягнуть рослини з землі своїми корінцями, а випаровують листям.

НОВІ КНИЖКИ.

Господарські часописи на Вел. Україні.

„Сільський Господар“, двотижневик всеукраїнського Союзу сільськогосподарсько-кредитової й кустарно-промислової кооперації виходить в Харкові (вул. Правна 18). Є це орган всеукраїнського Союзу сільсько-господарської кооперації. Звичайна величина кожного числа 60—100 сторін книжкового формату, працює в ньому коло 40 кореспондентів часопис представляється дуже поважно. З нього черпаємо вісти про тамошнє українське кооперативне життя на селі.

„Кооперативне Буряківництво“, двохтижневий селянський ілюстрований журнал, є органом Всеукраїнського-Союзу сільс. посп. кооперації і посвячений поширенню і поліпшенню управи цукро-

вого буряка та цукроварського промислу, виходить в Харкові (вул. 1. Травня 18).

„Нова Громада“, популярний ілюстрований кооперативний дво тижневик під редакцією Геттлера, Баравви і Радлова виходить в Харкові (Гороянівський пр. ч. 2), видає книгоспінка. Має статті з сільськогосподарського життя.

„Сільсько-господарський Пролетар“, тижневий журнал професійної спілки сільсько-господарських та лісових робітників на Ухраїні виходить в Харкові (Палац Праці ч. 83).

„Радянський Селянин“, орган народнього комісаряту земельних справ України виходить двічі в місяць в книжковім форматі 50 стор з літературним додатком, в Харкові (вул. Лібкнехта 82).

„Селянський Кредит“, місячник, орган Київського Селянського Банку, пише про українське кредитове життя, виходить в Києві (вул. Воронського 8).

„Пасічник“, щомісячний журнал, книжкового формату стор. 32, виходить в Прилуці. В журналі беруть участь найповажніші пасічники Великої України. Є це одинокий пасічний журнал на Вел. Україні.

*

„Пчолярство“, з додатком „Пчілка“ виходить на Закарпатській Україні в Ужгороді, видає Тво „Просьвіта“ в Ужгороді.

*

„СВІТ“, ілюстрований журнал, ч. 6. Се число присвячене пам'яті 65-ої річниці смерті Тараса Шевченка. На зміст складаються такі статі: Не забудьте помянути... — І. Камінського, Шевченко в салдатах — В. Дорошенка, Культ Шевченка на Радянській Україні — І. Квасниці, Незнані ілюстрації до „Кобзаря“ — В. Немирича, З Шевченкового свята в Рівному — Л. Ганкевича. Крім сего находимо: З театру на Україні, Сонети молодого поета Марка Антіоха, Мініатури Карла Евальда, Опанування нутра землі і т. д. — В числі 24 ілюстрацій.

„СВІТ“, ч. 7 з дня 1. квітня. Зміст: По році. — Василь Бобинський: Вічний сніг. — Мих. Рудницький: Наші малярі в Парижі (Мик. Глушенко, Іван Бабій). — А що буде? — З життя малп — Гостинниця в дереві. — І. Гаврилюк: Влада Темного. — О. Маковей: З недрукованих поезій. — Ор. Ордан: Маскарадові рефлексії. — Друга земля. — Котра жінка є гарна? — І. Квасниця: Бездомні. — Дивне явище природи на Україні. — І. О.: Бурштін. — Жорес Санд: Мала Фадета (далі). — Веселий куток. — Загадки. — В цему числі 15 ілюстрацій. — Квартальна передплата 7 зол. — Адреса редакції і адміністрації: Львів, Руська ч. 3.

Комунікат

„Союзу Селянських Спілок“.

I. Союз Селянських Спілок у Львові відкриває з днем 5. квітня б. р. Бюро посередництва праці, яке буде безплатно давати всякі поради безробітним, котрі шукають заробітку в краю чи за кордоном. В справах еміграції і заробітку звертатися за інформаціями належить просто на адресу: Бюро посередництва праці при Союзі Селянських Спілок у Львові, Ринок ч. 10. II. пов.

II. В зв'язку з весняними роботами повинні Повітові Союзи й Місцеві Селянські Спілки обмірковувати справу організованої акції що до заробітної платні, щоби діти й сільські багатії не використовували заробітників, але відповідно оплачували їх труд.

III. Союз Селянських Спілок буде безплатно давати всякі правні поради для своїх членів. Зголошуватися устно чи письменно на адресу:

„Союз Селянських Спілок“, Львів, Ринок ч. 10. II. пов. Для письменної відповіді залучувати марку.

Львів, дня 22. березня 1926.

Секретаріат Союзу Селянських Спілок.

ПЕРШОРЯДНИЙ МАГАЗИН

мужеських і діточих убрань

Г. БОРНФЕЛЬД

Львів, вул. Рутовського ч. 11.

(Ріг вул. Кілінького).

**Догідні услівя закупів
— на провінцію! —**

ЗВІСНІ СВІТОВОЇ СЛАВИ

МАШИНИ ДО ШИТТЯ

американської фірми

***Singer Sewing
Machine Company***

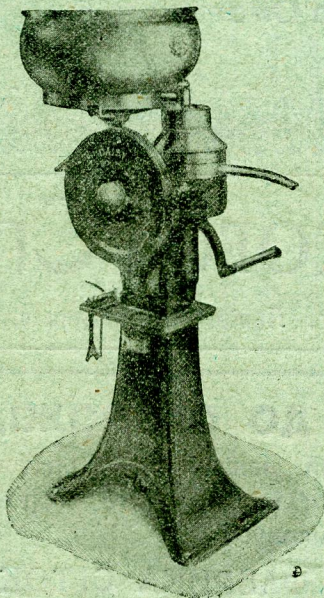
для ужитку домашнього і для потреб кра-
вецьких і шевських набувати можна на до-
гідних услівях **(сплата місячними ра-
тами на протязі одного року у ва-
люті золотів!)** за посередництвом
Краєвого Товариства господарського

„Сільський Господар“ у Львові
і усіх його Філій і Кругків в краю!

Порука на необмежений час!

Користайте з доброї нагоди, бо так корисні
услівя набуття признає фірма лише на ко-
роткий час! — При закупні машин уділяє
фірма науки шиття і різного роду гафтів
безплатно!

ДОБРЕ МАСЛО ЗАВСІДИ Є В ЦІНІ!

За свій гріш вимагають споживачі смачного, чистого і трів-
кого масла і платять за нього ліпші ціни!
Таке масло можна зробити тільки через відтовщення мо-
лока на кружлівці „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“ і перероблюючи
сметану на масло в масничці „АЛЬФА“!

===== Уживаю чижих машин, одержується =====

**БІЛЬШЕ МАСЛА І ЛІПШОГО
І БІЛЬШЕ ЗА НЬОГО ГРОША!**

Перейшло 3,500.000 рільників уживає
:: кружлівки „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“. ::

Кружлівки „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“ були і є найліпші!
ТОВАРИСТВО „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“

Спілка з обм. пор.

Варшава,
Краківське Передмістя 60.

Відділ в Познані,
вул. Вроцлавська 14.

„КОЛЬОРИТ”

Барвники до домашн. гарбування,
Ультрамарина до білля і для
малярських цілей,

ПАСТА ДО ОБУВИ :: :: :: ::

Фабрика
Хемічна

„КОЛЬОРИТ” Вл. Клосовський і С-ка
ВАРШАВА, вул. ХОЛОНА ч. 36.

Жадайте ціників!

:: Засоблюйте овочеві дерева потасовими погноями! ::

Капуста, бураки, помідори, фасоль, як також всі
інші роди городовини на грядках, погноєних

СТЕВНИЦЬКИМ КАЇНІТОМ або ПОТАСОВОЮ СОЛЕЮ

скорше дозрівають, доходять до значно більшої ваги і приносять збільшений дохід!

Набувати можна у всіх господарсько-торговельних організаціях,
місцевих Кооперативах, їх Повітових Союзах та в „ЦЕНТРОСОЮЗІ”,
Краєвм Союзі Кооператив у Львові і в його складах в краю, як також за
посередництвом Кружків і Філій „СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ”.

Вказівки ужиття висилає безплатно

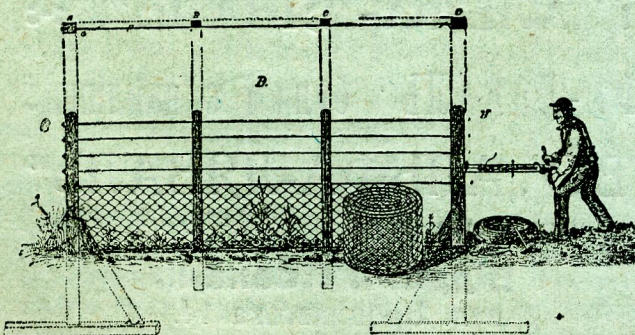
АКЦІЙНА СПІЛКА

ЕКСПЛЮАТАЦІЇ СОЛЕЙ ПОТАСОВИХ у Львові, площа Смольки ч. 5.

Читайте і жадайте
ПО ВСІХ КООПЕРАТИВАХ

Чай В.Висоцького і Сп.

Всі Повітові Союзи і Кооперативи замовляють впрост через „ЦЕНТРОСОЮЗ”, Львів, Зіморовича ч. 20.

ДРОТЯНІ СІТКИ ДО ОГОРОЖІ,

дріт кільчастий і звичайний, залізні брами, рафи
до шутру і піску як також іншого роду огоро-
дження виконує

ПЕРША КРАЄВА ФАБРИКА СІТОК
І РОБІТНЯ СЛЮСАРСЬКА

Мих. Шугарт, Львів, вул. Зелена 61.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1-го кожного місяця. — Редагує колегія.

ПЕРЕДПЛАТА:

Для краю:

Річно 10 зол.
Піврічно 5 „

Для Америки:

Річно 2 долари. Піврічно 1 долар.

Адреса Редакції і Адміністрації:

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“,

Львів, вул. Зіморевича ч. 20,
I поверх.

Число телефону: 30-53.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка 120 зол.
Пів сторінки 70 „
Чверть сторінки 40 „
Одна осьма сторінки 25 „

Дрібні оголошення по 10 с тиків
від слова.

ЛЬВІВ :: ІВАН КАЛИТЯК :: ПОТОЦЬКОГО Ч. 47.

ВУГЛЯ пруське, ДРОВА букове

у кожній кількості доставляє

Іван Калицяк, Потоцького 47, Тел. 38-24.

**Для Кооператив і Союзів
вигнмові пільги!!!**

Чи Ти, Українська Хазяйко, пригадуєшся, як обезсилюєш економічно свій народ, купуючи у чужих, **маючи свою українську кооперативу?**

Правда, іде весна, чи купила Ти

НАСІННЯ ДО ОГОРОДУ

в „Народній Торговлі“?

„НАРОДНОЇ
ТОРГОВЛІ“
власні склади:

Борщів
Броди
Городенка
Дрогобич
Збараж
Золочів
Коломия
Косів
Львів
Мостиска
Перемишль
Рогатин
Самбір
Снятин
Сокаль
Станиславів
Стрий
Сянік
Тернопіль

А на „паску великодну“ чи все купуєш в „Народній Торговлі“?

Гостей своїх угошуючи вином, чи не паленіє твоє лице, що не купила в „Народній Торговлі“?

Дитині своїй, даючи чоколяду, цукорка, все за купи і скажи їй, що й вона має купувати в „Народній Торговлі“!

Бажаєш ощадно вести домашнє хазяйство, запишися до кооперативи „Народня Торговля“, зложи уділ 20 зол., а по річнім торгу дістанеш зворот товаровий і тим самим товарі будеш мати дешевші від звичайних.

ДРОГЕРІЯ, ПЕРФУМЕРІЯ І ГАЛЯНТЕРІЯ

МАГІСТРА ФАРМАЦІЇ

І. РЕХЕНА

Львів, вул. Галицька 12.

Телефон 25—73.

ПОРУЧАЄ: Багато заосмотрений відділ вибагливої перфумерії і французької косметики, як: перфум, кольонської й цвітові води, креми до осягнення гарної краски лица, туалетні мила, середники до плекання устної ями й зубів, воду до волосся, брилянтину і т. д. Господарчий і хірургічний відділ, далі **НОВО-ОТВОРЕНИЙ** відділ: Галянтерія мужеська й дамська з першорядних фабрик.

Ціни конкурентійні, реклямові.

Для кооператив спеціальний рабат.

А. ВАНГ

НАСЛІДНИК

ПАВЛО ГОХМАН

Львів, вулиця Галицька ч. 18.

Телефон ч. 28—10.

ПОРУЧАЄ на весняний і літний сезон: матеріали мужеські і жіночі в найновіших десенях і найліпших гатунках. Рівнож великий вибір шовків, полотен і шифонів.

**РОЖІ високостепенні
і ростинні висадки**

на кльомби, рабати, балькони і веранди
поручає по цінах приступних

**ІНСПЕКТОРАТ ГОРОДІВ
В ДУБЛЯНАХ КОЛО ЛЬВОВА.**

Цінники на жадання!

Цінники на жадання!

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КООПЕРАТИВНИЙ БАНК

КРАЄВИЙ СОЮЗ КРЕДИТОВИЙ
У ЛЬВОВІ, РИНОК Ч. 10.

(Ч. телефону 433, Конто Почт. Щадн ч. 143.467)
є центральною касою українських кооператив.

Запасні фонди має улььковані у власній II-поверховій камениці у Львові при вулиці 3-го мая ч. 15., в будівельній площі о 16 будівельних парцелях і маєности Черниця к. Бродів.

Приймає щадничі вкладки від 1 золотого і більші капітали до обороту в чужій і золотовій валюті, з забезпеченням перед девалюацією та опроцентує їх від 12% в гору після умови, залежно від висоти капіталу і часу льокати.

Кооперативи повинні вкладати всі свої зайві капітали в тійже Центральній Касі та за її посередництвом полагоджувати всякі свої фінансові справи.

Твори Івана Франка: 1) „Панські жарти“, 2) „Із днів журби“, 3) „Semper tiro“, 4) „Зівяле листя“, 5) „Борислав сміється“, 6) „Великий шум“, 7) „Як Юра Шикманюк брив Черемош“ — до набуття в книгарні ім. Шевченка.

КРАЄВЕ ТОВАРИСТВО ГОСПОДАРСЬКЕ

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“
У ЛЬВОВІ, ВУЛИЦЯ ЗІМОРОВИЧА Ч. 20.

МАЄ НА СКЛАДІ І ВИСИЛАЄ ЗА ПОПЕРЕДНІМ
ОДЕРЖАННЯМ НАЛЕЖИТОСТИ ОТСІ СВОЇ ГОСПОДАРСЬКІ ВИДАННЯ:

Григорій Герман:	Годівля гусей, качок, пантарок, павів, фазанів і лебедів	зол. 3.—
„	Годівля курей	3.—
о. Й. Раковський:	Годівля рогатої худоби Ч. II.	3.—
М. Творидло:	Годівля безрог	3.—
Ол. Мельник:	Як годувати худобу дешево а добре	2.—
В. Кучера:	Управа садовини	2.25
„	Виріб вин овочевих	2.—
Г. Цееб:	Управа пашних ростин	2.25
Д-р Г. Величко:	Управа пашних бұраків	0.60
„	Сумішка конюшин з травами	0.60
Инж. Евген Нагірний:	Взірцеві стайні і гноївні	2.—
Инж. Ол. Лушпинський:	Відбудова знищених сіл ч. II. (Проекти селянських хат і селянських будинків)	5.—
„	Відбудова знищених сіл ч. III. (Проекти приходств і читал.)	5.—
о. В. Пилипчук:	Підручник пасічництва	6.—
Ю. Павликовський:	Під прапором самопомочи	1.50
„	Не ридайте, а добувайте	0.20
В. Королів-Старий:	Як вибирати коня	0.50
К. Михайлюк:	Плекання телят	0.50

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1-го кожного місяця. — Редагує колегія.

ПЕРЕДПЛАТА:

Для краю:

Річно 10 зол.
Піврічно 5 „

Для Америки:

Річно 2 долари. Піврічно 1 долар.

Адреса Редакції і Адміністрації:

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“,

Львів, вул. Зіморевича ч. 20,
I поверх.

Число телефону: 30-53.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка 120 зол.
Пів сторінки 70 „
Чверть сторінки 40 „
Одна осьма сторінки 25 „
Дрібні оголошення по 10 сотиків
від слова.

Зі святом Воскресення!

Земля-Мати розкувалася з крижаних оков.

Добротворне проміння сонця збудило природу зі сну зимового.

Під пісню жайворонка вірний наш друг — плуг — розкрив лоно землі. Впав посів на родючі ниви. Посів — наша надія.

Веснує наш хліборобський світ. Опертий у непомірнім труді своїм о відвічні правди законів природи, творить наш хлібороб нове життя. Хоч кривавим потом зливається його чоло, хоч омлівають мозолем значені його руки, не пускає він з рук чепиг, бо вірить в те, що творить, бо вірить у правду законів природи.

З обновою життя в природі святкує християнський мір Свято Побіди Правди, Свято Воскресення Того, що життя своє у жертву поклав за людство.

Через зраду Іскаріота, через страждання і розп'яття на хрестнім дереві окупив Бого-чоловік блиск побіди Правди над тьмою.

І ми шукаємо Правди серед щоденної наруги і мук незаслужених...

І не находимо у ході нашім хрестоноснім „мимойдучого“ Сімона з Киренеї, який об-легчивби тягар двиганого нами хреста...

Не находимо?

Ні! Слабі рамена благородного Киренейця у нас заступати вже починає тисячраменний велит — **організовані у самопомочі сили нашого народу**. До діла кличе їх свідомая воля! Воля повернена у діло доказує чудес! Не падаймо під угнітом хреста. Вперед йдім вдивлені у нашу мету. Організований труд доведе до побіди нашої Правди.

Воскресне наша доля! Воскресне „братерством й щирими трудами“...

Христос воскрес!

Про водні Спілки.

(Д. 3. ч. 102 поз. 936—1922 р.)

Меліораційні роботи на ґрунті часто можуть бути виконані лишень тоді, коли до меліорації приступлять власники сусідніх ґрунтів. Господар болотнистого ґрунту не може його осушити, якщо не буде осушено сусідніх болотнистих ґрунтів. Не оборонить рілньник своїх піль від заливу ріки, як що інші прибережні власники не приступлять разом з ним до будови охоронного валу і т. д. Для тих випадків заінтересовані власники ґрунтів можуть об'єднуватися в формі водних спілок. Закон дозволяє організувати водні спілки між іншими для таких цілей: осушення ґрунтів ровами і дренажом, наводнення, намулювання та підношення ґрунтів, управи й експлуатації торфовищ, для регуляції і удержування рік і т. п. Водна Спілка може бути допущена, коли буде доказано, що вона має на цілі публичне добро, або спільний господарський інтерес членів. Статут водної Спілки затверджує староство та вписує Спілку до водної книги. Членами Спілки являються всі власники ґрунтів, що приступили до Спілки добровільно. В певних випадках може незгідний властитель ґрунту бути притягнений до членства в Спілці примусово. На чолі водної Спілки стоїть Управа, що її вибирають загальні збори Спілки.

Видатки на провадження підприємства Спілка покриває з уділів, які вплачують члени. Висота уділу кожного члена залежить від висоти користей, які дістає він від підприємства Спілки.

В залежності від висоти влат стоїть кількість голосів, яка належить членові на загальних зборах. Хто вплачує найменше, той мусить мати бодай один голос. Скажемо, напр., що 4 власники суміжних ґрунтів заснували водну спілку, а уділи їх, відповідно до користей, що матимуть від підприємства, виносять: для 1-го 1000 зол., 2-го 700 зол., 3-го 400 зол., а 4-го 200 зол. Відповідно до цього як що за останнім буде признано один голос (а менше не можна), то 1-ий власник матиме 5 голосів, 2-ий — $3\frac{1}{2}$ голоси, а 3-й — $1\frac{1}{2}$ голоси. Статут може означити, що кожних 100 зол. уділу дає один голос. В цім випадку 1-й господар мав би 10 голосів, 2-й — 7 голосів, 3-й — 3 голоси, а 4-й — 2 гол., як що до Спілки пристане член, уділ якого не виноситиме повних 100 зол., скажемо, 50 зол. чи скільки, — тоді і цьому членові належатиме 1 голос, бо в Спілці член не може мати менше одного голосу. В Спілках, що складаються більше як з 2-х членів, ніхто не може мати більше як дві п'ятих всіх голосів.

Подібно до інших спілок, що переслідують економічно-господарські цілі, як кооперативи, акційні спілки і т. п., водні спілки основуються звичайно на добровільній умові всіх заінтересованих. Особливістю водних спілок є та обставина, що водне право знає примусове членство, т. є недобровільне приступлення до водної спілки, поношення зв'язаних з тим тягарів та уживання користей, які приносить підприємство Спілки.

Для того, щоби незгідних власників проти волі притягнути до водної спілки, потрібні слідуючі умови:

1) Коли водна спілка має переслідувати такі цілі: а) осушення ровами чи дренажом, б) наводнення і намулення ґрунтів, в) управу й експлуатацію торфовищ, г) регуляцію й обвалування пливучих вод, г) утримання води в чистоті та будову збірників води;

2) Коли підприємство (напр. осушення ґрунтів ровами) можна успішно перепроводити тільки тоді, коли для того утвориться водну спілку.

3) Коли користи, що їх матиме незгідний на приступлення власник, перевисшуватимуть тягарі, які він має поносити, як член Спілки. Як що власник ґрунту не має жадної користи з підприємства Спілки, то може він бути змушений приступити до водної Спілки тоді, коли цілею Спілки є відводнення чи наводнення ґрунтів або улаштування чи підтримування відпливу води. В цих випадках власник не має жадних тягарів на користь Спілки, а можливі шкоди Спілка мусить такому власникові винагородити.

4) І, на кінець, коли за організацію Спілки і притягнення незгідних власників, висловлюється „більшість“. Більшість ця обчислюється не числом згідних і незгідних на заснування Спілки власників, а береться під увагу більшість поверхні приналежних учасникам ґрунтів і більшість доходу, від якого вимірюється ґрунтовий податок (чистий катастральний дохід). З закона виходить, що ті, що добровільно приступають до Спілки, мусять мати як більшість поверхні так і більшість катастрального доходу. Приклад: Два власники мають 15 гектарів ґрунту з катастральним доходом — 1000 зол.; можуть вони примусово втягнути до Спілки 3-х чи більше власників, що матимуть, скажемо, 14 гектарів з катастральним доходом 950 зол. Коли на стороні добровільно приступаючих є більшість поверхні, а меншість доходу чи навпаки, не може бути примусового членства.

В деяких випадках може бути утворена примусова Спілка зовсім без згоди всіх заінтересованих. Статут таких спілок видає воевідство, вонож приписує, які власники мають бути членами такої Спілки.

Так в загальних рисах виглядає правний бік водної Спілки. Належне використання цієї організаційної форми нашими хліборобами для меліораційних цілей залежить від самих хліборобів. Форма ця придатна для переведення великих, дорогих і довголітніх меліорацій (прим. обвалування Дністра) і для малих, таних і скорих що до часу переведення, як улаштування рова для відпливу води. Одна водна Спілка може об'єднувати сотні чи тисячі членів, а друга може складатися з де-кількох, навіть двох членів. В останньому випадкові закон не виключає, що з 2-ох членів Спілки один вступає до Спілки добровільно, а другий — примусово. Подібно тому, як створив український народ свою кооперацію для звільнення від визиску, так стоїть перед ним завдання організуватися у водні спілки в цілі збільшення видатності рідної досі занедбанної землі.

*

Товариство „Сільський Господар“ опрацьовує зразковий статут водної Спілки, а також буде давати всім заінтересованим вказівки, які формальности подрібні при заснуванню Спілки.

ЗДОРОВІ ДУМКИ.

Господарський записник, це найвірніший приятель рілньника, це його друга пам'ять, додатковий розум.

Хто руйнує гнізда птиці в садах, на полях, в корчах та лісах, є ворогом рілньників, а приятелем гусениць та усіх шкідників, що наносять рілньникам необчислимі шкоди.

Гніздо ластівки під дахом — щастя в хаті. Тому ніхто не виганяє їх з під стріхи чи зі стайні, але старається, щоби їх ще більше загніздилося.

Расові гуси та їх ужиткова вартість.

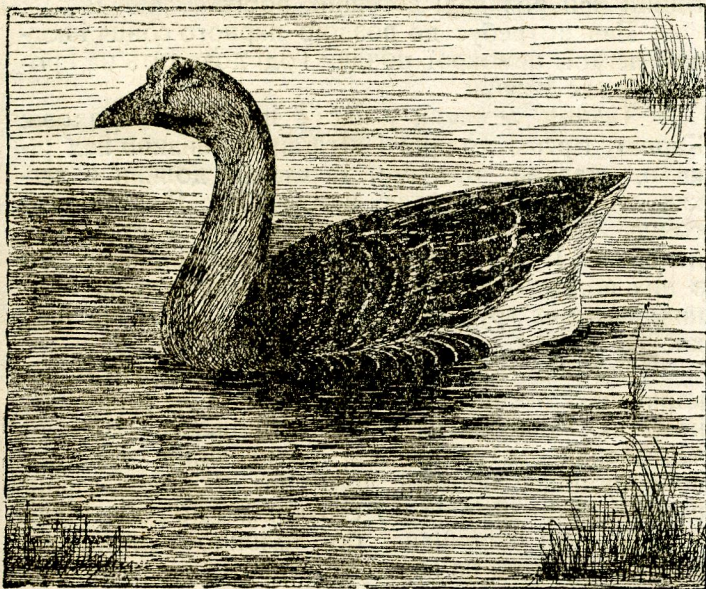
Наші домові гуси є добрі тим, що є відпорніші від расових порід на всякі хвороби, на зміни погоди та невігоди, а притім невибагливі. Головно гусята наших домових гусей є далеко більше відпорні. Тому вони й ціняться. Однак користь з них є значно менша від расових, бо наші є малі, важуть 4—6 кг., ростуть поволі, пір'я дають менше і не є воно так делікатне, як у расових. Також несуться гірше, бо 15—20 яєць, яйця менші. М'ясо дають більше ликовате. Тому попит за ними менший, ціна низша.

Наші гуси булиби все таки для наших обставин добрі, коли би їх поправити крижованням зі знайомими породистими гусьми. Що правда, у нас вже тяжко знайти чисто домові гуси, бо вони вже перемішані з расовими. Але та мішанина така каламутна, що годі на них визнатися і дібрати щось ліпшого.

Тому то далеко ліпшою є дорога до поплатності гусей розвести чисто расові гуси. Розвести можна так, що або купуємо ціле гніздо расових гусей, то є 1 гусака і 4—5 гусей, або купити яйця расових гусей.

Штука потім лиш добирати собі з приховку такі штуки, що пристосувалися до нашого клімату та допильнувати, щоби не помішалися з чужими. З расових гусей знані є ось такі:

Горбоноси, сірі і білі з горбатими носами, вищі від наших, тревалі на студінь та слоту, відпорні на хвороби, несуться добре, бо дають 60—70 яєць річно, яйця їх великі, ваги 140—180 грамів, м'ясо досить смачне, пір'я гірше. Можна їх тримати і без води, а в тім їх доброта для сих наших околиць, де води нема.

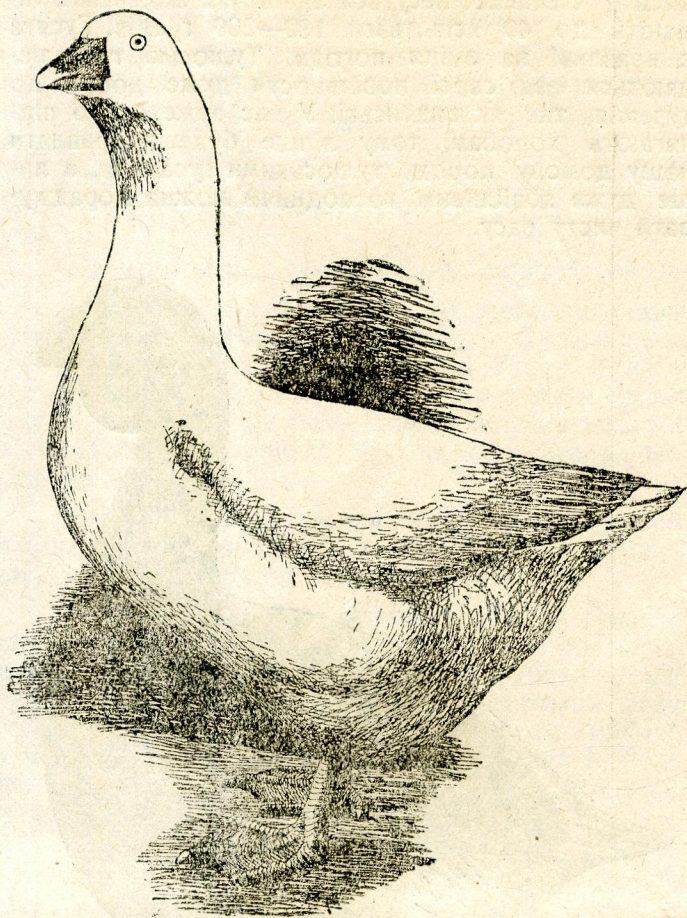

Гуска горбонос.

Емденські, білі, великі, спокійні, ваги 15 до 17 кг., підчас як наші важуть 4—6 кг. М'ясо смачне і крухе. Годуються дуже скоро, дають много м'яса, пір'я та пух дуже цінені. Зато яєць не несуть більше від наших. Сі гуси заслугоують у нас на поширення.

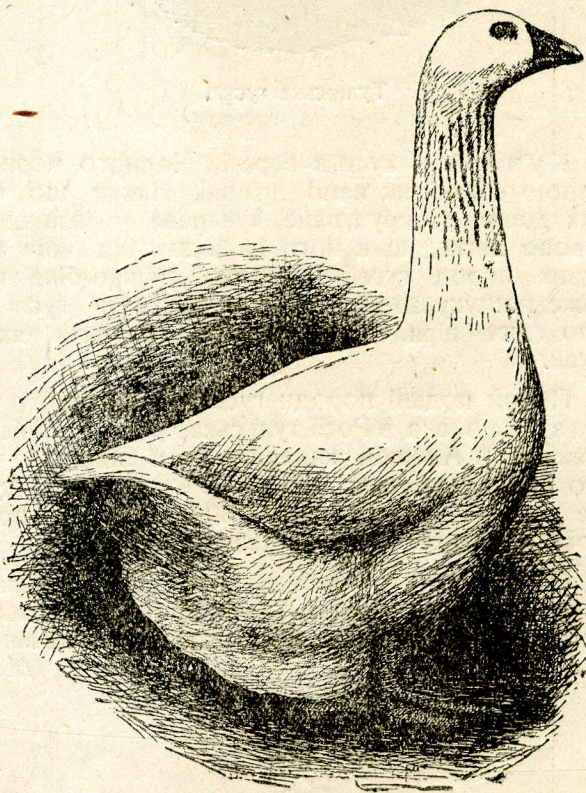
Поморські білі і сірі, лекші від емденських, але годуються дуже скоро аж до 20 кг, ваги, дають много м'яса, смальцю пір'я і пуху. Не-

суться так, як наші, але яйця великі до 200 грамів ваги. Не люблять сидіти спокійно на яйцях, тому уживається на насідку звичайних гусок. Молоді є

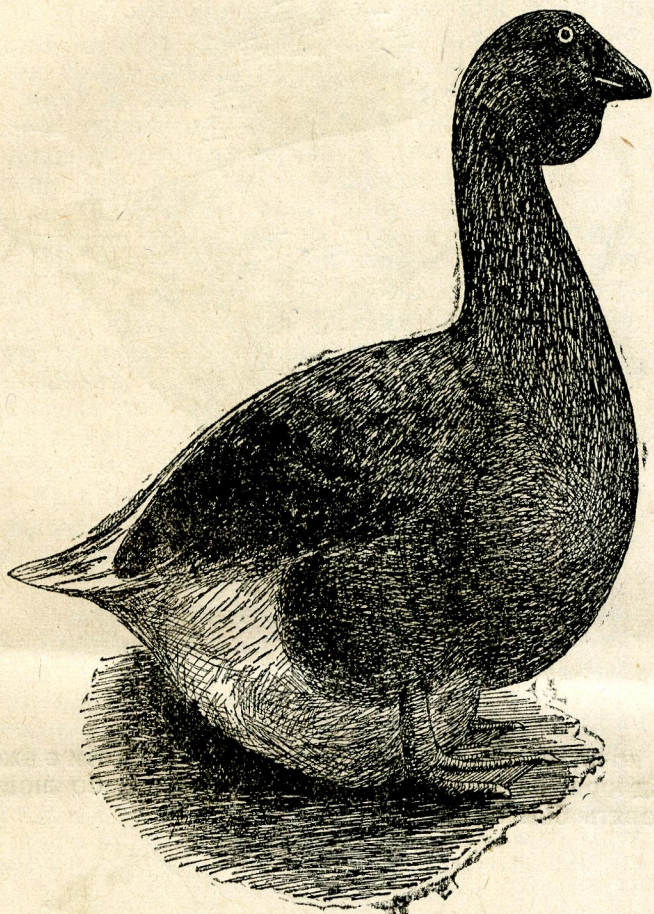
Гуска емденська.

з початку вразливі на слоту та холод, потім є вже відпорні на зміни. Білі ціняться більше, бо люде волять біле пір'я.

Гуска поморська.

Тулюські сіро-білі, також сірі і білі короткі, грубі, дорівнюють вагою емденським, є також так повільні, майже ліниві. Дають много крухого мяса і смальцю, несуться ліпше як емденські, бо мають до 40 яєць, ваги 180—200 грамів. Гусята є вразливі на зміни погоди. Тулюські гуси надаються ізза своєї повільности дуже добре до тучення, так як емденські. У нас дуже скоро підлягають хоробам, тому ліпше буде поправляти нашу домову породу тулюськими гусаками, а лише дуже дбайливим господарям можна дораджувати чисту расу.

Тулюська гуска.

Кучеряві гуси з берегів Чорного моря величиною є такі, як наші домові, тільки що пір'я в них довге, поскручуване, кучеряве, а ізза цього що воно м'яке, ціна його найвища від ціни пір'я інших порід гусей. Головно сніжно-біле пір'я є дуже пошукуване. Хто хоче годувати гуси головно для пір'я, тому радимо годувати якраз ті гуси.

Попри подані породи гусей, є ще много інших, з них знана в Росії тульська, холмогорийська арзамська, в Америці канадійська, а також у нас часто вже заводиться італійська тому, що є дуже неслива — зносить 50—80 яєць, скоро росте і скоро тучиться. У нас її дещо за холодно.

При купні розплових гусей треба уважати, чи гуси на правду расові, та чи приносять добрий пожиток, бо як звелися, то і їх расовість не много варта, хиба ім'я.

М. Т.

Лен і його значіння в господарстві.

Управа лону є прастара. Знаємо, що Жиди ще в Єгипті вироблювали з пряжі льняної найдоржшій тканини для Богомілья. На українських землях знали наші предки управу цієї рослини від найстарших часів. В стародавні часи була управа лону у нас так поширена і розвинена, що мала велике значіння в народнім і державнім господарстві. Вже князь Ярослав Мудрий говорить в 1051 році в своїх грамотах до українського народу про велике державне значіння лону і коноплі, та їх виробів в торгівлі. Ними платив нарід податки. В арабських книгах описують лен та одяги українських земель. Значіння це росло так ще більше, як зачалася по світі велика морська плавба, а такі морські держави, як Англія, Німеччина, Франція, Бельгія потребували щораз більше полотна на вітрила на мотуззя і купували у нас, а найделікатніші полотна вироблялися на Заході між іншими з нашого лону. Аж як машини парові зачали заступати місце вітрил на кораблях, як появилися на ринку виробу бавовняні, управа лону зачала у нас падати.

Та такі бавовняні виробу не в силі заступити льняних, бо не дорівнюють силі і тревалости, до того олій має в промислових виробках щораз більше застосовання, а макухи мають щораз більший попит з розростом годівлі домашнього скота. Ткацький промисл ізза доріжні заграничних виробів двигається тепер по війні також, заграничні купці питають щораз більше за пряжею, а де є фабрики пряжі, там управа лону оплачується щораз більше і стає першою промисловою рослиною в господарстві.

Управа лону має в господарстві цю догідність, що лен мож сіяти від половини мая аж до половини червня, а навіть ще пізніше, тож є вигідний при розкладі весняних робіт.

Лен потребує до розвою парного сонця і вогкої, легкої, немокрої почви. Тоді доходить на протязі трьох місяців.

Такими землями у нас є ціле підгір'я здовж Карпат, гірські долини і кїтловини, низини над ріками, ставами, озерами, та взагалі долини о легких глиняних ґрунтах намулових. Лен любить сонце, зате не зносить сухих країн, виставлених на вітри. Гірше удається в ґрунтах вапняних, бо з них волокно ломливе, ще гірше в тяжких, зимних, мокрих ґрунтах, а на пісках зівсім не йде, ані на торфах.

Лен йде добре на мільких гірських ґрунтах, на корчунках, на новинах (приміром на немокрих сіножатах і пасовищах) і конюшинищах. Що до черговання між рослинами, то найліпше удається по конюшині, люцерні, добре по окопових, гірше по збіжжах, найгірше по струкових і по собі. Рілля мусить бути вичищена, бо волокно занечищене хоптами тратить на вартости. Також гірше і сильно занечищене буде волокно на свіжій гноєви, а вже в ніякому разі не буде добре по неперепрілім, мервистім, причім ще може вилячи і вигнити, тож найліпше сіяти в другім році по гноєви. За то додаток попелу чи погноїв потасових дає ліпше волокно, а фосфорових сім'я, а лен ними погноєний терпить менше від хоріб.

По нім йде добре гречка, яре жито, овес.

Лен не має много відмін, так як другі рослини. Загально знаними і для нас найліпшими є парнавський, рижський, а на Великій Україні псковський. Вони удаються в нас дуже добре. Треба тільки час до часу (що 3—4 роки) спрова-

дити оригінальний з цих околиць, бо він у нас легко зводиться, починає розгалужуватися, а ростом стає менший і замість на 100 см., доростає на 30 см. Вимагає старанного підготовання поля, так як грядки. При тім треба так справляти, щоби не висушити ґрунту. Глибока збіля в осени, а з весною вже лиш зрушення землі, безнастанне вичищення з хопти, розбиття груд і посів з найплітшим покриттям насіння, це вся робота. Густий посів дає делікатніше волокно, рідший дає більше насіння. Щоби посів рівномірно сходив, мусить рілля зістися і бути рівною, тож перед посівом треба вирівнати поле валом, а по засіві прикрити насіння граблями, чи легкою бороною. При густім посіві має вийти 240 кг на гектар, при рідкім (на насіння) 150 кг. Насіння 2—3 річне дає кращий збір, як свіже.

Як по засіві забє землю дощ, треба легко зрушити шкаралупу граблями чи бороною, бо лен тяжко добувається на верх через шкаралупу. Хопту треба виполювати.

Як лен виляже, то пропаде і насіння і волокно. Тому завчасу підпираємо його на жердках, уставлених одна попри другу що 2—3 метри на вилковатих підпорах. Лен опирається на жердки і не падає на землю.

Волокно буде найделікатніше, але слабше, як лен вимикується зараз по відцвіті, як лиш долішні листки починають вянути, а зерно прибрало бураво-жовту барву. Пізно зібраний лен дає волокно грубше і мало гнучке, але міцне.

Як хочемо мати зерно і незле волокно, микаємо, як лен пожовкне, а насіння стемніє.

На само зерно збираємо ще пізніше, але волокно вже є значно гірше.

Лен звичайно рветься, а жнеться рідко коли. При рванню треба докладно вилишувати хопту.

Горстки (сніпки) сушимо, опираючи на деревляних жердках. Гірший спосіб опирати о себе, а ще гірший стелити на луках та пасовисках. При добрій погоді висхне за тиждень, при слоті ржавіє і дістає плями.

По висушенню дергаємо на дергачці, або вимолочуємо праником на тоці. Тобілки сушимо дальше (щоби і їх вимолотити), а гони мочимо, щоби відділилося волокно від паздіря.

Добрий збір дасть з гектара 7 ц насіння і 30 ц біла, а з них на терницях 3 ц чистого волокна.

Мочимо в стоячій, або вільно пливучій воді. Практика каже, як довго мочити. В теплий час лен вимочиться за тиждень, в холодний за два. Потім ще роситья коло тижня, щоби волокно збіліло.

Де нема води, треба росити коло 6 тижнів.

По вимоченню і виросненню треба висушити на сонцю, а потім ще в сушарнях. Сушарня, се добродійство села, бо тоді ніхто не сушить в печах та не дає причини до пожарів. Де нема сушарень, ліпше відложити сушення на другий рік, як наражати на небезпеку майно.

Висушене тремо на терлицях, щоби відпало терміття (паздіря) від волокна. Волокно витріпуємо, чешемо, аж тоді прядиво готове.

Нині вся та робота по зборі з поля починає відпадати, бо мочення скорочують штучним парованнем, та хемічними способами в фабриках, які купують сирий лен, а продають власникам лону готове прядиво та полотно. Сей спосіб прийде з часом і до нас. Коби лиш не без нас! Тоді лен стане важною галуззю нашого рільного промислу.

Льняний промисл у нас ще дуже слабкий, тому не дуже поплатний. У нас збирається з ґрунту льну в двоє менше, як прим. в Латвії, прядива збираємо на терлицях ледви 7—10 проц., підчас як машинами мож до 30 проц., воно не вирівнане, тому ціна низша. А прецінь такі Лотиші аж до нас приїжджають, закуповують у нас за безцін сирий лен, перероблюють у себе і продають до Англії як своє власне за добрі ціни.

М. Творидло.

Ю. ПАВЛИКОВСЬКИЙ.

Економічне положення українського селянства в Галичині, Холмщині, Підляшшу і Поліссю до війни.

Велика війна застала галицьке селянство у дуже тяжким економічним положенню. Вже в 80-тих роках минулого віку було воно безвідраднє. Ян Попель, пересілаючи в р. 1883 австрійській владі опінію дотично обмеження свободи ділення селянських ґрунтів, характеризує економічне положення селян в Галичині ось як: „Хто приглянувся положенню нашого села, з окрема — де земля сильно дріблена*), мусів прийти до переконання, що пересічний земельний наділ є недостаточний на удержання одної селянської родини. Привязана до землі, не находячи заробітку на чужині, витрачає вона свої сили щоденною роботою в місци свого осідку і відживлюється на загал так лихо, що повільне, непомітне вянення наслідком голодування є при-

*) Після урядового спису парцель Галичина мала вже в 1911 р. 19,340,321 парцель — на кругло 1 мільон господарств.

чиною короткого віку нашого сільського населення*).

Перелюднена аграрна країна душилася під тягарем власного населення, яке не мало економічної самостійности на власних рільничих варстатах уже з початком XIX віка. Варстати ті, що-раз маліли наслідком відбирання їм доповнюючих їх господарства реальних прав (сервітутів) на двірських землях і наслідком правильного приросту населення. Рясність рільничого населення в Галичині поставила її в ряд найгустіше заселених країв Європи. Щепановський пише: „Окрім Італії, Китаю та Бельгії, де зовсім виїмкові відносини оправдують надмірне населення, нема на цілій земній кулі країни, де кождий квадратний кілометр має дати удержання так численній рільничій людности, як у Галичині**).

У Східній Галичині припадає в 1910 р. на 1 км. квадр. пересічно 96 душ, але є повіти, які виказують майже подвійну рясність населення (Ста-

*) Dr. H. R. v. Schullern zu Schrattenhofen: „Die Beseitigung des Bestiftungszwanges und der Wuchergesetze“ — Geschichte der Land und Forstwirtschaft — Wien, Band I. стор. 340—341.

**) Stanisław Szczepanowski: „Nędza Galicyi w cyfrach“ — Lwów, 1888. стор. 3.

Що по чім сіяти?

(Уваги до статті в „Господарсько - кооперативному часописові“ ч. 11. з 1926 р. під тим самим титулом).

Автор згаданої статті п. В. В. мав цілком добрий намір подати основні закони плодозміну, справи важної, бо від добре уложеного плодозміну залежить висший збір плодів, доходівість, та рентовність кожного сільського господарства.

Колиби я знав, що стаття „Що нам сіяти?“ написана на замовлення редакції для кооператорів в місті, то лишивби її без уваг. Однак вона призначена для кооператорів-хліборобів на селі. Тому хочу цю впрочім дуже пожиточну статтю, та на жаль побіжну і неясну освітити моїми увагами.

В першій частині п. В. В. каже: „Чергування засівів не може бути всюди однакове, бо не всюди однакова земля, підсоння і торговельні умови. — Тому і певних рецепт на чергування посівів не можна подавати — однакових для всіх сторін, а тільки можна подати основні закони“.

Тут автор помиляється. Причиною чергування засівів, чи т. зв. плодозміну не є ані земля, ані підсоння, ані навіть торговельні умови, як це думає п. В. В. але напрям і організація господарства. Певних рецепт на чергування посівів, на плодозміни не можна давати не тому, що це залежить від сторін світа, околиць, країв то що, а тому, що є це річ *відповідаюча організації кожного поодинокого господарства*. — Від неї залежить ротація (оборот) плодозміну, угруповання і устосунковання рослин в польовім господарстві. — Тому в організації господарств розрізняємо напрями:

Збіжєвий, годівляний, промисловий, насінний і вільний. Як маємо виразний напрям господарства, як знаємо які плекати рослини і який маємо дати простір під кожен, тоді доперва можемо до сього напрямку застосувати посіви в полі так, щоб кожна рослина згідно з основними законами плодозміну найшла для себе найліпші умовини. Від влучного вибору напрямку господарства залежить його доходівість і рентовність. Господарський напрям, навіть в малих господарствах, повинен опиратися на продукування таких продуктів, які найліпше оплачуються, а котрі можна одержати в найбіль-

шій кількості і найкорисніше продати. Чергування таке, або инше, коби лишень згідне з елементарними правилами плодозміну, має значіння другорядне.

П. В. говорить дуже неясно і незручно про „основні закони“ плодозміну. Мішає і переплутує їх радами і увагами, які мало, або нічо спільного в сути річі з цими законами не мають. Основні закони плодозміну дадуться зясувати так:

1. Не можна сіяти по собі цих самих рослин, бо вони виснажать землю односторонньо з цих самих поживин і в тих самих шарах.

2. Декотрі рослини не можуть по собі повертати за часто, н. пр. горох, конюшина і т. п. Мають тут свій вплив т. зв. токсини, (отруї) шкідливі для тої самої рослини, до тепер не розсліжені, виділювані через її корінчики. Тому горох, конюшина і т. п. не можуть приходити по собі частійше, як що 6—8 літ.

3. В чергуванні мусять рослини мати час на оорібку та посів по зборі попередньої.

4. Не належить сіяти по собі таких рослин, які недостаточно землю затінують і псують її будову (структуру), нпр. збіжєві. — Тому треба сіяти широколисті рослини і такі, що глибоко закорінюються, на переміну з волокнистими і такими, що коріняться у висших шарах землі.

5. Деякі рослини мають спеціальні вимоги що до становища, нпр. лен не удається по стручкових і по ячменевих, а по ним знова стручкові не дають доброго плоду — озимого жита не належить сіяти по бараболях і т. п.

Я погоджуюся, що певних рецепт на чергування посівів, чи на плодозміни давати не можна, але подати пару взірців для господарських напрямів в нас розповсюджених, нічо не пошкодить. Взірці плодозмінів в збіжєвих господарствах можуть виглядати так:

I

1. окіпні + гній
2. ярина
3. струкові і пашні (конюшина, сераделля і т. п.)
4. озимина + помічні гної
5. озимина, або ярина + помічні гної

ниславів 182 душі на км. квадр., Перемишль 160, Коломия 155 і т. д.). В посіданню великої власности (табулярної) находиться 37.8 прц., а в посіданню малої (рустикальної) власности 62.2 прц. усеї землі, отже мало що більше понад 3/5 землі Сх. Галичини розділені поміж 649.913 нетабулярних господарств, після перестарілого спису з 3 червня 1902 р.*) з огляду на це зрозуміле є у Сх. Галичині велике розпорошення землі між дрібні господарства. Чотири п'яті або 79.7 прц. східно-галицьких господарств є вже в 1902 р. економічно несамостійні. Щоби вижити, власники їх мусять оглядатися за заробітком поза власним господарством: на лані, на сезонівій і заморській еміграції. Одна шіснадцята східно-галицьких господарів є власниками смужок землі, на яких взагалі рільна господарка неможлива. 300.000 здорового селянського елементу в десятиліття 1900—1910 шукало заробітку на сезонівій еміграції, пересічно 47.000 осіб у рік кидало свою землю, виселюючися в Новий-Світ**).

*) Докладніші дані про аграрний устрій Східної Галичини найдуть читачі у моїм нарисі: „Чи є місце на кольоністів зі Заходу у Східній Галичині“. — Календар Т-ва „Просвіта“ з 1922 р.

**) Dr. Witold Lewicki: Zagadnienie gospodarcze Galicyi — Lwów 1914 стор. 90—93.

Положення селянства на прочих західно-українських землях — а саме на Волині, Поліссю, Підляшю і Холмщині — до війни теж було незавидне. Землі отсі не виказували вправді такої рясности населення як Галичина, але зате родючість почви, за виїмкою полудневої Волині, не могла рівнатися з родючістю Галицької. На загал переважають там почви пісні і закислі — летючі піски, підмоклі торф'яні землі і малоурожайні пісковаті глинки. Родючі глини і глинки — поза полудневою Волинею — виступають лиш відірваними клаптями або поясами (Полісся). Найкращі землі є в руках великої власности і чеських кольоністів (Волинь). Поза орною почвою, характеристику якої ми подали, громадно виступають торфища і болота, які слід уважати майже неужитками, бо збір сіна з них є скількістю малий, а якістю лихий.

Супроти такої якості землі рясність населення на Волині 65 душ на квадратову верству, на Холмщині і Підляшю 56 душ і на Поліссю 27 душ на рік 1918*) є у порівнанню до родючости почви за висока. — Селянство живе в нужді.

*) К. Коберський: „Українське народництво по обох боках Збруча“ — Львів 1924 р. стор. 79.

II

1. окопні + гній
2. ярина
2. озимина + помічні гної

Найчастіше стрічаємо і найбільше правильні є плодозміни, що мають половину піль під хлібними рослинами. Тут належить славна чотирополівка „норфольська“:

III

1. окіпні + гній
2. ярина
3. конюшина і струкові
4. озимина

або шістьполівка:

1. окіпні + гній
2. ярина
3. конюшина
4. озимина + пів гній
5. струкові
6. озимина

В годівляному господарстві, яке в малих господарствах заслугоє нині на першенство, можна приміняти плодозміни такі:

I

1. окіпні + гній	5. озимина + пів гній
2. ярина	6. мішанка, сераделля
3. конюшина I. річна	струкові і т. п.
4. конюшина II. річна	7. озимина

II

1. окіпні + гній
2. мішанки пашні, сераделля і т. п.
3. озимина + помічні гної

III

1. окіпні + гній
2. сераделля
3. жито
4. сераделля
5. жито + півгній
6. лубін на насіння, який достарчить підстилкі і буде добрим передплодом для бараболі.

IV

1. кінський зуб + півгній
2. мішанка вівса і ячменю з горохом і викою сіяна два рази по собі + півгній
3. бураки і інші окіпні пашні + півгній
4. мішанка яра, як в полі 2 (сіяна через май), а по ній мішанка жита з озимою викою „Vicia villosa“, а також мішанка пшениці з озимою викою на пів гною.

Такий плодозмін на 4 гектарах може запевнити зелену пашу через ціле літо 5 коровам і достарчити їм окопних на зиму.

Пан В. каже далі, що „по гною сіємо першого року такі рослини, що добре вихіснують його“. Овес також дуже добре вихіснює гній, а однак помимо цього не сіємо його по гною. — Отже по гною сіємо не такі рослини, що його добре вихіснують, а тільки такі, що много цього гною, а радше много поживних річєвин потребують. — Диви „Сілський Світ“ ч. 2 1926 р. стор. 40. Табелька 2.

В другому році після гною повинні після п. В. іти: „ячмінь, пшениця, люцерна та мішанка трав і конюшини“. Я думаю, що овес може іти в другому році після гною по окіпних також і навіть таке становище є для нього дуже пожадане. Відки в чергуванні п. В. по окіпних в другому році взялася конюшина? Мабуть всіяли її в бураки, або бараболі. — Це вже занадто оригінальне чергування.

По конюшині після п. В. треба сіяти жито, бо тоді є доволі часу приготувати поле під нього. — Вірю, що є доволі часу для тих, що пишуть статті про чергування, але для тих, що мають жито сіяти по конюшині в полі, є цього часу трохи менше. Жито звичайно по конюшині у нас не сіємо тому, що орка не має часу відлежати і засієне жито часто вимерзає. Конюшина є о много ліпшим передплодом для пшениці, як для жита. Жито по конюшині сіють в відсталих околицях наші селяне, але як хтось зле робить, не мусить того робити другий.

Що до вівса. Ми сіємо в нашій дуже інтензивній господарстві його по цукрових бураках майже все і маємо дуже гарні плоди. Там де роз-

Бельгія, край о високій рільничій культурі, не може видержати 54 душі рільничі на 1 км. квадр., хоч видаток землі є у Бельгії в двоє вищий чим на північно-українських землях*).

Волинь, Холмщина і Підляша мають рясніше населення чим Бельгія і Данія, а Полісся майже дорівнює рясністю рільничого населення Франції.

Крім отсих природних умов, які не причинялися до добробуту селянства на північно-українських землях (мимо розмірно великих земельних варстатів селян, в троє вищих як на Поділля, а півтора раза вищих як на Полтавщині) — політика економічна російської імперії діймаючи нищила українське рільництво.

Останній торговельний трактат Росії з Німеччиною спричинив обнижку цін майже всіх хліборобських продуктів в Росії. Найбільше на сім потерпіли українські землі (збіжжя і худоба). В додатку внутрішній збут продуктів вбивали російські ріжничкові тарифи перевозу. Вони обезцінювали землеплоди українського рільника на внутрішнім ринку.

Господарка українського селянства мусіла бути екстензивна. Селянство оглядалося за поширенням рільного свого варстату, щоби задля нестачі капіталу на інтенсифікацію господарства, ратувати свій бит екстензивною господаркою на більшій площі.

Докупно землі уможливляли кредити „Крестьянского Банку“. Сама Волинь в роках 1883—1915 одержала від „Крестьянского Банку“ позичок під застав 304.590 га землі*).

Хто позички не одержав, мусів емігрувати.

Стан селянства північно-українських земель по війні тільки погіршився, коли взяти на увагу воєнне знищення села, припинення державної відбудови і державних кредитів, взагалі нестачу всякої помочі і опіки, яку розвивали колишні земства, а опісля Народні Управи, коли згадати адміністраційний гнет, що кожду суспільну самопомічну акцію нищить у її зароді.

Серед таких обставин — самоту надію на ратунок вяже наше селянство з добуттям поміщицької землі.

*) Ю. Павликовський: „На земельні теми“. — Львів, 1923 — Альманах „Громада“.

*) Zdzisław Ludkiewicz: „Źródła i istota kwestyi agrarnej na Litwie, Białej Rusi i Wołyniu — Warszawa 1921.“

плодилися нематоди, то не тільки вівса, але в першій мірі бураків не сіємо. Безперечно, що овес дуже добре росте по зеленім гною, але на жаль в поряднім господарстві ніхто його не сіє в такому становищі, бо волить там мати гарний врожай окупних.

Озимини добре вдаються по горосі, виці і бобі не тому, „що їх скоро прятають з поля“, а головню тому, що горох, вика і біб є рослини ши-роколистні, добре затінюють землю, поправляють її структуру, душать хопту і збогачують землю в азоти.

Инж. Осип Дідич.

Ще в справі управи тютюну.

Нині йдуть в кругах влади наради над цим, щоби поширити управу краєвого тютюну, а тим омежити купно заграничного тютюну. Це є для нашого хліборобства дуже корисне, тим більш, що тютюн удається з усіх земель під Польщею майже одинако лиш на наших землях.

Його покищо управляють у нас дуже мало, але обшар ґрунтів під тютюном більшає з року на рік. Ось виказ збору в повесенних роках.

в 1919 . . .	14.499	кільограмів
1920 . . .	129.319	"
1921 . . .	155.733	"
1922 . . .	473.448	"
1923 . . .	775.169	"
1924 . . .	631.478	"
1925 . . .	923.000	"

Рік 1924 був загально невродливий, тож кількість зібраного тютюну впала і тютюн був гірший. За нього плачено пересічно 66 грошів за 1 кг. В 1925 році тютюн був ліпший, ціна виносила 81.5 грошів. З гектара виносив збір сухого листа пересічно 1.400 кг. (14 сотн. метр.). На цей рік сподіється тютюновий уряд зібрати в краю 1,800.000 кг. В 1924 році займав тютюн на усіх землях під Польщею 679 гектарів, в 1925 р. піднісся на 863 гектарів, а сього року повинен бути значно висший.

Асекураційна данина.

(Допись з села).

У всіх селах нашого краю свіжий рух. Саме тепер на передоднівку, по роках недороду й пове-ней, коли худоба гине від торічної замуленої паші, коли нужденний гріш побратався з шапкою-невидимкою і щезли зівсім сільський кредит та заробіток, — паничі з „паньствової асекурації“ (ПДУВ) кинулися на села, стягають премії від примусових обезпечень за роки 1923., 1924. а часто й за 1925. рік від селян, що правильно й на повну вартість були в цих роках обезпечені в „Дністрі“ і там, що було треба, давно заплатили! Староства окремих письмами наказують вітам стягати гроші для ПДУВ. Люде гроша не мають, тому по цілім краю віти й паньствова паничі відбирають від безробітних голодників останній одяг і заповідають ліцитації. Таким чином наші села заплатять свіжу данину і то щонайменше чверть міліона злотих!!

В 1923. і 1924. році ПДУВ насильно і зви-чайно без таксаторів та зівсім на сліпо обезпе-чив усіх у себе. Проти цього нарід рушився, бо-ронив себе й „Дністер“. Аж нарешті в 1924. році прийшла вістка, що „Дністер“ і ПДУВ замири-лися. Від 1925. року спільні комісії обидвох асе-

курацій мали розділити нарід поміж себе а за ми-нуле (1923 і 1924) ці, що були обезпечені в „Дні-стрі“ не мали мати ніякої шкоди. Тимчасом саме тепер, у найтяжчий час, ПДУВ стягає з людей свої премії за 1923. і 1924. рік! Показуємо посіпакам поліси „Дністра“, не помагає. Це, кажуть, ви за-платили „в ім'я Боже“, нам заплатите „в ім'я Права“!

Ми — селяне, хлібороби! колись від плуга й ціпа, тепер чимраз більше від торби. Не знаємо яке в цім ділі право, але розуміємо справедли-вість! Читаємо в часописах, що ПДУВ недобре господарює, що без потреби прогайнував безліч гроша. Чи ці панські жарти мусить покрити наш нарід? Гіркі були нам постанови в умові „Дністра“ з ПДУВ. Але все таки ми раділи й тим. Як не може наша правда за столом сидіти, нехай тим-часом хоч у купі стоїть, най ми її ще бачимо! Так ми думали і всіма силами, за порадою про-відників, поперли „Дністер“ і стояли за ним до-тепер. Чи ж за все те прийдеться нам платити другу асекурацію за 1923. і 1924. рік?

Кождий селянин з окрема не може борони-тися рекурсами проти такої напасти! Не знає як і це видерлоби дальші тисячі злотих для письма-ків. Тут мусить нас усіх разом боронити наш по-сольський клуб і передусім сам „Дністер“!

Треба негайно використати усі засоби обо-рони, всіхповчити докладно хто і як веде, чи має її вести, що має роботи нарід, чого в цій справі сподіватися! Справа велика сама собою і своїми наслідками!

20. III. 1926.

О. Л.

З огляду на події в краю, які досадно ілюструють дописи наших Філій і Членів і які ядерно уймає уміщена в горі допись А. Л. „Асекураційна данина“, віцепрезидент „Сільського Господаря“ Инж. Юліан Павликовський інтервеніював в дирекції „Дністра“. Стан справи і оборону, яку розвів „Дністер“ подає комунікат його, поміщений низше. Оборони селян перед затіями на полі асекурації „С. Г.“ не залишить. До справи сеї еще повернемо. *Редакція.*

До членів Товариства взаїмних обезпечень „Дністер“.

Справу наших відносин до ПДУВ. поясню-вали ми членам і загалови громадянства в цілому ряді обіжників, розсланих до наших агентів і мужів довіря та поміщуваних в пресі.

Здавалося, що по підписанню протоколу з 3. III. 1925. ч. 807/УУ. в Державнім Уряді Кон-тролі Обезпечень між Дирекцією Т-ва „Дністер“ а Дирекцією ПДУВ., котрий то протокол мав на ціли узгіднити розуміння постанов закона про при-мус обезпечення у відношенню до Т-ва взаїм. обезпечень „Дністер“ і ПДУВ. та по тяжкій і ко-штовній кількамисячній праці над узгідненням від-ношення сум обезпечених між „Дністром“ а ПДУВ, „Дністер“ буде мати можливість свободної діяль-ности в справі обезпечень будинків від огню в гра-ничах означених законом, що настануть мирні часи та що члени „Дністра“ відітхнуть від напастей.

Одначе ті надії завели. Для ПДУВ. постанови згаданого протоколу є важні о стільки, о скільки накладають тягарі і зобовязання на Т-во „Дністер“, а зате не істнують, о скільки ходить о зобовязан-ня ПДУВ. На дневнім порядкові дальше давні прак-тики самоволі органів ПДУВ. і наші члени засипу-ють нас і пресу сотками зажалень на поступовання органів ПДУВ., диктоване односторонною інтер-претацією постанов згаданого протоколу і наміром позбавлення „Дністра“ можности істновання та зни-щення успіхів його 34-літньої тяжкої і совісної праці.

В наслідок протягання акції узгоднення відношення обезпечених сум (котра мала покінчитись по кінець квітня 1925 р.), по нинішній день, в наслідок неясностей в питанню, кому і як мали члени „Дністра“ предложити по узгодненню викуплені поліси „Дністра“ (чи гром. Урядам, чи Відділові ПДУВ., чи повіт. інспекторови ПДУВ., чи виказатись перед інкасентами), вкінці в наслідок безправного поступовання многих громадських урядів, котрі передержували в час предложені поліси і доперва по речинцеві предкладали їх відділам ПДУВ. існує велика кількість в час викуплених поліс Т-ва „Дністер“, непринятих до відома Відділами ПДУВ, котрі тепер уневажнюють самовільно обезпечення приділені комісійно „Дністрови“ і стягають примусово складки до ПДУВ. від наших членів, що викупили поліси „Дністра“.

В згаданім протоколі в уст. 7. є постанова, що усталення сум обезпечення обовязувати має від 1. січня 1925 р. не квестіюється одначе відношення сум обезпечення, існуючого перед 1. січня 1925 року.

На підстаі сеї точки протоколу позпочали тепер Відділи ПДУВ. примусово стягання складок за р. 1924 а навіть 1923 і то самовільно звальоризованих, від всіх членів „Дністра“, навіть тих, що на підставі узгоднення зістали в цілости приділені „Дністрови“ на рік 1925 і були на повну вартість обезпечені в „Дністрі“ в р. 1924, мимо того, що в часі конференції, котрі попередили підписання згаданого протоколу, не було зовсім бесіди про рік 1923, а коли ходило о складки за рік 1924, то вони будуть дописані до премій за рік 1925 і мимо того, що Бюро Президіяльне Інспекторату Організації ПДУВ. в своїх письмах до членів Т-ва „Дністер“ з квітня 1925 стануло виразно на становищі, що члени в цілости до „Дністра“ приділені, будуть вільні від складки для ПДУВ. за 1924 р.

У всіх тих справах відносились Дирекція „Дністра“ з численними зажаленнями і представленнями до компетентних властей, а в послідних днях вислала до Міністерства Скарбу (Державного Уряду Контролі Обезпечень), до Комісаря Державного Уряду Контролі Обезпечень у Львові і до Президії ПДУВ. в Варшаві основні меморіяли, домагаючись усунення всіх неправильностей, з окрема заперестання неслухного стягання премій через ПДУВ.

Рівночасно просили ми о можливо скорі скликання конференції представників ПДУВ. і Т-ва „Дністер“ в Державнім Уряді Контролі Обезпечень в цілі обговорення і вирішення наших оправданих домагань.

На днях буде Дирекція особисто інтервенювати в Державнім Уряді Контролі Обезпечень в Варшаві о скорі вирішення справи і пов домить наших П. Т. Членів і громадянство про висліди своїх заходів.

Дирекція Т-ва взаїмних обезпечень „Дністер“.

Пашні рослини на зелено на глибоку осінь.

Кінський зуб.

Здається нікому не треба о тім говорити, що в нас починає найліпше оплачуватись молочна господарка. Побільшити видайність молока у коров, це журба кожного господаря. Побільшити можна між иншими в той спосіб, що дбаємо про зелену пашу до найпізнішої осіни. Такою рослиною,

що дає зелену пашу, як вже є всі пашні рослини в шопях по висушенню і дає добру, солодку пашу та много, є кінський зуб. Може дати до 600 сотн. метр. з гектара. Це одно вже говорить про його вартість. Є тим смачніший, чим молодший, але до самих приморозків служить. Кінський зуб є подібний до кукурудзи, лиш значно буйніший, а овочів у нас вже не дає, бо у нас йому заходно.

Сіється його недалеко коло дому, щоби мати під рукою, та щоби ріст його підганяти гноївкою. На гектар сіється коло 150—180 кг. зерна, а як в малім кусневі поля садимо руками (25—30 см.), то виходить менше.

Як видимо, сіється значно густіше як кукурудзу, бо тоді скорше росте і є делікатніша паша, але і кінський зуб треба проривати також, бо непрориваний не росте добре. Удається на всіх ґрунтах, крім пісків та тяжких мокравин.

Сіється в другій половині мая. Зерно мусить бути свіже і перед засівом треба спробувати, чи добре кільчиться. Старе пропадає, тож шкода ґрунту і гроша на старе зерно. Насіння прикривається глибше, на 3—6 сантиметрів. Воно сходить по 10—17 днях. Щоби не визбирували його ворони, скроплюємо його зерно смердячими плинами, можна заправити приміром чісником, шміром з нафтою.

Кінський зуб росте буйно і високо, бо до 2 і пів метрів. Щоби не вилягав, та щоби добре закорінювався, є порадно підгорнути і то 2—3 разів. Це виплачується.

Хто в осіни не спас його на зелено, може заквасити на зиму, або сушити і тяти на січку. Запарена січка має приємний запах. Кінський зуб заслуговує на засів головно тому, що дає зелену пашу тоді, як в нікого її нема, як корови тратять молоко ізза переходу зі зеленої паші на суху, а воно якраз в сім часі є найдорожше. Навіть свині пожирають його з великим смаком. Щоби мати пашу все молоду і зелену, сіють його не нараз, але що тижня по трохи. Тоді послідний посів дасть ще зелену пашу, як плоди з першого посіву вже треба стяти, щоби не ствердли і не стратили сочистости.

Щоби кінський зуб не деревнів, треба його косити найпізніше тоді, як зачинають на верху показуватись мужеські цвіти. Від сього часу він перестає рости, а зачинає деревніти, тож косимо і маємо добру суху чи заквашену пашу.

Дехто всіає ще в кінський зуб дещо тичного гороху. Горох пнеться до гори, а як дозріє, обривають, а решта йде як паша з кінським зубом. Така мішанина є значно поживніша.

Капуста пашна.

У нас вона ще не принялася всюди. В західних краях є дуже поширена. А заслугоє на увагу тому, що дає много бо до 500 q з 1 гектара зеленої паші для молочних коров (все виломлюється листя зі споду, а зверху росте нове) і то безнастанно — від липня до перших приморозків в листопаді. А що вона в зимі не мерзне то і через зиму мож її лишати в полі і в потребі витинати для худоби.

Через виломлювання листя зі споду капуста росте в пень не раз до 2 метрів і не творить головок, лиш все нове і нове листя. Середне (серцеве) листя є поживне і для людей.

Капусту сю сіється як найранше з весною в ряди 50 см. широкі, потім треба мотичити й підгортати. На насіння витинаємо в осіни найліпші штуки і висаджуємо з весною висадки у віддаленню 80 см. одну від другої. Висадки треба управляти подібно як головату капусту.

Ветеринарний Порадник

Кровава моч (кровомочниця).

Недуга ця появляється головно з весною від квітня до липня кожного року і тільки в декотрих околицях. Кровава моч може походити з нирок, проводів мочеви, міхура мочевого або каналу мочевого. — Це залежить від причини, яка ту недугу спонукала.

Причини є ті самі, які викликають запалення нирок і міхура, як ображення цієї околиці тіла через вдарення, або перестудження. Далше і то переважно повстає кровава моч через так зв. недугу лісову, то є через декотрі трави ростучі на болотнистих заквашених, замулених пасовисках, сіно з таких трав, воду стоячу, багністу, молоді шишки смільних шпилькових дерев, вільшину, дубину і трави покриті пилом цвітучих дерев — Новіші здобутки науки уважають повищі причини мало значними, бо викрили звірятка звані „*piroplasmidii*“, які за посередництва хорих штук складають свої яйця на ростинах, на вогких пасовисках і біля лісів. Яйця перемінюються в личинки в паразити (галапаси) і заражують пасучіся здорові звірята.

Об'яв. Легке ослаблення, часте віддавання кровавої мочи в малих кількостях. Недуга триває звичайно коротко, а в разі нелічення кінчиться смертю.

Лічення: Передусім забрати звіря з того пасовиска на інше, або найлучше на кілька днів поставити на стайні на суху пашу, або на пашу свіжо кошену. В стайні повинно бути тепло, а до поєння дається лиш воду чисту з керниці, або жерела. — Ціле тіло хорого звіряти треба добре розтирати, а в околиці нирок класти вогкий, добре викручений оклад, а як загірється зняти, і давати свіжий. Коли ті способи (спроби) не помагають, то давати три рази денно порошок по однім грамі оцтану олов'яного (*plumbum aceticum*) так довго, поки моч (сич) не яснє. Коли моч яснє, тоді о один порошок зменшити, а коли крові зовсім не видко, перестати давати порошок. Давання порошоків можливе тільки через 3 дні. Як в тім часі полекші нема, мусимо візвати лікаря ветеринарного, щоби розслідив причину недуги.

По усуненню недуги не пускати ще через довший час на се пасовиско, де худоба захоріла, не поїти в калабанах і баюрах, а як кров вже не показується небезпека минула.

Лікар вет. Білинський.

Про нагляд над жеребцями та про реєстрацію розплодових кобил.

Пояснення поміщені в сій справі в часописи „Сільський Господар“ з цвітня ч. 4, доповнити мушу тим, що жеребці закваліфіковані після I і II-ої категорії можуть становити також кобили допроваджені до становлення і з осель других, а III категорії тільки з власного села, а не з інших.

При тій нагоді звертаю увагу, що жеребця від 5 до 8 літ можна тільки раз на день уживати до полового гону (становлення), а старші можуть бути ужиті два рази на день у відступах 12 годин, якщо хочемо, щоби жеребця через кілька літ можна уживати. Жеребців до пяти літ можна допускати найбільше три рази тижнево. Ніколи не допускати, щоби жеребець ішов на кляч (поправ

ляв) два рази, це є раз за разом, бо це є дуже шкідливе для жеребця і для клячі і безумовно не запевнює запліднення клячі. — Жеребець в часі становлення (від січня до кінця червня) повинен діставати 6 кг. вівса і 5 кг. сіна, не повинен бути уживаний до тажкої праці, але повинен мати много руху.

Тому, що від липня мають бути введені оплати від жеребців некваліфікованих, раджу вже тепер з весною подумати, щоби старші жеребці над 2¹/₂ року викаструвати (вичистити), а не їх позбуватися жеребцями, особливо коли це є добрий матеріал робочий. Як в селі зголосять громадяне, найменше 10 жеребців до кастрації, то лікар ветеринарний від кожного жеребця почислить тільки 5 золотих.

Лікар ветеринарний дає запоруку, що операцію сю переведе правильно і без шкоди для власника.

Дораджую уникати кастрації через товчення, бо се спосіб варварський, не все вдається і може поліції дати підозріння, що це є таки жеребець і власник буде мусіти понести оплату таку, як від жеребця некастрованого. Білинський.

Звихнення, чи розтяження жил у скотини

пізнаємо по тім, що скотина зачинає кульгати, шкандибати, надрушене місце пухне, болить, опух поширюється довкруги, нога немовто видовжується. Звихнене місце треба привернути до правильного стану, відтак обкладати через 2—3 дні льодом чи снігом. а в літі зам'яшати глину з водою і додавши оцту обмашувати нею опухлене місце на 1—2 пальці грубо. Треба пильнувати, щоби глина не засихала, та щоби була все холодна. По 2—3 днях змиваємо глину, а хоре місце розтираємо камфоровим спиртом два рази денно по 15—20 хвилин. Такі самі оклади робимо, як нога не звихнена, а лиш болить і пухне ізза розтяження жил.

Боляк чи чирак на тілі скотини

гоїмо ось так: Мяжку чисту платинку намочимо в чистій воді, дещо викруtimo, зложимо в четверо і кладемо на боляка. На то кладемо з верха прядива чи вати і підв'язуємо чимось, щоби то все на болякови трималося. Під таким окладом боляк сильно огрівається, м'якне. По 5—6 годинах здіймаємо, а за годину повторюємо знов те саме. На верхку боляка створиться м'який вершок. Його треба протяти і видавити матерію. Рану треба змити час від часу креоліновим чи карболовим розчином і охороняти перед мухами та перед всяким ушкодженням, завиваючи її чистим платком.

Як розколиться копито,

не треба відковувати коня, але скувати копито скобкою, та заливати час від часу креоліновим чи карболовим розчином, а щоби не залазив бруд чагноївка, треба копито оwinути і тримаки коня на сухій свіжій підстилці.

**Рільники! Вступайте в члени
Т-ва „Сільський Господар“ і
передплачуйте та читайте його
господарський часопис!**

З чого повстає „куряча сліпота“ у людей.

Часто можна зауважати між нашим населенням ось таку слабкість: В день чоловік ще добре видить, хоть часто і в день перед його очима то темніє, то ясніє, раз немов якісь іскри сиплять ся на всі сторони та мигають перед очима, то знов всьо блідне. За то як надходить вечір, чоловік нічо не видить, навіть до хати сам не може трафити.

Кажуть: має курячу сліпоту.

По правді це нічо инше, а таке сильне ослаблення на цілому тілі, що аж в очах темніє. Ослаблений чоловік тому, що зле відживляється. Ще в зимі видержує яко тако. Але з весною, як прихотить тяжка праця, рух, як прийде день за днем напружуватися від рана до вечера, а чоловік не зійсть, та не набере сили, він цілий слабне, омліває, а в очах темніє. Многі слабнуть тому, що не мають що їсти, а многі самі добровільно накладають на себе страшні пости, такі тверді, що їх навіть Церква не приписує.

Ослаблене тіло потягає за собою ослаблення ума, думки, викликає невдоволення, нехить до життя, до праці, сварки, та всіляке дальше лихо. А що люде по війні є більше нервові, слабші, тому по війні много більше поширена по селах куряча сліпота. Діти що западають на курячу сліпоту, виростають мізерні, хирляки, тупіші умом.

Таке життя є просто страшне. Тому мусимо сказати нині декілька слів про значіння поживи.

Щоби страва вийшла на пожиток, мусить мати в собі ось такі складники: Білок, товщ, сполуки угледовні і соли та воду. 1) Найбільше білка, бо коло 20%, має м'ясо, жовток в яйцях, з рослин горох, боб, фасоль. В хлібі є вже менше білка, бо 5—7%. Досить много має його в собі молоко, а до того є воно легко стравне, тому дається його дітям. Дуже мало, бо ледво 2% мають бараболі, ярина, овочі. Хто живиться лиш бараболями, не їсть білковини — слабне.

2) Богато товщу є в маслі, в оліях, та в товщах звіринних. Хто товщу не додає — слабне також.

3) З угледовних, мучина (крохмаль) є в бараболях, в муці, а цукор є в бураках, овочах, молоці, в деяких яринах. Угледовні є також конче потрібні. А що вони найтанші, тому люде їдять їх найбільше і то без білковин та товщів.

Найліпше відживлюється чоловік, як в страві є білок до обох других складників в стосунку 1—10. Зле, як хто їсть за много білкових страв, а за мало товщів і угледовнів, але зле також як хто напихається угледовними (прим. бараболями), а не їсть білковини і товщів.

В містах люде їдять за много м'яса, і тому попадають в такі слабости, як цукрову, або рака, про які на селі мало хто й знає.

За то на селі люде їдять за мало товщів і білковин, а більше напихаються угледовними. Тому вони попадають часто на курячу сліпоту.

Не кожного стати на м'ясо, не кожному й треба, тим більше, що хто руками працює, більше потребує муки і цукру, як той, що працює пером. Але ніхто не повинен відмовляти собі фасолі, гороху, бобу, яєць, молока. Також треба конче додавати до страв товщів, як масло, сало, олій.

Та ще одно. В нас не привикли люде до цукру. В Америці з'їдає один чоловік річно 50 кілограмів цукру, в Данії 38, в Чехах 24, в Польщі 8, а з усіх країв Польщі найменше з'їдають цукру

наші селяне, бо навіть 1 кілограм не припадає на рік на одну людину. Тепер люде навчилися засолоджувати собі страву таншою сахариною, але вона не дає найменшої поживи, є в відживлюванню безвартісна. А прецінь нема нічо вигіднішого для господині і для цілої родини, як напиться рано молока, кави чи чаю (хотьби з липового листа чи зі суниць) з молоком, та з кількома кусниками цукру і з хлібом, так як се є всюди в світі. Тоді чоловік ситий, легкий до роботи, бо не напаковався надміром бараболі чи капусти, а господиня не тратить часу на приготування та на варення повних баняків. М. Т.

Подвійний хосен з ґрунту в однім році.

Під таким титулом заслав нам до оголошення статтю господар з Брониці, Дрогобицького повіту, п. Михайло Лужецький у відповідь на заклик в 4. числі нашого часопису „Хто подасть добру раду“. За ню комісія признала йому нагороду другої класи і ділиться з нею з читачами, як з практичною радою для других. Автор не подав ще, як це оплачується йому, тому просимо його о се і помістимо відповідь в слідуючій числі.

Кожний господар може мати зі свого кусня поля в однім році подвійний хосен, а то попиту на закуп бульбу і льон. Я роблю се в такий спосіб: як зачинає тепліти, набираю бульбу в якісь посудини, приміром в кошики і ставлю їх в теплім ясній місці, щоби бульба кільчилася. Тільки як саджу, дбаю о то, щоби не вшкочити кільців. Як засаджу таку бульбу — у нас звану американку — 15—20 квітня, то вона до кінця червня наросте так, що її можна викопати. Тоді якраз добрий торг на ню.

Як я викопав при кінці червня бульбу, засіваю зараз на початку липня льон. До кінця вересня льон має час відцвісти. Як це всі знаємо, льон мож брати, як тільки відцвіте, бо буде дуже ладне кльоче, тільки насіння не буде. Тай нема часу виправити, то значить мочити або стелити. Однак вже можемо на весні зробити порядок з ним.

Часом в літі любить іти раптівний дощ. Тоді мож дати на льон охорону: накриваю його довгою соломою, заки посходить. Тай ще одно мушу додати. Льон посіяний в липні на бульбянці не заростає жадиною хоптою.

Чи ґноїння садів помагає?

Ми привикли до того, що поле під засів зерна чи бараболі треба ґноїти. А чомусь смішним виглядає ґноїти сад під овочевими деревами. А прецінь дерево потребує так само поживних соків, щоби рости та овочі зродити. Як дерево не зародить, то шукаємо всяких причин, але не в браку вигноєння саду. А се є помилка.

Ще молоді деревця ґноїть дехто. Але за старші не дбає. Така деревина мусить сама витрачувати всю свою силу на розріст коріння, щоби воно здобуло досить поживи, а вже має менше сили на розріст пня, галуззя, листя, овочів. Ті, що живуть лиш з доходів зі своїх садів, пересвідчені, що деревина добре ґноєна має менше розгалужене коріння, а за те розкішніше розвивається і дає значно більше овочів. Тому вони ґноять сади так само правильно, як рільник поля і то не лиш під пнем, або в обводі корони дерева, але всюди. Корінці, що розростаються і шукають за

поживою, розходяться всюди і нема в саді місця, щоби тут були, а там ні. Тому треба гноїти увесь ґрунт в саді.

Обраховано, що 80 до 100 яблоневи́х дерев потребує стільки гноєння і так часто треба гноїти, як 1 гектар поля.

Як ще в саді даємо під деревами інші культури, приміром збіжжа, горох, вики, то гноїти треба кожного третього року, а під окіпні, чи городовину ще частіше та попри це ще кожного року штучні гної. Найліпше на садити під садом нічо, хіба трави. Гній прикривається дуже мілко, а штучні гної поверха. Їх втягне в землю вода.

При гноєнні покажеться, що дерево не ви- силюється, а дає овочі що року і то значно більше, як без гноєння, та розростається роз- кішніше.

У нас до тепер на овочі і на їх вартість ніхто не звертав уваги. Та від коли заказаний чи обме- жений довіз заграничних овочів, ціна наших йде в гору, а тим самим вартість садів зачинає при- бирати на цін.

Робота для господинь в маю.

Місяць май, це місяць набілу. Кажемо: маєве масло. Це робить свіжа сочиста паша, яка дає много молока і найпоживнішого. Масло з мая є найтриваліше.

В городах найпильніша робота коло са- дження росади, пересаджування бураків. Коло 15-го мая час на садження огірків. Навіз з курників є найліпший під огірки, дині, гарбузи.

При кінці мая показуються перші гриби, які заспокоюють у бідних переднівковий голод. Як їх багато, треба сушити. Вони найдоржші, бо най- крашші, ще не хробачливі. Осторожно з трій- ливими!

Листя зі суниць (позьомок) та черниць зби- раємо та сушимо на чай (гербату), який заступає смаком і запахом правдивий чай.

Цвіт бозу збираємо і сушимо на ліки.

Свіжо засаджені щепи побілити таким самим вапном, яким білимо стіни. Се тому, бо вапно хо- ронить деревце перед розгріваючими сонішними проміннями, які викликають надмірне паровання води через кору і ослаблюють ріст.

Як весна суха, треба деревця час до часу під- ливати холодною (не зимною!) водою, а як ви- димо, що слабо розростаються, підливаємо що 10 днів розрідженою гноївкою.

В часі посухи приготуємо грядки під ро- саду ось так: Робимо коликом в грядці ямки, вли- ваємо в них відстоялу через день воду, а перед вечером як земля достаточо наситилася водою і звогчіла, можемо по заході сонця садити в ямках росаду.

При садженні росади уважаємо, щоби корін- чик йшов просто в глуп землі і не загнувся. Є у нас в деяких околицях звичай обтинати кінці ко- рінчиків у росади бураків. Сього не треба робити, бо лиш ослаблюємо ростинку, вона боліє і спи- нюється в рості. Підтинаємо лиш надто довгі.

При садженні росади треба уважати, щоби не присипувати землею першого, т. зв. серцевого листка, а при загортюванню корінчика робиться під листками довкруги корінцевої шийки легке вглублення на то, щоби при підливанні вода могла затримуватися і всякати до корінчиків.

Як і коли садити росаду?

При садженні росади тримаються ще мно́гі всіляких забобонних привичок та звичаїв. Ось ка- зали старші жінки давніше, що не годиться садити бураків перед повнею, а капуста чи салати по повні місяця. Нині вже в забобони такі ніхто не повірить. Але помилки роблять при садженні і нині. Дятого подамо тут декілька порад.

Найліпше садити росаду вечером, навіть по заході сонця.

Найліпше брати росаду з розсадника перед самим садженням. Хто не може зараз садити, той най зросить її і при переносуванні най закриє перед сонцем плахтою, а до часу садження най тримає в пивниці.

Корінців не треба протинати, хіба сі, що є задовгі. Перед засадженням замочити ко́ж- дий ко- рінець в розпу́щеній коров'янці, з якою змішано дещо землі. Тоді росада приймається значно лекше.

Ростинки капусти садимо дещо глибоше, як росли на грядці, вибуялі навіть аж по самі листки. Інші так глибоко, як були на грядці.

Ніколи не треба рослинок засаджувати за густо, бо як розростуться, тиснуть без світла. Вже ліпше садити між капустою рослинки, які скоро мож збирати, приміром салату, а як вона уступиться, капуста має доволі місця.

Щоби немилитися в рівності рядів, садимо під шнур.

Найліпше є садити рукою, при чім робимо долик великим і середнім пальцем правої руки. Але як земля твердша, треба помагати собі коли- ком, так званим долівником. Долівник має мати попережку, яка каже, як далеко всаджувати долівник.

Зараз треба росаду піділляти водою. Тільки треба лляти воду не на рослинку, а під рослинку. Се тому, бо росли́нці змочені́ без потреби ро- биться зимно, так як чоловікові злятому під вечір водою, вона від того терпить.

Підливати легко, бо тоді не робиться верхня шкаралупка, а шкаралупка тамує доступ повітря до корінців, якого їм конче потрібно.

Охорона дрібних арендарів.

Ще в 1919 р. в Польщі вийшов закон про охорону дрібних арендарів. Закон той змінено в 1920 р. і в 1924 р. В цій останній редакції він нині обов'язує і на нашій землі. Закон направлено на охорону інтересів дрібних арендарів. Охорона йде в двох напрямках: обмежується право власника відібрати винаймлену землю та встановлюється законна арендна платня, якої власник не може підвищити.

З охорони користають ті арендарі, які винай- мають у власника простір рільного ґрунту не більше як 5 гектарів. До дня 1-го жовтня 1930 року власник не має права відібрати виарендова- ної землі, хіба би сам арендар не хотів далі ту землю управляти. Суди мають відмовляти власни- кам в їх по́звах що до розва́зання догово́ру найму, а коли до видання цього закону запало некорисне для арендаря рішення, але його ще не виконано, — то виконання того рішення мусить суд здержати.

Що до висоти арендної плати (чиншу) то за- кон приписує, що власник не має права поби́рати вищу плату, як то в законі встановлено. Навіть колиб арендар згодився на вищу плату, то має право свою згоду взяти назад та платити за- конну плату.

Висота арендної плати залежить від кляси ґрунту, до якої ґрунт той зачислено для виміру маєткового податку без огляду на те, в якій економічній окрузі земля знаходиться.

Плату власникові має арендар доконувати в готівці. За один гектар платиться готівку, що відповідає рівновартості для різних кляс іншої кількості жита, беручи за підставу риночну ціну жита в день заплати.

Згідно з законом ціна аренди за один гектар виносить: за землю I-ої кляси — рівновартість 150 кілограмів жита, II-ої кляси — 135 кг, III-ої кляси — 121,5 кг, IV-ої кляси — 109,35 кг а V-ої кляси — 88,41 кг.

Арендар має заплатити арендну плату з доліни, 1-го падолиста за минулий господарський рік.

Якщо плата не буде власникові заплачена до 30-го грудня, може власник домагатися розв'язання аренди. Так само може він розв'язати умову, якщо арендар піднаймив виарендуваний ґрунт третій особі і то тільки до тої часті ґрунту, яку піднаймлено. В разі смерті арендаря до дня 1 жовтня 1930 р., права його переходять на дружину та нащадків у простій лінії.

Охорона дрібних арендарів не поширюється на церковні й фундаційні та громадські землі.

Мухи, це наш домовий ворог.

Мухи розсадниками хоріб.

Вже зачали вилазити з укриття поодинокі мухи невдовзі будуть рої.

Ми звикли до мух. Нарікаємо, що докучають при їдженню, чи спанню, тай на цьому кінчимо, Бо хто зможе визбутися з хати, зі стайні міліони цих влізливих сотворінь, хто має час воювати з ними?

Одначе хто знає, які великанські шкоди наносить це єство людству, не жаліє часу ні труду на те, щоби їх вигубити. Ось подумаймо: Сіла муха на падлину, потім перелетіла на чоловіка хорого на шарлятину, тифус, холеру, полетіла в брудні гниючі відпадки, а потім влетіла в хату, впала в страву, в дитиняче молоко, або сіла чоловікови на невинну рану і всьо те заразила. Чоловік стережеться, щоби не зайти до хорого, не внести до хати слабости, а не подумав о тім, що муха цю слабість принесла, заразила. Сама також згинула, але на її місце вже є тисячки нових, а дитина вже захоріла. Ніхто й не подумає, що ці діточі слабости, чи хвороби старших, це діло мух. Розсліджено, що мухи навіть переносять на собі воші. Нераз господиня ходить коло дітей дуже чисто, та дивується, що найшлася вош. І не подумає, що її принесла в колиску муха.

Мухи зменшують доходи з худоби.

Досвіди кажуть, що корова доїться ліпше, як має спокій. Обраховано, що добра корова що дає 10 літрів молока денно, непокоєна мухами, дає найменше літру молока менше. Легко обрахувати, кілька страти в молоці поносимо ізза мух. А кілька паші корова розкине і змарнує, обганяючися при їдженню від мух, кілька сили тратить та здоровля зі самого докучування?

Нераз дивуємося, відки навчилося лоша злосливості, чому зачало кусати, бити. Причинилися до цього найчастіше мухи. Без мух бувби кінь як дитина, можби було під нього лягати, а ізза мух приступити до нього годі. Вже не говоримо о тім, що кінь через мухи шарпається, рве упряж, тре

собою о стіни, раниться, в стайні вибиває ями, розкидає пашу, тратить силу, охоту до праці, аж чоловіка нераз до злости доводить. Свиной годіваних годі витучити, нераз як слід, бо мухи недають.

Тож ясне, що треба вигублювати мухи і то конечно.

Як вигубити мух?

Нищити їх треба в кожнім часі, як найдеться вільний час. Мухи складають свої яєчка там, де є що їсти, то є в гноєви, в гниючих відпадках, в кутах, в павутиння. Треба в першу чергу яєчка нищити. А нищимо чистотою.

Треба частіше викидати гній, або стелити так, щоби нові мухи зі споду не могли видістатися на верх. Треба вичищувати стайні з павутиння, та порохів мітлами, а стайню час від часу білити. Білити треба не лиш стіни і стелю, але і під жолобами, в жолобах, всюди.

Який є легкий спосіб білення стаєн?

Білити звичайною щіткою тяжко, а робота недокладна. Найлекше і найдокладніше білиться стрикачкою-розпилячом, таким самим, що ним зрошуємо овочеві дерева для вигублення овочевих шкідників.

Такий розпиляч так докладно і в кожду щілину встрикне плин, що вигубить усі яєчка та мухи. Плином, який найліпше нищить мухи є вапняна вода з додатком карболового квасу (5%), або формаліни. Мухи цього запаху не терплять і гинуть або вивтікають. До того ще гинуть зародки всяких хоріб.

Таку стрикачку-розпиляч повинна мати кожда кооператива, читальня, чи сільсько-господарський кружок для членів і їм позичати, тим більше, що одному господареві тяжко вигубити мухи, бо другі від сусіда налізуть, але всі вигублять по якимсь часі в цілім селі.

Дальша боротьба по вичищенню.

Годі знати, де ще зложені яєчка мух, тож вони знов зачинають являтися. Треба тримати чистоту, а що мухи не зносять протягів, треба в горі під стелею поробити з двох сторін отвори (головно на горячі дні), вікна покропити синою барвою, бо мухи не люблять синої барви і втікають. Гній на дворі треба тримати в вогкості, бо в вогкості мухи не складають яєчок, а місця де не укладається гною закрити глиною. На подвір'ю в кутах повинна бути також чистота. Сильно вигублюють їх ластівки, тож не треба відстрашувати, як гніздяться в хатах чи в стайнях, але помочи їм.

Ще інші ради проти мух.

Є ще много способів гірших та ліпших, до яких беруться люде, як вже годі з мухами витримати. Докладно і тано вигублюється мухи сіркою, але стайня чи хата мусить бути щільно замкнена. Дим сірковий вигубить всяку животину, яка є в хаті.

Також всякі липкі масти помагають, але мало і є дорогі. Таку масть можна самому зробити ось так: Розтопимо 20 декаграмів смоли столярської, до неї дамо стількиж густої терпентини і 5 ложок олію. Тою масою натremo папір, прутики, стебла, солом,у, галузки і порозвішуємо по стайні чи по хаті.

Також в миску з молоком $\frac{1}{3}$ літри дається 2 ложки формаліни, а до того кусники хліба. Мухи їдять і гинуть.

Про інші способи тут не згадуємо, вони задорогі.

М. Т.

Пожиточні звірята і конечність охорони.

Є многі звірята, які приносять рільникови дуже велику поміч тим, що вигублюють шкідників, а до яких люде мають або забобонні пересуди, або відразу і убивають їх, де лиш можуть. До найпожиточніших належать ось такі:

Кертиця не їсть ніколи рослин і не ушкоджує засівів. Живиться лиш комахами та їх личинками, прим. борознюками, що то з них викльовуються хрущі і за ними безнастанно вганяє під землею, навіть в зимі. Обраховано що кертиця ізза надміру праці, яку виконує в землі шукаючи поживи, є так пажерлива, що мусить зісти денно тільки животин, кільки сама важить, а як пів дня не їсть, гине з голоду. Це говорить нам ясно, яку масу господарських шкідників мусить вона пожерти, та яку приносить тим господареві користь.

Шкодить хиба цим, що викопує копчики і є в городах нераз докучлива. Її мож вигнати, вкладаючи в діри якусь вонючу матерію, але ніяк не забивати. Просто смішною є думка, що це виходить корові на здоровля, як натерти корові хребет свіжою кровю ще живої кертиці.

Сова, яка чомусь наганяє забобонним людам страх з повіря, що — мовляв — вона своїми плаксивими голосами віщує смерть, не заслугує на таке. Вона не приносить чоловікови ніякої шкоди ані нічого не вмє віщувати, але є дуже пожиточна. Вона вигублює ночами мишей та нічні нетлі. Мишей зість вона много більше, як найліпша кітка. Тому не треба виполошувати її зі stodіл та з дерев.

Ящірка, якій приписують також много лиха, є найневинніша з поміж звірят. Не кусає вона нікого, ні шкоди не наносить, а лиш пожиток. Це зручне звірятко виловлює по корчах та між камінням слимаки, комахи. Літаючі комахи ловить скоком. Її вилкастий язик, якого люде так бояться, служить лиш до ловлення комах, а нема в ньому ніякої їди.

Лилик ще нікому не заплівся в волося, а всі ним страшать дітей і всі його бояться. Це невинне звіря працює цілими ночами для добра чоловіка, бо виловлює нічні нетлі над водами, в садах та лісах, тож заслугує на охорону.

Ласиця вигублює множество мишей та шурів. Часом кидається на курята. Шкода ся ніколи не дорівнує користям, тому ласицю треба хоронити.

Ропуха це погане утяжливе сотворіння нікому не шкодить нічим і нема потреби боятися її, та убивати. Вона живиться лиш комахами і тим приносить велику користь. Як замножилися в коморі стоноги, пустім до комори на якийсь час ропуху, а побачимо, як вона вичистить з них цілу комору. В руки її не треба брати, бо виділює вонючу їдку матерію, яка є одинокою обороною цього неповоротного звіряти перед ворогами.

Іжак ніяк не заслуговує на це, щоби ним бавилися діти, щоби тровити псами і качати в воду на то, щоби пес вхопив та роздер, як їжак у воді рознинеться. Іжак є дуже пожиточний, бо їсть миши, слимаки, борознюки та всякі інші шкідливі звірятка, а між іншими одинокий їжак спрятує не одну їдовиту змію.

Ластівка, яка вганяє від досвітку до вечера, їсть просто величезні маси мух та комарів. Обраховано, що вона приносить на протязі одної

години своїм молодим 20 разів їсти. Значить, пара ластівок приносить своїм молодим на протязі 16 годин, то є на протязі одного дня праці 640 разів їсти, а за кожний раз по 10—20 комах, то є за день найменше 6.400 комах, не рахуємо вже того, що ся пара ластівок ще сама зість. Тепер можемо мати поняття, кільки шкідників вигубить кожна ластівка за одно літо, а кілько ціла ластівоча родина.

Многі інші птиці, яких у нас з весною повно, є не менше пожиточні, як ластівки. Цілі хмари комах, мух, гусениць, яєчок падає дякуючи їх пажерливості. Якби не птиці, то на деревах не було би ні листя ні цвіту ні овочів. Тож треба беречи їх перед хлопчисками, що то люблять драпатися по деревах за молодими, а ще більше перед котами, що також засмакували лазити по деревах.

М. Т.

Вісти з „Сільського Господаря“.

Кружок в Сопові, філія Коломия.

Загальні Збори відбулися дня 21. березня с. р. в присутности більше як 200 людей. В склад нової Ради Кружка вибрано: головою Олексу Томенка, заступником голови Іль. Дмитренка, секретаром Василя Филипова і членами Ради: Василя Кушніра, Василя Дзябелка і Дмитра Томенка.

Кружок в Голах, філія Коломия.

Загальні Збори відбулися дня 28. березня с. р. Присутних було понад 50 місцевих господарів. В склад нової Ради Кружка вибрано: головою Петра Мельничука, містоголовою Степана Костюка, секретаром Івана Костюка і членами Ради: Степана Плищука, Варвару Венгринюк і Федора Пацака.

Кружок в Добровідці, філія Коломия.

Загальні Збори відбулися 4. квітня с. р. Вибрано нову Раду з отсих членів: голова Василь Ткачук, с. Дмитра, містоголова Федір Рубіч, секретар Лаврентій Ткачук і члени Ради: Микола Рубіч, Микола Костюк і Степан Маланчук. За ініціативою члена Грицька Макарчука, Кружок купив від громади будівельну площу і приступає до будови дому „Сільського Господаря“.

Кружок в Пядиках, філія Коломия.

Завдяки трудам члена, Миколи Романюка, Кружок розвивається дуже гарно; числить дотепер 130 членів, має власну бібліотеку, необхідні в ратуванню домашніх звірят в наглих недугах ветеринарнійні прилади, взірцеву гноївню та власну домівку.

Філія Мостиска, Кружок Чернева.

Заходом філії відбулися Загальні Збори Кружка дня 28. лютого с. р. при участі делегата філії, п. Степана Байдали з Мостиск. Вибрано нову Раду Кружка з отсих членів: голова Іван Кобат, містоголова Михайло Тропак, секретар Ілья Федевич, члени Ради: Михайло Федак, Андрій Королік і Гриць Федевич як касієр.

Кружок Винники, філія Львів.

Дня 28. березня с. р. відбулися завдяки заходам п. Тимодея Магальяса, місцевого господаря, Загальні Збори Кружка в присутности більшого числа місцевого рільничого населення і при участі делегата Централі „Сільського Господаря“, Ілька Лисого зі Львова. Обширно обговорив і подрібно пояснив

цїли і завдання „Сільського Господаря“ та теперішню програму праці Кружків названий делегат Централі, почім по переведенню дискусії над рефератом делегата, в якій забирали голос між іншими член управи лісцевої кооперативи і ревізор кооператив львівського району, п. Володимир Дуткевич і п. Александер Охрим, інжінір-агроном, ведучий торговельні агенди місцевої кооперативи. Вибрано нову Раду Кружка з отсих членів: пан Тимко Магальяс, як голова, п. Микола Грицко як заступник голови, інж. Олекс. Охрим як секретар, п. Михайло Маркевич як скарбник, п. Іван Шустер і п. Марко Дмитерко як члени Ради.

Господарський курс в Загір'ю (повіт Рудки) відбувся в місяцеви марті. Учив інж. агр. Галевич. Учасників було пересічно 30. Усі були з подаваних наук вдоволені.

Філія в Отинії. Заходом Філіяльної Ради зорганізовано жіночий курс шиття та крою, який розпочався дня 11. березня с. р. і триватиме 3 місяці. Науку шиття і крою веде поручена через Централю Т-ва фахова сила, п. Ева Мельниківна зі Львова.

Філія в Бережанах. Заходом Філії відбулися під управою інж. Блащука дальші отсі господарські курси в окрузі Філії:

В днях від 18.—21. березня с. р. в Стриганцях при участі пересічно около 35 учасників і учасниць кожної днини;

В днях від 23.—27. березня с. р. в Богатківцях, повіт Підгайці, учасників на курсі було пересічно по 60 осіб. Посліднього дня сего курсу відбулися Загальні Збори місцевого Кружка „Сільський Господар“, вибрано нову Раду і обговорено програму праці. Вписалося членів 50.

Філія в Городенці. Загальні Збори Філії відбулися 16. березня с. р. при участі около 600 селян з цілого повіту, які головно ізза актуальної справи цукрового бурака явилися на Зборах в так значнім числі. Іменем уступаючої Філіяльної Ради зложив обширне звідомлення із діяльності Філії за минулий рік інж. Осип Тарантюк; в своїй діяльності особливу вагу клала Філіяльна Рада на пропаганду в повіті управи цукрового бурака і на зорганізування селян-продуцентів сего бурака для корисного збуту сирівця до цукровару. Господарсько-освітню роботу в своїм окрузі вела Рада при допомозі трьох агрономів, які з рамени Філії улажували по селах господарські курси, відчити та виклади (інж. Семків, інж. Попович і інж. Воробець). Про управу цукрового бурака і про господарство пашне реферував на Зборах інж. Віктор Воробець. — По переведенню дискусії над рефератом про управу і зорганізований збут цукрового бурака прийняли Збори однодушно отсю резолюцію:

„Загальні Збори Філії Сільського Господаря в Городенці, що заступають усе свідоме селянство повіту, заавляють, що згідно з рішенням останнього господарського віча з 1. лютого с. р. селянство городенського округу буде управляти цукрові бураки тільки тоді, коли цукровар віддасть Сільському Господареві заступство для його членів на весь округ.

Загальні Збори доручають комітетови плянаторів передати негайно цю постанову дирекції цукровару і зажадати від нього негайної остаточної відповіді. В разі відмовної відповіді Збори рішають здержатися сього року цілковито від управи цукрових бураків для тут. цукровару і докласти всіх старань, щоб ця постанова була переведена усім селянством тутешнього округу.

З огляду на це, що пропонована цукроварем ціна за бураки не покриває цього року навіть коштів управи, годиться селянство управляти цукрові бураки тільки тоді, коли цукровар запевнить найменше минулорічні ціни з валютним забезпеченням (в твердій валюті)“.

Головою Філії вибрано інж. Осипа Тарантюка, містоголовою п. Шлемкевича, секретаром проф. Міхняка.

Між іншим в програмі найблищої праці Філії є справа організації безземельних сільських робітників і справа еміграції селян.

Господарські ради.

Кільки насіння треба сіяти на 1 гектар (около 1.75 морга)?

РІД НАСІННЯ	При сіянню широко-метнім			При сіянню рядовім		
	най-менше	най-більше	пересічно	най-менше	най-більше	пересічно
кільограмів						
пшениці	160	240	200	120	180	160
оркишу	220	300	260	120	200	160
жита	150	225	180	100	170	125
мішанки	120	245	180			
ячменю	12	245	180	100	180	140
гречки	50	100	90			
вівса	110	250	180	100	140	120
кукурудзи паш.	150	225	185	75	165	120
проса	40	50	45			

Зелені гної.

Дорожнеча штучних гноїв та брак стаєнних доводять до того, що поля наші щораз більше бідніють. Поплатність господарська каже приступати щораз більше до таних в господарстві зелених гноїв і цим поправляти землю. Весняний час всівання насіння зелених гноїв вже минув і мож буде сіяти аж по зборах.

Але як хтось ґрунту ізза його вияловілости і браку гною не обсіяв та лишив паринувати, тому радимо зараз по весняних роботах взятися до вичищення поля і приготувити так, щоби на легких ґрунтах засіяти в черневі сераделю як чистий посів, а по приоранню в пізній осені буде мати вповні вигноєне поле під окопові чи під ярі без потреби додатку стаєнного гною, хиба лиш з додатком каїніту під окопові.

Топіамбур.

Часто пишеться у нас за сю пашну рослину, а мимо сього мало хто у нас її пробує. В чужих краях, в яких кождий кутик ґрунту використовується, можна видіти сю рослину в кожного господаря. Росте на кождім майже ґрунті, навіть на твердім і каміністім. Витримує і слоту і посуху, і сонце і тінь, вимагає мало гною, мало праці, а раз посаджений відростає через много літ і то в такій порі, як вже зачинає недоставати іншої паші. На нерівних горбиках, в кутах, в тіні під хатою чи під плотами, де ні плугом не підореш,

ні ручна робота не оплачується, в горах і на долах, на всіх неужитках, ще найліпше посадити топінбур. Ця рослина подібна до соняшника, а дає бульви, як бараболю. Садимо в згаданім ґрунті так як бараболю, а в осени, вже маємо під корчем повно їх. Їх в осени можна не вибирати, бо в зимі не мерзнуть. За то в зимі в догідний день як земля на хвилю відмерзла, викопуємо їх та даємо худобі як свіжу добру пашу. Так само викопуємо з весною, як брак паші.

Під корчами все лишаємо по одній бульві, щоби наново розросталася. Худоба їсть також радо листя та молоді гони, але шкода їх зривати, бо бульви будуть слабші.

Не є це дуже вартісна рослина, тож годі її давати на добре поле, але на таких неужитках, про які ми згадали, вона є дуже цінна, бо і користь приносить і всякий шкідливий хабаз виглушує.

Слимак полевий (маслюк)

обідає в вогких ґрунтах (в долинах) листя молодих засівів. В городах визбирують його качки і кури. Поля посипуємо в погідний час вапняним негашеним мілом, або остистою половою (ячмінною чи пшеничною). Щоби відтяти їх приступ до другого поля, робимо 3—4 метрові паси з полови. Їх слимаки не перейдуть.

На відпарення

та на інші рани у коней є доброю ось така масть: Взяти по 20 грамів живиці, воску і меду та 3 грами свіжого смальцю, змішати і сю мішанину стопити і тою мастею смазувати відпарені місця.

ВСЯЧИНА.

Підвишка почтових оплат. Від дня 15. квітня ц. р. плата кожної листової поштової посилки, як простої так і рекомендованої підвищена на 1 гріш, так, що проста листівка оплачується поштовими марками на 11 гр., письмо на 16 гр. і т. д. Кожда грошева посылка, кожда телеграма оплачується додатково на 5 гр. Так само побирається додаткова оплата за позамісцеві телефонічні розмови у висоті 5 гр., коли плата за розмову не перевищує 1 зол., і 10 гр. при оплаті вищій.

Проект закона про заплату податків збіжжам. Сподіваються, що скоро буде закон про заплату рільниками податкових належитостей не готівкою, а збіжжам. Проект складається з двох частин. В першій встановлюється порядок екзекуції податків, коли то Скарбовий Уряд буде захоплювати на оплату податкових залеглостей збіжжа рільника. Збіжжа те не має йти на ліцитацію, а переходить на власність скарбу, а платник дістає поквітовання, в якому збіжжа перераховується на золоті, беручи за підставу ціну збіжжа, яку встановить Міністер Скарбу. Друга частина говорить про добровільну заплату податку збіжжам. Длятого Скарб має умовитися з деякими хлібними фірмами, які будуть приймати збіжжа від рільников по риночній ціні, а рільников видаватимуть замість готівки поквітовання, на яку суму вплачено збіжжам на рахунок того, чи іншого податку. В цім випадку платник має внести до Скарбового уряду заяву про доконану заплату податку.

Ціни жита. За наше жито в м. березні платилося у Львові пересічно 2 дол. 48 ц. за 100 кг., тоді як у Варшаві жито платилося 2'69, а у Познані 2'81 дол. за 100 кг. В тім-же часі ціна жита в Берліні виносила 3'15 дол., а в Америці 3'54 дол.

Тих, що йдуть на роботи до фільварків, до фабрик, до державних лісів, а також в службу, треба поучити, що роботодавець має їх записати до каси хорих без потручування видатків на касу хорих з їх денної платні. Вигода для них ця, що в разі випадку якогось, чи слабости має робітник дістати винагороду навіть в днях, в яких ізза слабости не працює, а до того має каса хорих дати безплатно хорому лікарю та лікарства. Вистане кому-небудь донести до повітової каси хорих, що в фільварку працюють робітники, а каса хорих вже сама стягне від роботодавця за них належну квоту і впише їх на листу зголошених.

Число банкрутуючих підприємств в Польщі росте безупинно. Ось цифри, які говорять лиш про банкруцтва великих фірм, а не згадують про малі та про такі, що позивалися, незголошуючи упадку. В 1922 і 1923 р. збанкрутувало лиш 21 підприємств, в 1924 році вже 108, в 1925 р. аж 517, з цих майже половина в послідних місяцях 1925 р. Рік 1926-тий є ще гірший, бо множество фірм зголосило невиклатність, многі працюючі не мають чим виплатити урядовців та робітників, а ці тримаються лиш тому, бо знають що деінде не стануть ні роботи ні хоть малої нагороди.

Як багато маємо заплатити за тютюн і кілько маємо його викурити в 1926 році? До тепер викурювано в Польщі пересічно 20 міліонів кільограмів тютюну об'ятого монополем. Фаховці обраховують, що найменше 5 міліонів кг. тютюну приходить до Польщі шмуглерською дорогою зі заграниці, за який курці платять також великі гроші.

Але задержимося при монополевім тютюнові. Польське міністерство скарбу обраховувало на основі практики з попередніх літ, що в 1926 році буде мати державний скарб ось такі доходи з тютюну

Дохід бруто . . .	435,202.800 зол.
видатки . . .	232,201.800 „
Чистий дохід . . .	200,000.000 зол.

Так видимо, що курці мають пустити з димом майже пів міліярда золотих, з того з аграниця, державні урядники і робітники мають заробити майже чверть міліярда, а 200 міліонів припадає як чистий зиск державі. В перших трьох місяцях цього року заробила держава з тютюну 52 міл. зол. Місяць март дав 18 міліонів. А за що? За людську приистрасть до того, що ні поживи не дає, ні користи ніякої, а здоровля руйнує.

Який дохід має дати державі в 1926 році алкоголь? Міністерство скарбу обраховувало, що в 1926 році має алкоголь дати ось такі доходи державному скарбові:

Дохід бруто . . .	339,134.000 зол.
звичайні видатки . . .	119,777.000 „
надзвичайні видатки . . .	6,500.000 „
Чистий дохід . . .	212,857.000 зол.

Чи дістане держава таку квоту з алкоголю, годі вірити, бо статистика каже, що в нас люде пють далеко менше, як в попередніх роках.

ПЕРШОРЯДНИЙ МАГАЗИН

мужеських і діточих убрань

Г. БОРНФЕЛЬД

Львів, вул. Рутовського ч. 11.

(Ріг вул. Кіліньського).

**Догідні услівя закупів
на провінцію!**

ЗВІСНІ СВІТОВОЇ СЛАВИ

МАШИНИ ДО ШИТТЯ

американської фірми

***Singer Sewing
Machine Company***

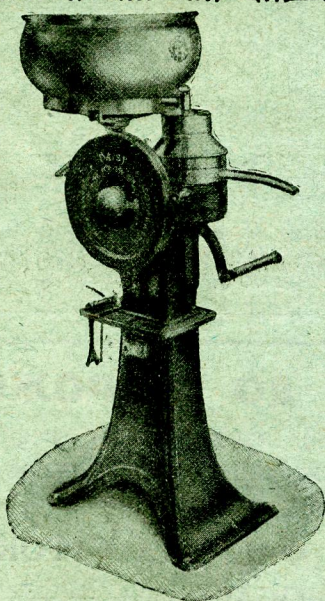
для ужитку домашнього і для потреб кра-
вельських і шевських набувати можна на до-
гідних услівях (**сплата місячними ра-
тами на протязі одного року у ва-
люті золотів!**) за посередництвом

Краєвого Товариства господарського
„Сільський Господар“ у Львові
і усіх його Філій і Клубів в краю!

Порука на необмежений час!

Користайте з доброї нагоди, бо так корисні
услівя набуття признає фірма лише на ко-
роткий час! — При закупні машин уділяє
фірма науки шиття і різного роду гафтів
безплатно!

ДОБРЕ МАСЛО ЗАВСІДИ Є В ЦІНІ!

За свій гріш вимагають споживачі смачного, чистого і трів-
кого масла і платять за нього ліпші ціни!
Таке масло можна зробити тільки через відтовщення мо-
лока на кружлівці „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“ і перероблюючи
сметану на масло в масничці „АЛЬФА“!

===== Уживаю чицих машин, одержується =====

**БІЛЬШЕ МАСЛА І ЛІПШОГО
І БІЛЬШЕ ЗА НЬОГО ГРОША!**

Перейшло 3,500.000 рільників уживає
:: кружлівки „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“. ::

Кружлівки „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“ були і є найліпші!
ТОВАРИСТВО „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“

Спілка з обм. пор.

Варшава

Краківське Передмістя 60.

Відділ в Познані

вул. Вроцлавська 14.

„КОЛЬОРИТ”

Барвники до домашн. гарбування,
Ультрамарина до білля і для
малярських цілей,

ПАСТА ДО ОБУВИ :: :: :: ::

Фабрика
Хемічна

„КОЛЬОРИТ” Вл. Клосовський і С-ка

ВАРШАВА, вул. ХОЛОДНА ч. 36.

Жадайте цінників!

ОДИНОКИМ ПЕВНИМ СЕРЕДНИКОМ НИЩЕННЯ БУРЯНІВ І ЗБІЖЕВИХ
ШКІДНИКІВ (ДРОТІВКА, ЖОВТА СТЕБЕЛЬНА МУХА І ДРУГІ) Є:

МІЛКО МЕЛЕНИЙ

СТЕБНИЦЬКИЙ КАЇНІТ

ЗАМОВЛЯТИ НАЛЕЖИТЬ ЗАРАЗ!

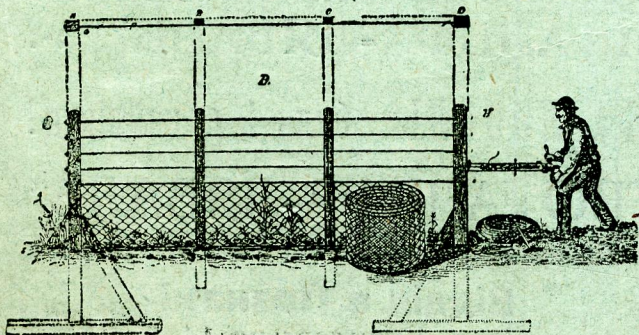
ЗАМОВЛЯТИ НАЛЕЖИТЬ ЗАРАЗ!

Набувати можна у всіх господарсько-торговельних організаціях, місцевих
Кооперативах, їх Повітових Союзах та в „ЦЕНТРОСОЮЗІ“, Краєвм Союзі
Кооператив у Львові і в його складах в краю, як також за посередництвом
Кружків і Філій „СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ“.

Вказівки ужиття висилає безплатно!

АКЦІЙНА СПІЛКА

ЕКСПЛЮАТАЦІЇ СОЛЕЙ ПОТАСОВИХ у Львові, площа Смольки ч. 5.

ДРОТЯНІ СІТКИ ДО ОГОРОЖІ

дріт кільчастий і звичайний, залізні брами, рафи
до шутру і піску як також іншого роду огоро-
дження виконує

ПЕРША КРАЄВА ФАБРИКА СІТОК
І РОБІТНЯ СЛЮСАРСЬКА

Мих. Шугарт, Львів, вул. Зелена 61.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1-го кожного місяця. — Редагує колегія.

ПЕРЕДПЛАТА:

Для краю:

Річно 10 зол.
Піврічно 5 "

Для Америки:

Річно 2 долари. Піврічно 1 долар.

Адреса Редакції і Адміністрації:

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“,

Львів, вул. Зіморовича ч. 20,
I поверх.

Число телефону: 30-53.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка 120 зол.
Пів сторінки 70 "
Чверть сторінки 40 "
Одна осьма сторінки 25 "
Дрібні оголошення по 10 с тиків
від слова.

ЩАДІТЬ ЗДОРОВЛЯ, ЧАС І ПРАЦЮ

і уживайте лише правдиві стирійські

КОСИ марки „БРИЛЯНТ“

з найліпшої стали, подвійно в оливі гартовані, з сильним прутком і п'яткою і тонким полотном.

Жадайте у ваших кооперативах лише КОСИ з маркою „БРИЛЯНТ“ і не купуйте дешевої, однак лихого тандити.

Села, в яких ще нема кооператив, можуть замовляти КОСИ марки „БРИЛЯНТ“ безпосередньо в ЦЕНТРОСОЮЗІ у Львові, вул. Зіморовича ч. 20.

ТОРГОВЕЛЬНО-ПРОМИСЛОВА СПІЛКА

з обмеж. порукою у ЛЬВОВІ, вул. РУСЬКА ч. 20,

виробляє під проводом найліпших фахових сил

найкращу СКІРУ на обув,

яка що до якості конкурує з заграничними виробами.

Фабрика в **Зимній Воді** коло Львова приймає під найкориснішими услівями всякі роди сирих шкір до заміни за готову шкіру.

Склад Спілки у Львові, при вул. Руській ч. 20, має на складі всякі роди шкір та продає їх по оригінальних фабричних цінах.

А. ВАНГ
НАСЛІДНИК
ПАВЛО ГОХМАН
ЛЬВІВ, ВУЛИЦЯ ГАЛИЦЬКА Ч. 18.
Телефон ч. 28—10.

ПОРУЧАЄ на весняний і літний сезон: матеріали мужеські і жіночі в найновіших десенях і найліпших гатунках. Рівнож великий вибір шовків, полотен і шифонів.

Великий вибір книжок сільсько-господарського змісту
поручає

НАРОДНЯ КНИГАРНЯ
УКРАЇНСЬКОГО ВИД-А „БИСТРИЦЯ“
В СТАНИСЛАВОВІ, ПАСАЖ ГАРТЕНБЕРГІВ Ч. 2.

Має на складі також літературу красну для дорослих і дітей та великий вибір пес для амат. кружків.
:: Там дістанете тахож „Сільського Господаря“. ::

ЖАДАЙТЕ КАТАЛЬОГІВ.

КРАЄВЕ ТОВАРИСТВО ГОСПОДАРСЬКЕ
„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“
У ЛЬВОВІ, ВУЛИЦЯ ЗІМОРОВИЧА Ч. 20.

МАЄ НА СКЛАДІ І ВИСИЛАЄ ЗА ПОПЕРЕДНІМ
ОДЕРЖАННЯМ НАЛЕЖИТОСТИ ОТСІ СВОЇ ГОСПОДАРСЬКІ ВИДАННЯ:

Григорій Герман: Годівля гусей, качок, пантирок, павів, фазанів і лебедів	3—
„ „ „ Годівля курей	3—
о. Й. Раковський: Годівля рогатої худоби Ч. II.	3—
М. Творидло: Годівля безрог	3—
Ол. Мельник: Як годувати худобу дешево а добре	2—
В. Кучера: Управа садовини	2'25
„ „ „ Виріб вин овочевих	2—
Г. Цееб: Управа пашних ростин	2'25
Д-р Г. Величко: Управа пашних бураків	0'60
„ „ „ Сумішка конюшин з травами	0'60
Інж. Евген Нагірний: Взірцеві стайні і гноївні	2—
Інж. Ол. Лушпинський: Відбудова знищених сіл ч. II. (Проекти селянських хат і селянських будинків)	5—
„ „ „ Відбудова знищених сіл ч. III. (Проекти приходств і читал.)	5—
о. В. Пилипчук: Підручник пасічництва	6—
Ю. Павликовський: Під прапором самопомочи	1'50
„ „ „ Не ридайте, а добувайте	0'20
В. Королів-Старий: Як вибрати коня	0'50
К. Михайлюк: Плекання телят	0'50

ПАСІЧНИЦЬКА СПІЛКА

З ОБМЕЖЕНОЮ ПОРУКОЮ
У ЛЬВОВІ, ПІДВАЛЛЯ Ч. 9.

ПРОДАЄ: Штучну вошину, з чистого бжільного воску, закупленого безпосередно у пасічників. Вошину виготовляє на вальцях Рітше з поглибленою коміркою.

Улики різних системів.

Знаряди і приладдя пасічницькі.

КУПУЄ: Віск правдиво бжільний.

Мід патоку. На мід цв'ітовий і липовий достарчає відповідні бляшанки, на мід гречневий бочки.

ПОСЕРЕДНИЧИТЬ: в продажі бжіл.

ПРИЙМАЄ ДО ПЕРЕРІБКИ: Віск на штучну вошину.

Суш до перетоплення на віск в спеціальних кітлах Рітше.

ПОРАДНИК ЛІКАРСЬКИЙ

У ВСІХ НЕДУГАХ ЛЮДЕЙ

ДОКТОРІВ С. ДРИМАЛИКА І БР. ОВЧАРСЬКОГО,
дві книжки о 296 і 96 сторонах та з 192 ілюстраціями коштують тільки 6 золотих. З пересилкою коштують 6'50 золотих!

О КРЕМО

Ілюстрований Порадник Лікарський
Д-РА БР. ОВЧАРСЬКОГО

о 96 сторонах і з 192 рисунками коштують тільки 3 золотих, з пересилкою 3'40 зол.

Ветеринарний Лікар,

Порадник у недугах домашніх звірят
МАРІАНА СТАХУРСЬКОГО

о 192 сторінках і з 56 ілюстраціями коштують тільки 3'50 золотих, з пересилкою 3'90 золотих.

Висилає „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“
у Львові, вул. Зіморовича ч. 20, тільки
за попереднім надісланням належності!!

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1-го кожного місяця. — Редагує колегія.

ПЕРЕДПЛАТА:

Для краю:

Річно 10 зол.

Піврічно 5 „

Для Америки:

Річно 2 долари. Піврічно 1 долар.

Адреса Редакції і Адміністрації:

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“,

Львів, вул. Зіморевича ч. 20,
I поверх.

Число телефону: 30-53.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка 120 зол.

Пів сторінки 70 „

Чверть сторінки 40 „

Одна восьма сторінки 25 „

Дрібні оголошення по 10 слів
від слова.

Кирило Кахникевич

ем. радник, визначний український хліборобський публіцист, довголітній член і товариш праці Головної Ради Краєвого Товариства господарського „Сільський Господар“ у Львові, довголітній редактор його фахового господарського органу і його фахової „Бібліотеки“, основник і член многих українських культурно освітніх і економічних організацій, неструджений діяч в області визволення українського народу з економічного поневолення, був. редактор „Народнього Часопису“, був. педагогічно-дидактичний референт в заряді був. ц. к. Видавництва шкільних книжок і т. д., упокоївся в Бозі по довгій і тяжкій недозі у Львові, дня 27. травня 1926 р., переживши 76 літ.

Відійшов Покійний від нас так тихо і безголосно, як тихі і безголосні були його труди та муравлина незрівняна праця на протязі його віку! Відійшов сей, що в життю не вередував, не шукав слави та признання за свої мозольні труди. Постійно виступав в хліборобській літературі під псевдонімами і уникав розголосу за свої труди, які положив головно для двигнення хліборобської культури серед українського хліборобського населення.

Пок. Кирило Кахникевич родився в Коломиї 1850 р. Походив з міщанської родини. По скінченню гімназії в Бережанах, віддався в 1873 р. природничим наукам найперше на львівському університеті, а відтак на віденському. Філософічний факультет скінчив в р. 1876, почім доповнює свої природничі студії знанням рільництва у віденській Високій Рільничій Школі. — По кількालітнім учителюванню в наукових заведеннях у Відні, вертає до рідного краю і попри свої заняття як приватний учитель живо інтересується соціальним і господарським питанням свого народу, обіждає землі Східньої Галичини та Волинські, студіює господарські відносини на сих землях, входить в блищі звязки з визначнішими тогочасними українськими діячами і в рр. 90-тих розпочинає свою визначну публіцистичну та громадянську многосторонню діяльність, спершу на становищі співредактора часопису „Діло“ та редактора „Народнього Часопису“, видаваного як додаток до урядового часопису при „Львівській Газеті“, де Покійний зацікавлює загал українського громадянства ріжними питаннями з обсягу господарського

життя та рільної культури і гарними перекладами многих визначних письменників західньо-європейських народів, — а відтак на становищі члена і товариша праці Головної Ради Краєвого Товариства „Сільський Господар“, члена і співробітника усіх його фахових Секцій і Комісій.

Разом з бл. п. дром Евгеном Олесницьким обмірковує і усталоє головні основи сеї організації і перебирає на себе її фахову — хліборобсько-освітню працю. З доручення Головної Ради Товариства „Сільський Господар“ обнімає з початком р. 1910. редакцію фахового господарського його органу „Господарський Часопис“ і веде його до хвилі розпаду Австрії, зосереднюючи коло себе усі визначніші фахові сили з обсягу рільничого знання в нашім краю. Цей часопис, багатий своїм змістом, викликавав в краю живе зацікавлення загалу українського рільничого населення до „Сільського Господаря“ і до його кличів двигнення рільної культури, цей підойми загального господарського добробуту. В великій мірі належить завдячити розвиток „Сільського Господаря“ і успіхи його організаційної і господарської освітньої праці в краю сему часописови, популярно і вміло редагованому через бл. п. Кирила Кахникевича.

Рівночасно з редакцією „Господарського Часопису“ доручує Головна Рада „Сільського Господаря“ Покійному також редагування господарської „Бібліотеки“, якої видав 42 чисел.

З важніших праць Покійного з останніх років його життя належить згадати: практичний підручник „Головні основи управи господарських

ростин", обширний підручник „Про товарознавство", та господарський підручник „Про навоження землі". Обі ці останні праці з браку на їх видання грошових засобів, до тепер ще не вийшли друком.

З початком грудня 1917 р. іменує Покійного був. ц. к. Рада Шкільна Краєва педагогічно-дидактичним референтом в заряді був. ц. к. Видавництва шкільних книжок з обов'язком провірювання, рецензування та вибору шкільних підручників для народніх шкіл. Там віддав Покійний рівнож чималі услуги для національної справи.

Пок. Кирило Кахникевич знаний був також із своєї жертволюбивості на народні цілі. Крім постійного жертвування дрібніших датків, дарував Покійний зар-з в перших роках своєї праці в „Сільськ. Господарі" свій великої вартості книгозбір, що дало головну основу багатій фахової господарської бібліотеки „Сільського Господаря".

Похорони відбулися дня 29. травня з дому жалоби на Личаківське кладовище при великим здвизі українського громадянства міста Львова, представників многих львівських українських організацій, численних знайомих та прихильників Головної Ради „Сільського Господаря" і весь його бюровий персонал. Над розритою могилою прощав Покійного іменем Головної Ради „Сільського Господаря" віцепрезидент п. Остап Луцький, зясувавши сі неоцінені заслуги Покійного і його жертвенний труд для добра українського хліборобського народу.

Земля Йому пером!

Як може рільник поліпшити своє власне насіння?

Кожний господар знає, що те саме насіння, сіяне рік за роком, по часі вироджується. Головно вироджується воно в землях низко положених, буйних, напливових. Збіжжа дрібніше, стає легким, тратить барву, солома слабне. Горох стає хробачливий, бараболя дрібніше, тратить форму, видайність. Взагалі насіння підлягає щораз більше всяким хворобам. Навіть щоби як управляти ріллю та гноїти, насіння з року на рік падає. Кажемо: висилилося, треба змінити, відновити, відсвіжити.

Змінити, це не значить купити у кого небудь инше. Треба купити найліпший гатунок, вже випробований в дослідних стаціях, чи в таких господарствах, які з року на рік плекають добрі насіння і є з того знані. Звичайно купується кілька гатунків в малих кількостях, скажім по 10 кгр., сіється ці всі гатунки на такій самій землі та в той сам день по однаковій обрібці, а котрий гатунок покажеться найліпший, той беремо до дальшого розплоду. Але той спосіб є в нинішніх часах дорогий. Його мож заступити поліпшуванням свого власного насіння і до того способу взялися навіть вже многі наші господарі.

Робиться це ось так: Як рільник видить, що його збіжжа вироджується, а хоче той гатунок дальше затримати (бо приміром той гатунок має добру соломку, є відпорний на хвороби, та тревалий на морози, а лиш зерно дрібніше), то він приготує собі насіння до засіву в той спосіб, що буде добирати з лану найчільніше колосся з дорідним зерном і його бере на розплід.

Знаємо всі, що збіжжа на лані навіть з того самого гатунку, має всілякі рослини. Одні дозрівають скорше, а другі пізніше, одні мають колос рідкий, другі густий, у одних стебло сильне, в других слабе. Навіть кожне зерно того самого

МАРІАН ПАНАС.

Охорона праці в рільництві.

В 2-ім числі „Сільського Господаря" був поданий в загальному нарисі розвій законодавства про охорону праці робітників, а з окрема перші почини охоронного законодавства сільських робітників у Польщі. У нинішньому числі подаємо ще кілька обов'язуючих законів, про які наші селяне і сільські робітники повинні знати, щоби мати спромогу боронити якслід своїх життєвих інтересів та й сям так поправити свою важку долю.

Перше, що нині закон дозволяє, а давно ні, це право сільських робітників організуватися.

Неодин може скаже: „Пощо писати про закон а до того ще й польський, та про право організуватися, як ні закон ні організація хліба ні праці не дасть. Як я собі сам не поможу, то і закон і організація мені не допоможе".

Тут якраз о це ходить, щоб наші сільські робітники, використовуючи закон, могли собі самі помочи. Не помилюся, коли скажу, що у кожного з нас є воля поправити свою долю, а головну у цих, котрих голод і нужда змушує шукати якогось виходу. Коли вже чоловік до чогось зміряє і має сильну волю щось досягнути, та коли воля така виступає загально у всіх одиниць, зближених до себе спільним інтересом, чи бідною, тоді нема нічого легшого, як перевести відповідну організацію,

яка об'єднувалаби їх до досягнення тієї спільної цілі. Тільки в гурті — сила, а громада — великий чоловік. Одначе така організація сама від себе не повстане; треба все якогось провідника, одного або й кількох, які вмiлиби цей гурт вести і боронити його інтересів. Томуто крім волі поправити свою долю, треба ще хотіти зорганізуватися.

Як велике значіння має добра організація сільських робітників, нехай на доказ послужить робітникам ось цей примір. Цього року у західній Галичині сільські робітники перевели по деяких повітах свою організацію: „Зв'язки робітників-рольників". Організація вже в місяці марті подиктувала, яку платню мають одержувати сільські робітники у весняних роботах на полі. Ану, нехай так наші українські сільські робітники поспробують подиктувати ціни заробітної платні, чи хто їх послухає. Очевидно що ні, а то з тої простої причини, що нема між ними переведеної організації, нема карности, а кожний ходить „люзом" тай чекає божого змишування. А знаємо добре, яка є заробітна платня сільського робітника. Повоєнне лихоліття, земельний голод, припинення еміграції, вічне безладдя у промислі тай ще дещо, довели до цього, що платня українського робітника, яка й так була все найнижшою, упала по війні так, що нині сільський робітник не заробляє пересічно навіть одного золотого на день.

Законною підставою до переведення організації сільських робітників є у Галичині австрійський за-

колоса є одно від другого чимсь відмінне. Хто зачне тому всьому приглядатися, то найде одні рослини з усіма ціхами добрими, а другі зі злими. Та ще одно.

Знана є пословиця: Яке дерево, такий клин, який батько, такий син. Насіння з добрих рослин має в собі зібрані всі його добрі ціхи, а зі злих злі і з нього виростає потомство подібне до родичів. Тож дібрані колоси звичайно дають добрані плоди в будучині.

Хто хоче зі свого лану поліпшити збіжжа не купуючи чужого, повинен добирати перед жнивом ці найліпші колоски, але тої самої відміни і не мішати їх з другою, навіть як на лані є змішані дві відміни. Можна розмножувати лиш з одного колоса, який показується в чомусь варітним. Розплід насіння з одного найліпшого колоса називається: *д о б і р р о д о в и й*. Хто не хоче розпліджувати насіння з одного колоса, бо то робота утяжлива, довга, трудна, часто невдячна, а хоче поліпшити збіжжа приступно і легко, той збирає много найліпших колосків на насіння разом, щоби вже того самого року мати з нього ліпший лан. Це *д о б і р м а с о в и й*. При виборі колосків не треба вибирати їх з місць для зросту виїмково корисних, приміром не з місць, де перед тим лежала купка гною, не з під межі, ні зі складу ані з рідких місць, де воно вибуяло виїмково, бо виїмково здобуті прикмети не є діличні. Ані не вибираємо з місць заражених ржою, чи иншою хворобою. Щоби таких помилок не робити, не вибираю колосків зі снопів, але з поля, при чім треба приглянутися не лиш колосови, але також листю, стеблови, корінню, чи здорове, сильне, чи довжина та грубість стебла добра.

Тай з колоса не всьо зерно беру на розплід.

Чубок і спід в колосі має зерно до розпліду менше придатне. Тому чубки і споди зібраного колосся відтинаємо, а середнє зерно лишаємо на

розплід. Так можна поступати що року і самому дійти до поліпшення свого власного збіжжа.

Хто береться витворити нову відміну добром родовим, то є розмножити з одного колоса, добираючи з поміж найліпших колосів знов найліпший, той по 3—4 літах може зі свого вироджующогося насіння дійти до далеко лучшего насіння, як добром масовим, бо до так званого благородного — як що щось (град, миши, пилок з иншого лану) не перешкодило, або як його прикмети були діличні. Треба пам'ятати однак, що насіння з колоса може бути гарне, на око добре але в собі може мати утаєні злі сторони, які щойно в другім чи третім році виявляться і робота пропала. Тому проби робиться не з одним колосом, але з кільканайцятьма, з кожним окремо. Як прикмети вже усталилися, маємо благородну відміну, яка вже не так легко вироджується, а є поплатна. Дібане насіння треба сіяти окремо, щоби пилок чужого насіння не запилював його. Сіяти не на найліпшій місці, але на такій, на якій звичайно сіємо наше збіжжа. Уліпшення насіння, це робота красна і взнесла. Вона ублагороднює душу самого рільника. Він слідить за розвитком рослини від початку її життя до плодів, він може не раз натрафити на якусь цілком нову відміну, яка може показатися в потомстві далеко кориснішою.

Цєю дорогою доходили люде помалу до наукових способів поправи насіння і витворили далеко ліпші відміни, яким наші відміни не можуть рівнатися, а те що в нас показалося добрим, пропало марно, бо ми його не вміли доглянути, використати.

М. Творидло.

Своя хата не ворог — коли прийдеши, то прийме. Чужа хата — гірше кама.

*

Хто сам себе хвалить, той злих сусідів має.

к о н о завязуванню стоваришень з р. 1767, який обов'язує і в Польщі.

Крім цього видала Польща ще в р. 1919 декрет о засновуванню робітничих союзів. Цей декрет, обов'язуючий зразу для Конгресівки і Зах. Галичини, розтягнуто також на інші території а передусім на Волинь, Полісся, Підляшє, Білорусь і т. д. Згаданий декрет з датою 8. II. 1919 Дневн. Зак. ч. 15, Поз. 209 відноситься тільки до таких робітничих союзів, яких ціллю є оборона і підтримання їх економічних і культурних інтересів, отже відноситься також до союзів сільських робітників. До заложення такого стоваришення чи союзу, не треба ніякого дозволу властей, а вистарчить тільки зголосити його на письмі до обоводового інспектора праці. Таке зголошення мусить бути підписане через 3 членів основателів, а крім цього треба ще залучити два примірники проекту статуту, в яким мусять бути ось які дані: назва союзу, терен ділання (звичайно 1 повіт), місце його осідку, завдання союзу, управа, услівя прийняття в члени, висота вкладок, заряд майном і т. и.

Якщо інспектор праці спротивиться заснованню такого союзу і не схоче його зареєструвати, тоді сторони мають право ремонструвати у окружного інспектора зглядно внести скаргу до суду в протягу 1 місяця від дати доручення відмовної децизії. Колиж до 20 днів від дня внесення подання інспектор праці не дасть ніякої відповіді, то по впливі цих 20 днів належить уважати цю

мовчанку за дозвіл реєстрації і союз сільських робітників може приступити до вибору управи,

Такі союзи сільських робітників мають сьогодні величезне значіння, бо вони є покликані иншими законами, о яких низше буде бесіда, до оборони інтересів тих же робітників головно підчас страйків, або спорів о платню і умови праці, між ними а земельними власниками.

Як належить поступати на випадок страйку, льокавту або взагалі спорів о платню?

Спір може повстати між поодинокими робітниками а діличом, або між ним а цілою групою робітників. Спори поодинокі (індивідуальні) поладжуются добровільно між землевласником а робітником, а цей послідній звичайно все гірше на цім виходить.

Спори збірні в рільництві мають бути поладжовані точно по думці закону з 1. серпня 1919 (Дневн. Зак. 65, поз. 394) а то в троякий спосіб:

1) за посередництвом інспектора праці, який має старатися довести до порозуміння між обома сторонами;

2) при допомозі Полубовної Комісії, а врешті колиб і комісія не довела до згоди, тоді має бути покликана;

3) Роземча Комісія, звичайна або надзвичайна. Надзвичайна роземча Комісія виступає аж тоді, коли звичайна Комісія не зможе ніяк зібратися,

Боротьба з хворобами на управних рослинах.

Зараза бульб'яна. В мокрі роки навіть великі частини наших земель бульб'яна зараза і робить нераз великі шкоди. Її пізнати по тім, що бараболиння дістає вже нераз в червні бурі плями, чорніє і схне. На спідній стороні счорнілого листа показуються довкола чорних плям білаві ниточки, що легко дадуться стерти пальцями. Цю заразу спричинює грибок, який живиться соками бараболиння. В часі дощу його розродні спливають в землю в бульви, а ці також псуються. В часі посухи зараза немов причаюється і такої шкоди не видно, але бараболя гниє в ямах через цілу зиму. Цей грибок буває великим нераз нещастям для населення.

Тому треба цю заразу поборювати. В початках вдається це легко. Найліпший спосіб є спинити його поширювання, щоби не розлізався з корча на корч. На це рада, скроплювати цілий лан бараболиння розчином сірчану міді, це є з синього каміня і негашеного вапна, а бадилля вже заражене і близьке коло нього вижати.

Найлегше робимо собі цей розчин ось так: До полотняного мішка сиплемо 2 кг синього каміня і зав'яжемо в бочці наповненій 50 літрами води. В другій бочці з 50 літрами води розпускаємо 2 кг негашеного вапна і мішаємо, аж зробиться однотайне вапняне молоко. Це молоко переціджуємо до бочки з розчином синього каміня і вимішуємо. Цим розчином скроплюємо бараболяне поле. Плин треба ужити до 2—3 днів, бо інакше стратить силу. Найліпше скроплювати коновками зі ситком. Також є 20-літрові сикавки, які можна вигідно брати на плечі і ходячи скроплювати лан.

Бараболя з такого лану вже не належить са-

дити слідуєчого року, хіба виберемо окремо до садження з під здорових корчів. Заражена спустошить на другий рік цілий лан.

Також хорої гички не треба давати в гній, бо гній цього грибка за рік не забє.

Головня кукуруз'яна, це великі нарости, які творяться на шульках замість зерна, синаві, в нутрі повні чорного порошку. Ці нарости творяться також на білі. Порошок розсівається і заражує другі рослини.

Як лиш доглянемо головню, треба її витинати і палити.

Спорець (спориш, ріжки) на житі, це ріжковатий, зі вні чорнофіолетний виросток, який при жнивї, або молодьбі відпадає. Спорець має в собі отрую, тому мука з такої жита є для людей шкідлива, а вагітний скот скидає плід.

Спорець треба старанно визбирувати, за нього антики платять добре, бо є потрібний до ліків.

Гниль капуста́на появляється на капусті в той спосіб, що головки чорніють, листя долішне гниє при насаді і одно за другим відпадає. В слітний час переминюється ціла головка в гниучу масу. За погоди хвороба шириться помаліше. Хорі, а також підозрілі головки треба вивати, щоби не заражували других.

Мозаїкова (кратча́ста) слабість на листю тютюну, це численні, жовтаво-зелені плями. Таке „поплямлене“ листя має значно меншу ціну, бо смак і запах гірший, тай гірше куриться. Хорі рослини треба завчасу вирвати з грядки, але обережно, бо пальцями посмакованими соком з хорих можемо заразити здорові. При обриванню листків з хорої рослини обриваємо наперед здорові, щоби не дотикатися їх по дотику хорох.

от хочби тому, що пр. одна із сторін не хоче вислати туди своїх делегатів.

Правильно представляється перебіг збірного спору ось так:

Інспектор праці, на внесення одної із спорячих сторін, або навіть сам з власного почину, взиває обі сторони, зглядно їх делегатів до себе і старається довести між ними до угоди. Така угода обіймає умови праці, висоту заробітної платні і інші справи, що торкаються охорони праці сільських робітників. До заступства сторін є покликані місцеві (повітові) організації сільських робітників з одної і також організації землевласників з другої сторони. Якщо посередництво інспектора не вдається і до угоди не прийде, тоді покликається до життя Полубовну Комісію. Організація сільських робітників висилає до цієї Комісії своїх делегатів в числі 3—7 і тількиж делегатів висилають до неї землевласники. Предсідником є з уряду інспектор праці, однак він не голосує. До угоди приходить так, як на міжнародних конференціях, то значить що одна сторона не може переголосувати другої, бо тут більшість голосів не рішає, а угода повстає тоді, коли обі сторони дійдуть згідно до взаїного пороруміння.

Якщо сільські робітники не є zorganizовані, або їх організації не хотять брати ніякої участі в злагоді спору, тоді самі інтересовані сторони, коли їх є вже більше як 10 в даній місцевості, можуть вибрати делегатів до комісії в спосіб приписаний повисшим законом. Староста за почином

інспектора праці заряджує вибори делегатів до комісії і то окремо для кожної сторони. Працевдавці і робітники з кожної громади даного повіту, вибирають по одному делегатові на 1 рік. Так вибрані делегати вибирають знов з поміж себе 3—7 членів до Полубовної Комісії.

Право вибирання мають всі сільські робітники, що скінчили найменше 16 літ, без ріжниць пола і живуть виключно або переважно з наємної праці в рільництві, лісництві, огородництві і інших подібних галузях сільського господарства.

Право вибираємости мають ці, котрим прислугоє чинне право виборче (як висше) і котрі скінчили 21. рік життя.

Сторони, що не хотять згодитися на злагоду спору при помочі Полубовної Комісії, можуть пробувати покликати до цього иншу Комісію так звану Роземчу.

Роземчу Комісію вибирається так само як і Полубовну, тільки кількість делегатів є тут менша (3—5). І ця комісія полягає на добровільности сторін, то значить, що сторони можуть не згодитися на її покликання, а тоді спір тягнеться даліше. Ріжниця між Полубовною а Роземчою Комісією є ця, що тут усі делегати сходяться разом і голосують так як на Громадській Раді, де більшість голосів рішає, а на випадок рівности рішає предсідник, якого сторони самі собі вибирають.

Показалося, що закон цей з 1. VIII. 1919 є недостаточний, бо не предвиджує способу злагоди спору, як обі сторони вперто не годяться на ніяку

Більше уваги на гній і на гноївку.

Кожний поступовий рільник дбає передівсім о те, щоби не марнувати гною та гноївки. Ми на жаль до того ще не прикладаємо значіння. Тому тратять наші рільники в гноєви і в гноївці річно величезні міліони грошей. Майже нігде не видно в наших рільників, щоби коло стайні була викопана гноївка, щоби мала непроникальний спід, щоби мала з боків охорону перед напливом дощівки, щоби гній на гноївні був стало вогкий та притолочений, щоби з боків прикривав його хто глиною. За те видимо, що гній викидається у нас як небудь під стайню і то на високу купу, видимо, що кури гній роздрапують, дощ зі стріхи виполіскує, сонце висушує, а гноївка витікає без настанно рівцем на вулицю.

Сі чорні рівчики, якими впливає гноївка зі стайні і з гноївні, є першим свідоцтвом нашої бідноти. Як порахуємо, що моч від одної лиш корови дає стільки азоту так потрібного для росту рослин за оден рік, скільки дає 120 кг. салітри чилійської, а 120 кг. салітри коштує тепер 80—100 золотих, то вже видимо, яку страту робить нам гноївка тим, що втікла за оден рік лиш з під одної корови. А кільки тратимо ще тому, що з браку азоту на полі менше хліба вродиться, о тім тут і не говоримо.

На жаль нема майже нігде у нас звичаю, затримувати гноївку. А прецінь вже за рік виплатиться рільникови вклад на то, щоби викопати коло гноївні яму, величини 1—2 метрів кубічних на одну рослу штуку худоби, вицементувати її і туди спускати гноївку, накривши з верха чим небудь, щоби не парувала.

Гноївкою можемо в кожному часі поливати гній, щоби не висихав і так хоронити гній перед зіпсуттям, або вивозити її в бочках на поля. Окопові і кукуруза, а не менше городовина, сіножати

та садовина віддячуться за поливання поля розрідженою гноївкою так, що в десятеро оплатиться труд. Спробуймо лиш!

Тому в часі по весняних роботах, а перед жнивими, возьмімся до уладження гноївні а при ній ями на гноївку.

Як переховувати муку?

Кожна газдиня знає з досвіду, що свіжо змелена мука не є так добра до печива, як така, що вже має кілька неділь. О тім вже знали наші предки, тому мололи муку найвище 2—3 рази в році і ніколи не доводили до того, щоби вийшли зі засобу старої муки. Зі старшої муки печиво значно смачніше.

Та не один може скаже, що то неправда, бо старша мука гіркне. На то відповідь дуже проста: Старша мука гіркне не тому, що старша, а тому, що газдиня зле її переховувала. Як допровадила до того, що мука стухла, заплісніла, як навіть червачки замножилися, то мука не може бути доброю, хотьби й свіжа була і її чути. Зле переховувана зіпсується в нутрі, ще заки очима побачимо зіпсуття. Тісто вже виходить зле, тягнеться, не росте, хліб дістає закальця, хоть мука ще виглядає добре.

Що правда, зло може бути в самій муці, як що вона змелена зі збіжжя зростлого, або недосущеного. Але ще більше зло є, як газдиня не знає добре муки переховувати.

Засада каже: Переховуй муку в сухій коморі і сухих посудах, комору провітрюй так, щоби в ній не було задухи ні не було чути стухлини, не тримай в коморі річей зі сильним запахом, як прим. з нафтою або салом, чи милом, бо тими запахами мука натягає.

Як мука натягає вогкістю, та як не провітрю-

комісію. А такі видадки були вже в р. 1921, коли то прийшло до рільничого страйку в середущій Польщі. Сільські робітники вже годилися на Роземчу Комісію, але дідичі не хотіли навіть з ними говорити, викручуючись цим, що мовляв, „з ворогами держави, які підчас наїзду большевиків явно їм сприяли — не можуть при одним столі засідати“. Спір затягався в безконечність, а власти не могли собі дати ради. Аж в р. 1924 Сойм видав новий, доповняючий закон о покликанню примусової Надзвичайної Роземчої Комісії. (Дневн. Зак. з 18. VII. 1924, ч. 74, поз. 686). Її покликується з уряду тоді, як всі попередні проби злагодити спір, не вдалися. Правда, і тут входять делегати від обох спорячих сторін, але крім них входить і представник Міністерства Рільництва, і суддя і представник Міністерства Праці. Якщо сторони не схотіли би вислати сюди своїх делегатів, тоді участь у цій комісії беруть тільки самі урядники. Оречення Надзвичайної Роземчої Комісії мають таке саме значіння як звичайної Роземчої Комісії і обов'язують на протяз одного року. Правне значіння обох Роземчих Комісій і їх оречень є для сільських робітників дуже велике. Умови праці і платні, ними ухвалені, мають обов'язуючу силу для цілого повіту на час одного року і становлять підставу для всіх поодиноких умов праці в рільництві. Навіть як робітник не згодиться виразно о платню або згодиться на меншу, або на тяжчі умови праці, то така умова не є важна, а обов'язує тільки така платня і такі умови праці, які визначила Роземча Комісія в своїм оре-

чення. Якщо робітникові удалося би досягнути кращі умови, чим комісійні, то обов'язують ці кращі. Важне тут ще й це, що оречення Роземчої Комісії мають силу судового присуду. Відпис такого оречення, потверджений інспектором праці, вистарчить предположити судові, який на його основі видає наказ екезекуції.

Для сільських робітників є корисніше погоджувати спори з землевласниками через Роземчу Комісію, чим за посередництвом Полубовної Комісії. Впрочім сільські робітники мають все ще право заключити добровільну угоду на кращих услівях, хотьби навіть Роземча Комісія бидала вже своє оречення.

Налезало би ще коротко згадати про охорону праці селянських дітей в рільництві. Цим питанням займалася вже міжнародня конференція в Женеві 1921 р., де пятьдесят кілька держав згодилося на це, що селянські діти низше 14 літ можуть працювати як наємники на ріллі тільки поза шкільними годинами з застереженням, що нічний їх відпочинок не може бути менший як 10 годин і що праця не буде шкідливою для їх здоровля.

Польща зобов'язалася перевести ці постанови у себе, а в конституції з р. 1921 в арт. 103 підвисшила цю границю віку для дітей на 15 літ. Арт. цей звучить: „Стале заняття заробковою працею дітей і молодіжи в шкільній віці є заборонене. Заробкова праця дітей низше 15 літ є закана“. Та ще й передтим, ввела Польща заказ

вана, то в ній замножуються всілякі невидимі оком дрібноустрої. Вони розкладають її, вона тратить свою пружність, так що і найліпша стратить вартість.

За то мука суха і провітрювана може служити добре і через пів року, а страва і хліб є все смачний.

Головно в літі повинні газдині на це уважати.

Ветеринарний Порадник.

Більше уваги на копита у коней!

В літі, головно в часах посухи, є копита кінські більше крухі, як звичайно, тому легко улягають ушкодженням. Навіть, як таке копито не ушкодиться, то вже тому, що воно за сухе, за тверде, коневі тяжше безнастанно ходити, ноги мліють. Буває нераз шукаємо всюди причин, чому кінь не може ходити, а не в копитах. Ще як в розколини копита, яких нераз і не доглянемо, затече гноївка, то кінь ходити не може, а ми незнаємо чому і вину складаємо на його лінивство і помагаємо собі батоном.

На копита треба все подивитися і тримати їх чисто. Вечером по роботі треба копито вичистити, омийти чистою зимною водою, а як копита підсхнуть, посмарувати товшем. Кінь відчуває тоді полекшу і свіжість на цілім тілі так як чоловік, що знаходившись цілий день в чоботах, скине їх вечером, та обмие ноги холодною водою.

Заки поведете скотину на продаж, не забудьте зважити її.

Гандляр знає цінити вагу скотини на око, але господар не має такої вправи в оці і легко дасть себе одурити.

сталої праці на ріллі дітей обов'язаних ходити до школи декретом з 7. II. 1919 (Дн. Зак. ч. 14, поз. 147) дозволяючи тільки на працю помічну поза шкільними годинами. Шкільні місцеві Ради, згідно на Волині т. зв. Дозори і Шкільні Опіки, мають в порозумінню з управителем школи установити два рази в році, двотижневу перерву в науці для весняних і осінніх робіт у полі, прим. для підгортання картофелі, кукурудзи, копання буряків і т. п. кінцевих а негайних робіт.

Крім цього поділ шкільних годин має бути по змозі так уложений, щоб можна також узгляднити час робіт у полі відповідно до пори року.

Охороною сільських робітників, що працюють на ріллі по дворах та фільварках, займається також найновіший закон „о виконанню аграрної реформи“ з 28. грудня 1925 р. Закон цей постановляє, що на випадок парцеляції земського маєтку, Окружний Земський Уряд переймає на себе зобов'язання дідича супроти двірських робітників, законтракованих щонайменше на 1 рік.

Двірський рільний робітник, що працював у власника найменше 10 літ, дістає одноразову відправу в висоті 500 зл. а такий, що служив в дворі понад 25 літ, дістає десятикратну річну платню, там де звичай або право таку платню предвиджує. В інших місцевостях, де такої „граціяції“ нема, одержує він повну річну одинарію з додатками, помножену через 2'5]

По забиттю рахують різники на страту у вазі живої штуки ось тільки процентів:

У добре підгодованих свиней йоркшірів	10—24%
у добре підгодованих краєвих свиней	20—35%
у середно добрих телят	14—16%
у середно товстих овець	44—50%
у товстих ягнят	40—42%
у старих овець гірше годованих	55—65%
у худих коров і бугаїв та волів	58—62%
у малих середних коров, бугаїв та волів	50—55%
у 3—4 річних добре вигодованих бугаїв та биків	38—42%
у лекших того самого віку	47—50%

Беручи під увагу живу вагу і відраховуючи страти у вазі на битій, а знаючи ціни битого мяса, можемо собі виробити поняття, за яку ціну мож продати везену на торг живу штуку.

На Радянській Україні

Організаційна робота селян на Радянській Україні.

Цього року йде на Україні агітація за цим, щоби між селянами та робітниками поширилася книжка та газета. Усюди лунає ось такий зазив: „Кожний письменний селянин, кожний письменний робітник повинен читати газету. Книжка масовому читачеві міста та села.“ Сільські читальні, кооперативи та сільсько-господарські кружки стараються поширювати цей зазив, бо знають, що книжка та газета в руках селянина і робітника в житті це те саме, що кріс в руках вояка на війні.

По селах Рад. України поширюються Товариства селянської взаємної допомоги. Товариства ці мають гуртувати сільську бідноту, щоби вона полекшувала свої матеріальні потреби, головно у вишукуванні праці в контрактах заробіткових, та

Всяку відправу платить сам власник. Та найважніша є постанова, що двірські робітники мають першенство до набуття парцельованої землі та можуть зятягти догідну позичку на загосподаровання землі із спеціального „фонду допомоги і догідного кредиту“. В такім випадкові не можуть вони жадати відправи.

* * *

Як бачимо, не багато тої охорони. Такі пекучі справи як безробіття в рільництві, справа помешкань, справа парцеляції і усамостійнення карловатих господарств, рільничих шкіл, раціональної зарібової еміграції і т. п., це все питання, яке ледви чи коли вдасться Польщі розв'язати. А розв'язка питання сільського робітництва на наших землях у Польщі являється під теперішню хвилю одним з найтяжчих соціальних проблемів.

Витворена маса безробітних українських нуждарів є змушена шукати рятунку в еміграції, тим більше, що нова аграрна реформа їх земельного голоду не заспокоїть, а такі „мудрі“ кличі сучасних польських політиків, як „trzeba pozwolić im jak najbezboleśniej umrzeć“ і в той спосіб позбутися невдоволеного, а для держави небезпечного елемента — не доведуть до цілі.

в аренді земель для спільної управи тютюну, хмелю, винограду, городовини.

Недавно був на Рад. Україні представник данської робітничої кооперації Йоргенсон і парижської Лежуа. Оба вони оглянули важніші кооперативні організації робітничі і висказувалися про працю їх з великим признанням, а головню про чистоту в них, про порядок та карність. Вони оглядали сільсько-господарські кооперативи, та також говорили з великим признанням для українських селян ізза їх організаційного хисту в кооперативах.

Про це як росте на Україні сільсько-господарська кооперація, свідчить хотьби це, що число самої лиш споживчої кооперації цього року зросло майже о четвертину більше, обороти товарів подвоїлися, а власні маєтки зросли з двох мільонів карбованців на 5½ мільонів. Розвій кооперативів до того, що нині кооперативи приступають вже до вивозу мяса, дробу, яєць, збіжа на заграничні торги.

Нині є велике безробіття також на Україні. Щоби урегулювати приплив селянського безробітного населення до міст, організуються в місцях найбільшого скупчування харчівні та збірні для нічлігу та вишукування робіт. Це дає змогу ратунку тим, що хотять працювати, а не знають де найти працю, та не мають гроша туди дістатися.

Нові поклади камінного вугля на Радянській Україні

відкрито недавно в околицях Харкова. Вуголь званий в світі чорним золотом тому, що де є вуголь, там зачинає рости промисл, фабрики, йде робота, добробут. Властивим осередком вугляним є нині на Україні Донецький Басен. Поклади вугля коло Харкова знаходяться в глибині 20 метрів під поверхнею землі, тож видобування булоби дуже тане і корисне. Тепер досліджують його глибину та кількість.

Подвійний хосен з ґрунту в однім році.

(Стаття конкурсова.)

Читаючи в „Сільським Господарі“ в ч. 5. з 1. травня ц. р. статтю п. М. Лужецького, господаря з Брониці, дрогобицького повіту, під повищим наголовком, набрав і я охоти полати до відома читачів „С. Господаря“ цей спосіб, в який можна мати подвійний хосен з ґрунту в однім році.

Я роблю це так: як лише вижнеться жито, розсіваю по стерниску горох і мілко приорулю плугом, та збороною боровами тільки, скільки показує потреба.

Горох росте дуже скоро і як лише показується цвіт, я його скошуюю і лишаю на покосах, поки добре не висхне; як висхне, вяжу в снопи і маю з того суху пашу для коров на зиму. (Як добра погода, то за 5—6 день можна вязати в снопи).

В 1914 році (рік був дуже недорідний) не на цілім півморгові поля мав я 4 копи жита. Дня 16. липня вижав я жито, а 17. посівав горох; 8. вересня горох вже був скошений, а 15. вересня а його звязав в снопи і забрав до дому, а було його 3 копи, це є добрих дві фіри.

Таку суху пашу з гороху дуже радо їдять корови, але я її уживав так сказатиб на ома-

сту до січки з соломи ячмінки, бо на 4 снопи ячмінки я різав сніп такого гороху.

В слідуячому році мав я на тім гороховиску дуже гарний ячмінь.

В 1925 році несіяв я такого гороху, бо в нас миші повиїдали були дуже озимину, через що вона була лиха і жито жалосся аж з початком серпня і на сіяння такого гороху вже було за пізно, бо щоби горох ще виріс такий, щоби можна його скосити на пашу, мусить бути посіяний в першій половині липня, бо пізніше вже не виросте великий і тоді може бути приораний лише на зелений погній під ярій засів, особливо під бараболі.

Цього року знову буду сіяти такий горох і подаю свій досвід до відома читачів „С. Господаря“, щоб ще хто цікавий спробував і собі так зробити, а про вислід як кому удасться, подав до відома читачам в „С. Господарі“ в осічних або зимових числах.

Йосиф Луків,
господар в Турівці, повіт Скалат.

Господарський календар на червень.

Що можна ще сіяти в червні?

Як лишився нам ще який кусник поля незасіяний, приміром який обліг, або як якийсь ґрунт є вже порожний по ранній мшанці, або як по градах треба скосити лан, то можна ще в перших днях червня сіяти гречку, просо, кукурузу на пашу (часом ще й зерно достигне), мішанку на зелену пашу з вики, гречки, гірчиці і гороху пелюшки. Можна ще садити пашну капусту, сіяти лен. При кінці червня, а навіть в липневи можна ще сіяти святоїванське жито, з якого буде зелена паша в осени. Як до нього доламо волохатої вики 50—70 кг на гектар (30—50 на морг), то масмо в осени густий покіс дуже поживної зеленої паші. Також мож сіяти сорго (пашна ростина), шпорок (промежник), лубін, горох, ріпу. До половини червня можна садити росаду тютюну, або сіяти турніпс (англійську ріпку) на пашу.

Подивіться в червні на молоді деревця овочеві.

Як виходимо в свято чи в неділю в поле на обзорини, то не забудьмо і в сад по дорозі заглянути, та подивитися на молоді деревця, а побачимо, що не одно треба там поправити.

1) Як при молодих деревцях попереривалися перевесла, так що вітер деревцями колише на всі сторони, треба знов привязати їх до паля.

2) Як перевесло за тісне і вдираться в кору деревця, треба дати ширше.

3) Як деревце витерлося до паля, треба вигладити рану острим ножом і засмарувати мастею.

4) Як деревце не розвивається, хоть жие, а другі його перегнали, попробуймо оwinути його мохом та обвязати шпагатом, а мох зливати час до часу водою. Як деревце віджило, можна мох скинути.

5) Як панує посуха, треба деревця піділляти водою або й розрідженою гноівкою, але гноівкою підливати можна лиш до 15. липня.

Годівля дробу.

У нас чомусь то до тепер до годівлі дробу не привязували більшого значіння, мовляв: бабське діло, господареві не пасує бавитися ним. Аж по війні прийшла і в нас пора дивитися іншим оком на цю господарську галузь і нині вже многі наші господарі взялися до дробу, головню до годівлі курей. Над словом „не пасує“ взяло верх слово „оплачується“. Многі вже добре обраховують, котра порода ліпше оплачується, та росте попит за добрими відмінами. Головно годівля курей переходить у нас вже в промисл господарський. На весні дуже многу листів приходило до Сільського Господара за порадою, які кури расові у нас найліпше розводити. Щоби люде пізнали, які є найліпші породи, ми опишемо тут найбільше поширені породи.

Наші звичайні кури є всілякої краски, звичайно пестрого убарвлення, всілякої величини, чубаті і без чубів. Є це така мішанина, що по зверхнім вигляді годі сказати, котра з них поправлена, ліпша, а котра гірша. Пересічна вага такої нашої курки є дуже мала, доходить $1\frac{1}{2}$ —2 кг, а когута $2\frac{1}{2}$ —3 кг. Ціняться в них це, що є загартовані на всякі невидги, на слоту і на мороз, вдоволяються невибагливим поміщенням, але зате дохід з них не дуже великий. Яйця малі 40 до 55 грамів, а такі не мають на торгах великого попиту. Зносять менше яєць як породисті, вже добре, як 120—140, а до того нераз є дуже полохливі і зносять яйця по кутах, так що годі їх віднайти. Добре було би крижувати їх породистими когутами, а поправились би значно і користь з них була би більша.

1. Мінорки є величиною подібні до наших, ледви дещо більші. Звичайно є чорні, рідко бувають білі і зазулясті. Мінорки цінні тим, що дають многу білих яєць, бо до 190 річно, а до того великих, бо 70—80 грамових. Ростуть скоро, так що

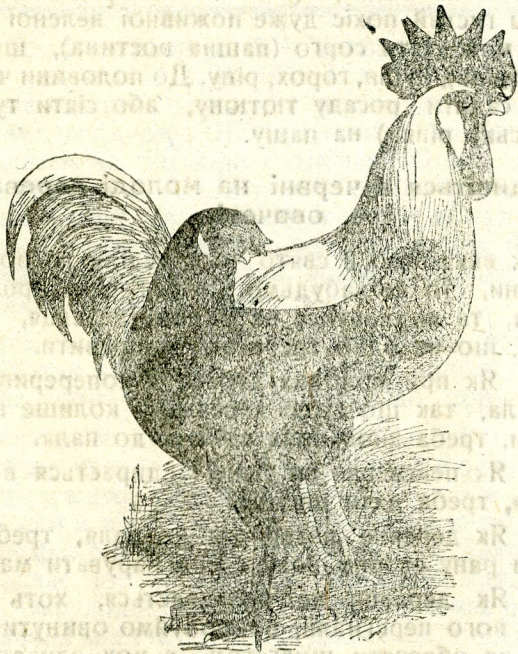

Рис. 1.

вже в п'ятім місяцеві несуться. М'ясо з них добре, але мало. Мають ту одну хибу, що легко підпадають пошестям. Тому ліпше крижувати наші кури півнями мінорок, а несливість підноситься зараз в першій потомстві. (Гл. рис. 1.)

2. Італійки величиною такі як наші, краски всілякої, але однакової, не пестрої. Будовою

є подібні до мінорок. Несуться так само добре, як мінорки, користь з них також така сама. Італійки і мінорки потребують многу руху, тому в містах та в замкненню несуться гірше.

3. Лянгшани бувають білі, жовті, чорні, сині, зозулісті, але чорні є найбільш поширені.

Рис. 2.

Є значно більші від наших. Є дуже тревалі, легко зносять морози, вчасно з весною квокають, на

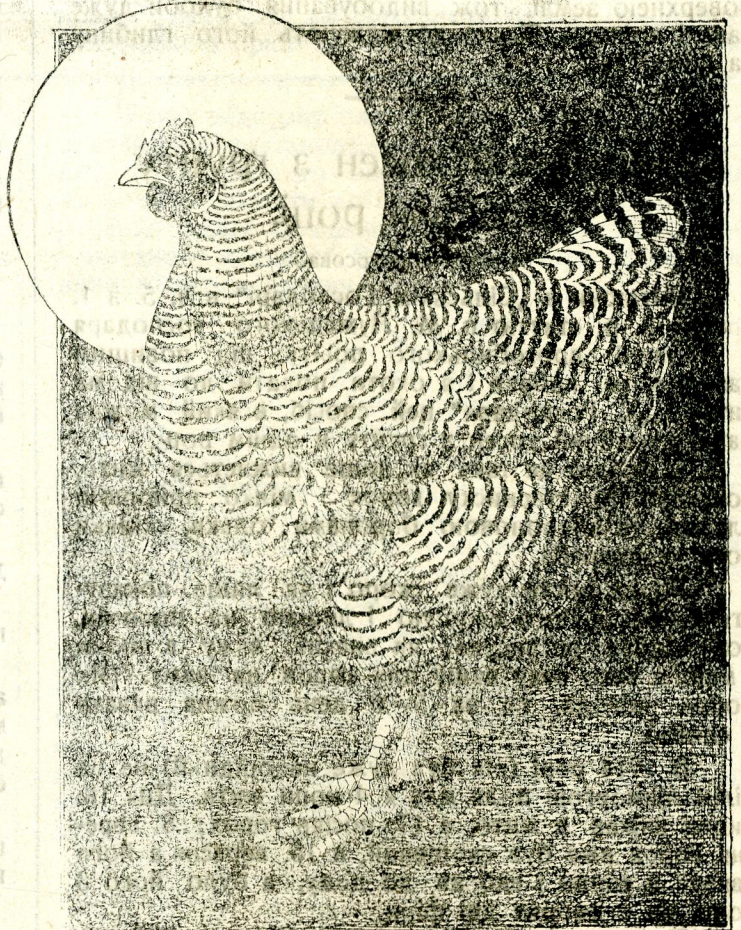

Рис. 3.

яйцях сидять спокійно, зносять до 160 жовтавих яєць річно, мясо з них смачне, крухе. Надаються дуже добре в наші сільські господарства як чиста раса, бо є так само невибагливі як наші, а значно пожиточніші. (Гл. рис. 2.)

3. Плімуги є кремезні, загартовані на холод, не вибагливі в їді, вага у курок 4—5 кг., у повнів 5—6 кг., є білі, чорні, жовті, зазулісті. Ся порода є найбільш поширена в Європі і мають високу господарську вартість. Курята видержують дуже добре наші весняні зміни. Несуться вже в шестім місяцеві, дають до 160 яєць, ваги 65—80 грамів, червоною краски, сидять на яйцях спокійно. Для нас ся порода чи не ліпша навіть від лянгшанів. (Гл. рис. 3.)

5. Ваєндоти білі, жовті та інших одностайних красок, невисокі, але кремезні, несуться добре, навіть в зимі, дають до 200 штук, ваги до

Рис. 4.

70 грамів, на яйцях сидять спокійно, вага у півня 4—5 кг., у курки 3—4 кг., мясо смачне. По лянгшанах і плімугах вони у нас у вартости повинні бути треті у ряду, головно сріблісті. (Гл. рис. 4.)

6. Орпінгтони подібні до Лянгшанів. Що до убарвлення є їх пять відмін, від сніжно білих, аж до чорних. Се кури може найліпші на мясо з усіх, тому їх годують головно під містами та фабричними заводами. Вони скоро дозрівають, скоро тучніють, а не зле також несуться. Квокають скоро, але курят не люблять довго водити. Курята дуже пажерливі, тому треба їх пильнувати, а що мають низкі ніжки, тож на мокрі скоро перестуджуються і хорують. (Гл. рис. 5.)

7. Фаверолі надаються головно на мясо, бо є великі, півні доходять ваги до 5 кг. і більше. Це кури з французького походження, у нас легко підлягають слабостям. За то під містами і в містах дуже добрі, тим більш, що є дуже спокійні. (Гл. рис. 6.)

8. Род Айленд червоною краски, але часто з чорними хвостами. Є дуже загартовані на зимно

зносять коло 180 яєць річно, а квочки усильно дбають за курята в небезпеці. Курята треба пильнувати, бо поволи опірюються, тож легко пере

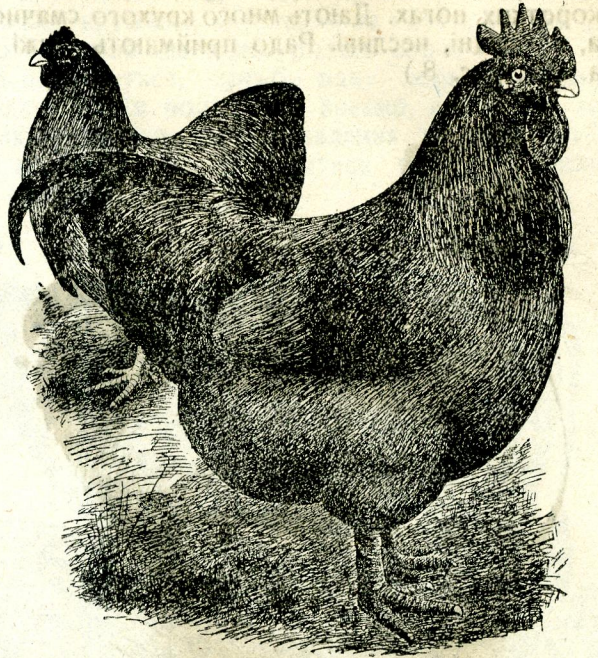

Рис. 5.

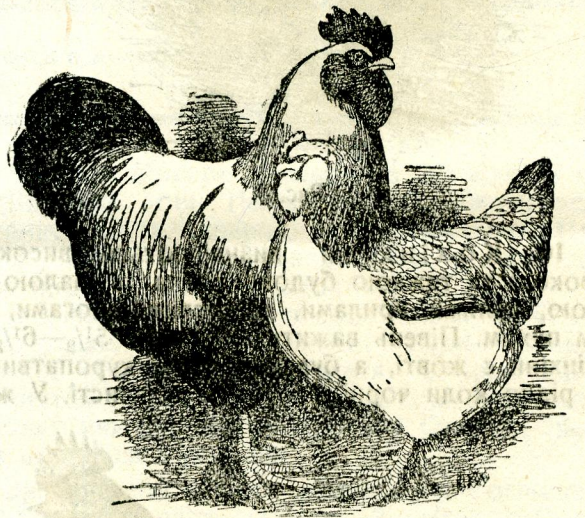

Рис. 6.

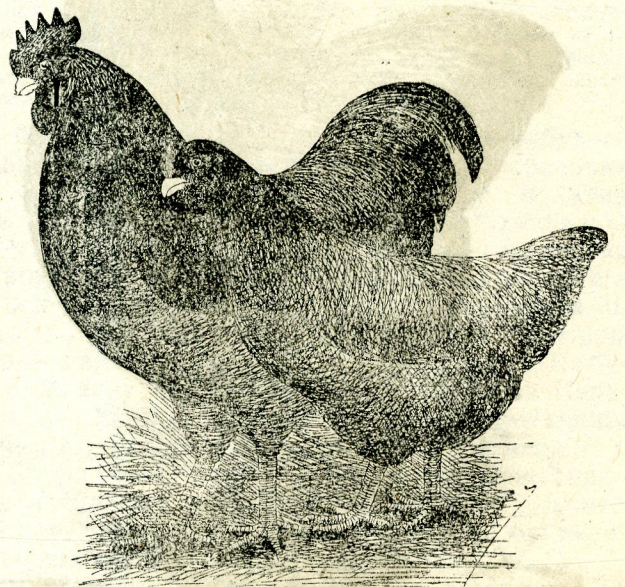

Рис. 7.

студжуються і гинуть. За те старші є дуже тревалі і загартовані. (Гл. рис. 7.)

9: Сусекси є ясні, червоні і красі, великі, але на коротких ногах. Дають много крухого смачного мяса, є лагідні, несливі. Радо приймають чужі курята. (Гл. рис. 8.)

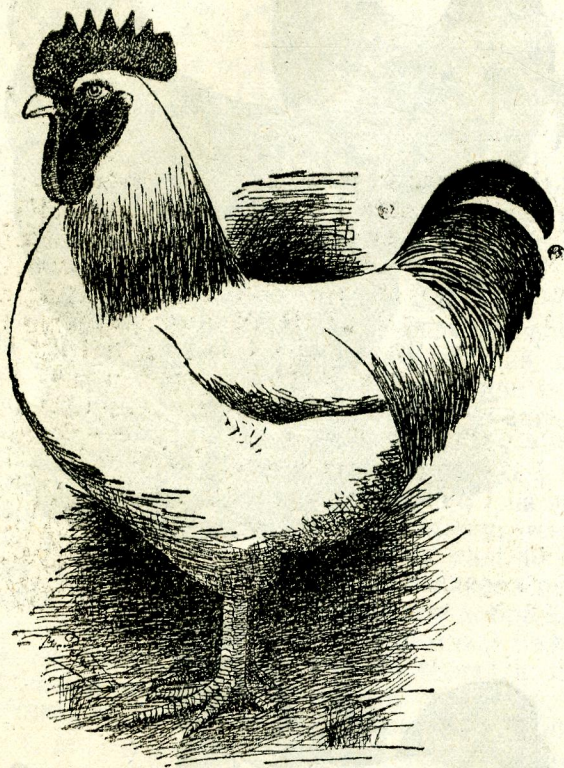

Рис. 8.

10. Кохінхіни визначаються високою, широкою та тяжкою будовою тіла, а малою головою, малими крилами, оброслими ногами, густим пухом. Півень важить найменше $5\frac{1}{2}$ — $6\frac{1}{2}$ кг. Кохінхіни є жовті, а бувають білі, куропатвині а вже рідко коли чорні, голубі чи зазулисті. У жов-

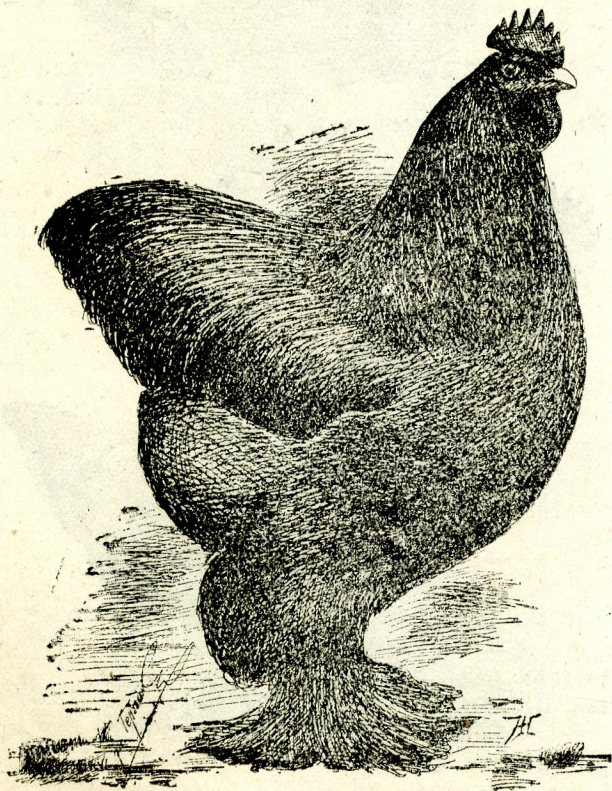

Рис. 9.

тих лиш півні мають піря на шиї, крижах і хвості темніше. Кохінхіни несуться мало і яйця малі, жовтаві. М'яса много, однак воно не дуже смачне. До того в нас хорують. Ізза своєї утяжливости і неповоротности часто роздушують яйця. У нас надаються лиш на крижовання з нашими, бо мішанці є значно більші і досить добре несуться. (Гл. рис. 9.)

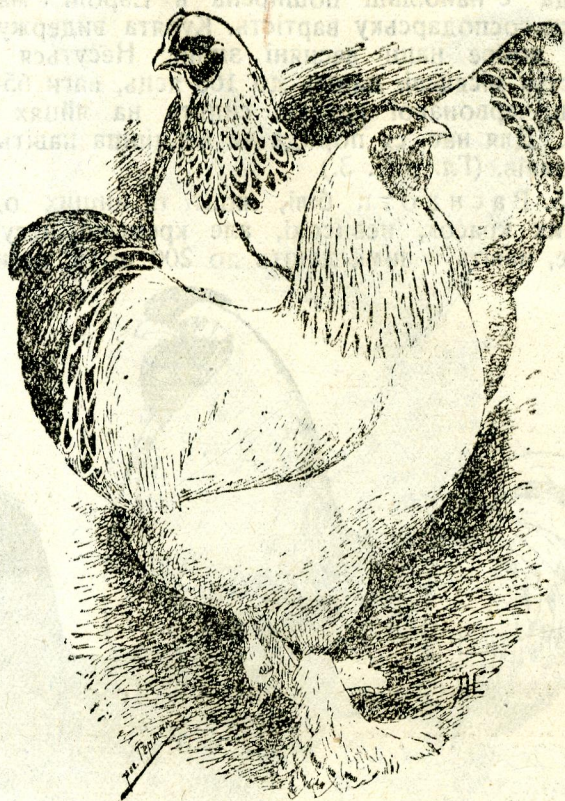

Рис. 10.

11. Брамани є подібні будовою до кохінхів, хоть є різниця в гребенях та в хвості і є ладніше зформовані. Є ясні або темні. Вони пожиточніші від Кохінхів, надаються радше до плекання в містах, бо є дуже спокійні, не конче вимагають просторів, є більше несливі, бо дають до 150 яєць, але яйця невеликі. М'ясо смачне. Але вимагають доброго заходу, чистоти і корму, бо інакше слабо і пізно несуться. При добрім заході у нас оплачуються дуже добре. Мішанці з нашими є дуже добрі, бо значно більші, скоро ростуть і добре несуться та є треваліші на невігоди. (Гл. рис. 10.)

М. Творидло.

ЗДОРОВІ ДУМКИ.

Не все кажи те, що знаєш, а все знай те що кажеш.

*

Знає кума, знає пів села.

*

Пшли дурака по риби, так він жаб наловить.

*

Гаразд наш такий, як тої курки, що качата водить. Покинулаб, якби змудріла.

*

Як бідний плаче, то ніхто не баче, як багатий скривиться, то всяке дивиться,

Як ратувати корову, як здулася?

(Швайцарські сонди.)

Нині є на це много способів. Хто читає газети господарські, той вичитає неодну добру раду, яку полають в газетах практичні рільники. Довголітня практика дає щораз ліпші і практичніші способи та прилади. Найновішим і найліпшим приладом є швайцарська сонда.

Поданий малюнок говорить наочно про її спосіб ужиття, та її вартість. Як корова наїсться конюшини чи другої здуваючої паші, то гази в жолудкові розпи-хають його, а щб вони лекші, то тис-нуть в гору і на боки, а паша лежить на дні жолудка.

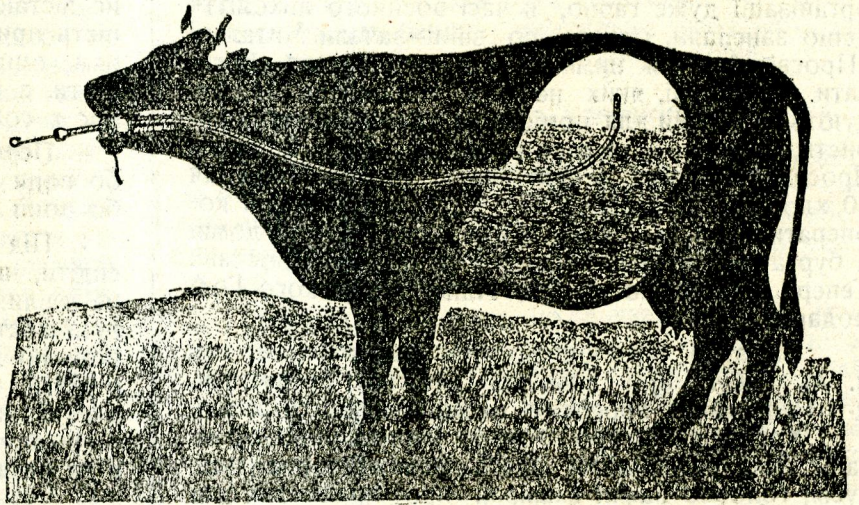
Як вложимо корові до жолудка через рот швайцарську сонду, то є цівку з прутом і вложивши вже витягнемо прут з цівки, то кінець цівки в жолудку піднесеться дещо в гору, так що не за-бивається пашею і гази нагромаджені в жолудкові вийдуть за мінуту зі жо-лудка, корова виратувана.

Практика виказала, що ще ніодна корова не впала, як що ратовано її в час швайцарською сондою.

Ці сонди має на складі „Спілка українських агрономів“, яка має помі-

щення в Сільськiм Господарі, то є у Львові вул. Зіморовича 20.

Цю сонду поручаємо дуже сільсько-госпо-дарським кружкам, читальням та кооперативам для випозичування за винагородою сво м членам, бо вона виплатиться, хотьби одну лиш штуку вира-тувала в однім році. А ми знаємо, що в селі гине за рік зі здуття чи з удавлення не одна штука. Про це, як з нею обходитися подасть „Спілка“ при висилці.

Сонда в жолудку здутої корови.

Вісти з „Сільського Господаря“.

Філія „Сільського Господаря“ в Сяноці.

Звіт з діяльності агр. інж. Мосори за місяць квітень.

В місяці квітні зачалися в наших повітах вес-няні роботи, так що зібрати людей в будний день трудно. Послідний курс відбувся в днях 30, 31. III. і 1. IV. в Стефковій, ліського повіту. Було при-сутних пересічно по 25 людей. Зацікавлення між присутними було велике. Крім сего відбулися одноразові господарські виклади в слідуєчих селах: Вислок Великий (4. IV), Шавне (ч. IV) та Прусик (11. IV) на основательних зборах коопе-ратив. Заповіджений на день 18. IV. господарський виклад у Військiм не удався ізза дощу.

В половині місяця квітня прийшов замовле-ний Лемківським Союзом (ще з початком марта) вагон каїніту. З огляду на спізнєну пору та брак готівки розійшлося до тепер його ледви че-тверта часть. Ізза браку грошей уживання штучних гноїв, так розповсюднене в Сяніччині, доходить на весну сього року до мінімум. Ваго-нових замовлень не було ні в однім селі. Поде-куди лише священики або богатші селяне купу-вали по кілька метрів анімального суперфосфату у місцевих Жидів. Фабрика суперфосфату у Во-роблику біля Риманова ледви просперує. Сіль по-тасова, яку має на складі місцева „Spółka rolna“ також не розходиться.

Озимі засіви в Сяніцькiм повіті в долинах Сяну досить добрі, в Ліськiм гірші, особливо сі-яні на т. зв. карпатських глинах. Весняні роботи вже майже скінчені.

Агроном Мосора переводить досвіди із вів-сом (Золотий дощ, Немерчанський, Татрянський, Собіщинський та Канарок) та ячменем (Ганна Про-сковеца, Імперіаль) в кількох селах, а крім сего кілька проб гноєння лук каїнітом.

В днях 19—24 квітня відбувався в Сяноці господарський курс з рамени Ради Шкільної окружної. Виклади відбувалися з рільництва, пчільництва та садівництва. Слухачами були майже виключно учителі повітів Кросно, Сянік та Ліско, в тім половина Українців.

Заповіджена філією „Сільського Господаря“ господарська нарада на день 2. квітня в Сяноці не відбулася з причини малого числа учасників.

Подаємо отсей короткий звіт Філії нашого Т-ва на окраїнах з тим, що мимо частинних невдач працю продов-жимо аж до повного успіху. Лемківщина тепер зубо-жіла. Мусить економічно відродитися. У праці нашій підпи-рає нас морально і матеріально Народна Торговля. Запев-нене маємо попертя „Просвіти“ і „Дністра“. — Ред.

Філія Надвірна. Дня 9. мая ц. р. відбулися Загальні Збори при участі делегатів дооколичних сіл, священиків і місцевих інтелігентів. В склад нової Філіяльної Ради вибрано: головою о. Володимира Лісинецького, пароха в Гвозді, містоголовою п. Михайла Квінку, господаря в Волосові, секретаром п. Анатолія Лабія, кандидата адвокатури в Надвірній членами Ради: о. Романа Рубля, пароха в Пасіч-ній, п. Миколу Клюфінського, господаря в Пере-росли, п. Андруска Івана, господаря в Паришу і п. Федора Гавриленка, господаря в Фитькові.

Збори Філії передискутували подрібно про-граму найближчої праці Філії і Кружків „Сільського Господаря“, яка має узгляднити рівнож організа-цію спілок асекурації худоби в окрузі Філії.

Канцелярію Філії уміщено в адвокатській канцелярії п. Д-ра Николایчука в Над-вірній.

Філія Ярослав. Дня 28. мая відбулися Загальні Збори Філії, а одночасно конференція для організації освітньо-господарської праці в повіті. Участь взяли найчільніші представники 20-ти громад, в тім 8 священників і майже уся місцева українська інтелігенція. Для вияснення додати треба, що повіт сей, положений на границі українських земель, найбільш виставлений на польонізацію, на 138.000 населення числить понад 50 процент українського населення, перед війною розвивалися в нім українські освітні і економічні організації дуже гарно, в часі воєнного лихоліття дещо занепали, однак по війні зачали Читальні „Просвіти“ а між ними й інші товариства відживати. Читальні, яких на разі відновлено 13, будують свої дома для поміщення також інших товариств, головнo сільсько-господарських. В самім Ярославі є бурса, в якій має тепер приміщення 30 хлопців, Кружок У. П. Т., Захоронка, дві кооперативи і т. д. Деякі з них мають власні дома, а бурса чи не найгарніший в цілому Ярославі. Тепер відновлено рівнож Філію „Сільського Господаря“.

На зїзді виголошено три реферати, а то: п. М. Гебус про значіння освітньої організації, д-р Пеленський програму освітньої праці в повіті, а п. Хотинецький про основи економічної організації. Над рефератами вивязалася обширна дискусія, головнo важні вказівки про працю на селі подав селянин п. Тучак з Ляшок і о. Петро Юрчак з Ляшок довгих. В дискусії забирав голос також делегат Централі „Сільського Господаря“, дир. Микола Творидло, витаючи Збори іменем Головного Виділу Т-ва „Просвіта“ і „Сільського Господаря“, та подав важніші питання нинішнього нашого положення і способи самооборони.

В склад нової Філіяльної Ради зістали вибрані: головою о. Кипріян Хотинецький, парох і декан Ярослава, членами: д-р Пеленський, д-р Гіліцінський, о. Кульчицький, пп. Підгірський, Ляндер і Перекаша, а заступниками: о. Лішинський, п. Ліськевич і п. Кучак.

Збори викликали дуже гарне вражіння не так чисельністю, як радше річевими нарадами.

Філія Печеніжин. Заходом Філії відбулися Загальні Збори Кружка в Рунгурах і сим започатковано оживлення його повоєнної праці. В склад Ради Кружка увійшли: голова о. Михайло Бровко, містоголова п. Петро Волянський, п. Василь Фенин як секретар, п. Петро Стефанишин як скарбник і п. Іван Семенишин та п. Микола Федюк.

Філія Перемишль. Чергові річні Загальні Збори Філії відбудуться дня 18. червня ц. р. о годині 11-ій перед полуднем, на яких будуть виголошені реферати інж. Дідича про „відмінознавство і його вплив на рентовність сільських господарств“ та інж. Ланчука про „значіння сільсько-господарської організації“.

Як доїти?

Не одному, хто таке питання перечитає, видається воно смішне. А прецінь в світі є нині навіть школи, що вчать доїти корови, а наука получена з практикою виказала, що корова добре доєна може дати навіть два рази більше молока, як дає, а молоко належно доєне є здорове і не так легко псується.

Годі тут докладно подати, яке доїння є зле, а яке добре і чому. Ми подамо лиш декілька

уваг, які може зараз сповняти кожна доярка, без науки доїння. Передівсім треба вимити перед доєм руки милом, бо на руках є множество бацилів, які молоко занечишують, псують. Доярка не сміє мати довгих нігтів, бо за ними повно бруду, а до того ними раняться дійки. Вимя треба очистити вогкою платинкою з порошу, волосків та з луски, яка відривається зі шкіри, щоби всьо то не падало до молока. Як вимя занечищене гноем, треба змити водою з милом, та витерти на сухо. Так чищені вимена і дійки не тріскають, не дістають ран, струпів, а корова чує приємність при здоюванню. Скіпець треба перед доєнням змити водою з дрібною соди, та висушити, а не витирати чимнебудь, бо кожна стирка має в собі заразки, що псують молоко.

Перші стрики молока не давати до скіпця, бо вони є брудні, а їх і так не велика шкода, бо вони є дуже воднисті, не мають товщу.

Під коровою треба при доїнні так вигідно сидіти, щоби не мучитися, головнo щоби руки не мліли. Доїти так, щоби корова чула в доїнні приємність. Тоді вона дає більше молока. Доїмо повною долонею і не втискаємо кінців пальців в дійки, ані не натягаємо пальцями дійок, як гуму, а лиш витискаємо молоко пальцями і долонею, починаючи витискати пальцем великим і сусіднім, а за ними другими, аж до мізиного.

Таке доїння вимагає в перших початках вправи, а є значно корисніше, бо корова дає більше молока. Треба однак доїти так від початку до кінця і без перестанків, мірно, довгими стриками. Тоді твориться сніжнобіла піна, яка є доказом чистоти молока.

Доїти докладно, бо перше молоко є воднисте, а дальше щораз товстіше, послідне найтовстіше.

Так видоєне молоко треба зараз перецідити, а не лишати в скіпцях, а тоді воно далеко довше заховує свіжий запах, смак і є здоровше.

Податковий поради́ник.

Податки.

Міністерство Рільництва і П. Д. звернулося до Міністерства Скарбу о видання заряджень, щоби візвання платничі були вручені рільникам щонайменше на три місяці перед остаточним реченням їх платности і щоби всякі податки на річ самоврядування і оплати на інституції обезпечень соціальних могли бути стягнені в двох реченнях: веснянім і осіннім, разом з ратами податку ґрунтового.

Необхідність тих заряджень мотивується тим, що час продукції рільної — стисло звязаний з природою — тільки в певних границях підлягає впливам чоловіка і що варстати рільничі не є в можности в коротких і непредвиджених попередно реченнях узискати гроша, що робить їх в певних порах господарського року невикплатними.

Понад те при дотеперішній рожноманітності всяких належитостей, до яких оплат власники рільних господарств є обовязані, рільники на протязі майже цілого року стрічаються з що раз новими візваннями платничими, з правилами жадаючими заплати належитости в дуже короткім часі.

Заплата податків і податкових залеглостей збіжжам і вуглям.

В ч. 5. „Сільського Господаря“ (у всячї і) писалося про проєкт закону про заплалу податків збіжжам і вуглям. Від дня 25. квітня ц. р. проєкт той став законом і буде обов'язувати тільки до кінця 1926 р. Закон дуже різниться від проєкта. Коли первісно гадалося, щоби кождий платник мав право платити як біжучі податки, так і податкові залеглости збіжжам і вуглям, то нині закон це право платника зводить на нівець. Щоби заплатити біжучі податки збіжжам, — треба дозволу Міністра Скарбу. При стяганні податкових залеглостей т. є. таких податків, яких своєчасно не заплачено, Скарбовий Уряд має повідомити платника, що в разі незаплати залеглости на протязі 14 днів, залеглість ту буде побрано збіжжам. Збіжжа, що його потребується на засів чи виживлення рідини та худоби, не можна забрати на покриття залеглих податків. Ціну примусово взятого збіжжа буде означувати Міністр Скарбу. Закон не обов'язує Міністра, щоби ціна та відповідала ціні ринковій. Колиж за дозволом Міністра преймається збіжжа на біжучі податки, тоді ціна має відповідати риночній ціні. При примусовому заняттю збіжжа мусить платник на власний кошт доставити його до найближчої вантажної (ладункової) станції і то в речинець, який для того визначить Скарбовий Уряд. Як що податок вплачується збіжжам добровільно, то приймати його мають державні органи, інституції та організації, які до того будуть спеціально уповноважені.

В законі є стільки неясностей що до способів, як те все має перепроводжуватися, що їх зясує тільки виконавче розпорядження, якого досі ще не оголошено.

Господарські ради.

Як сушити конюшину?

Найпоживнішими є в конюшині листки, пучки цвітові та дрібні біла. На жаль вони при перевертанні конюшини, головню в слітну погоду, та при звоженню легко обриваються так, що чим більше їх пропаде, тим більше тратить конюшина на вартости. Головню дощі вилугуюють найліпші соки, а до того ще таке сіно легко плісняє, хоть і висушене. Страта поживних складників обрахується на 43 процентів в непогоду.

Те зло можна оминати, як сушимо конюшину не на землі, а на острівцях, кізлах та росахах. Що правда, вони дещо коштують і дають більше праці, але це виплатиться, бо страта поживних складників в непогоду доходить лиш 17 процентів. До того ще сіно досушене на них має приємний запах, свіжу барву. Тому радимо не щадити коштів, а сушити конюшину не на землі, а тільки на острівцях чи кізлах та росахах, так як се роблять наші рільники в горах і на підгір'ю.

Ще про сераделю на зелений гній.

Як маємо кусень поля полишений облогом, тому, що ґрунт виссаний, так що нема надії на врожай, радимо ще тепер зорати його і вичистити з хопти та посіяти — мож аж до кінця червня — сераделю. Насіння доставляє Спілка українських

агрономів. Сераделю ліпше сіяти густо, 50—60 кг на гектар. В осени можна її або приорати, або спасти, або скосити. Також можна лишити на морозі через зиму і приорати на весні.

Приорана є дуже добрим гноєм, так що з весною можна садити бараболі. Колиж ще з весною додати дещо гною і приорати її сераделю, збори будуть дуже добрі. Хто сіє сераделю на полю, на яким сераделі ще ніколи не було, най посіє 2 фіри землі з поля, на яким була сераделя. Тоді розсіє з тою землею бацилі, які сильно помагають ростови. Інакше буде в першм році слабша.

Найтанша омаста для домашнього скота.

Омастою для домашнього скота називають у нас звичайно ядерну пашу, яку додають до паш обемистих, то є до таких, що мають великий обем, як приміром до зеленої трави, соломи, бураків, бараболі, чи помий з кухні.

Ядерна паша у нас, це звичайно отруби, грис, кукурудзяна мука, макухи. Всі вони є добрі, однак зад рогі. Практичні господарі виказують, що найтаншою, бо найбільш поплатною омастою є мелена або шротована (дєрта) вика. Вона має 26—27 процентів стравного білка, тож є стравніша навіть від фасолі, яка має лиш 15—17 процентів стравного білка. До того додаток осипки вика при годівлі зеленою пашею стримує у коров бігунку. Другою дуже поживною омастою є бобик. Головню при докінчуванні годівлі свиней на заріз для себе є дуже добрий, бо з нього мясо є ядерне, сочисте і крухе.

Хробачня для дробу.

Перед жнивими буває часто таке, що нема що дробови дати їсти. В таких випадках можна собі радити всіляко. Випробуваний є між іншими такий спосіб: Вкопати в вогкім, затінінім місці невеличку яму, нарізати соломи на 30 см довгої, розтріяти дещо вогкого гною, та відпадків кухонних, по можности дещо крови чи кусні мяса, а між ці відпадки повстромлювати порізану соломку, так, щоби аж до землі досягала. Це на то, щоби повітря доходило під спід. Незадовго буде там повно хробачні, головню дожджівниць. Тепер розкидаємо це все, а кури мають готовий і смачний пожиток через кілька днів. Потім знов робимо те саме. Як зробимо кілька таких ям, і то в певних відступах часу, то кури можуть мати майже щодня добру поживу через ціле літо та через осінь.

Сіножати збиті градом.

Сіножати треба нечекаючи до часу сінокосів скосити зараз, навіть при погоді несприятчій висушенню, бо як не скосимо, то збиті стебла гниють та обезцінюють будучий збір сіна так, що шкода ще збільшиться. Сушити на росахах.

Насіння лубіну

є дуже поживне, але годі його подавати скотині сирим, бо воно має в собі трійку, що викликає хворобу так зв. люпінозу. Тому треба цю трійку перед тим усунути. Найлекше мож її з лубіну позбутися, як всиплемо зерно до киплячої води і в ній лишимо на 1—2 години, а потім переполіскуємо в зимній воді так довго, аж вода стратить терпкий смак. Так волуговане зерно лубіну є дуже поживне, а скотині вже не шкодить.

Як вигнати мухи з хати.

Один лікар робив з мухами всілякі досліди і прийшов на те, що мухи видять лиш біле світло. Іншого світла, передусім синього, мухи не можуть стерпіти, воно їх разить. Він пробував визбутися мух з хати ось так, що на місце прозорих скляних шиб давав сині з малою діркою, якою впадало до хати острє соняшне проміння. Мухи літали з початку по хаті безрадно якби чимсь проголошені, потім кидалися до дірки, яка для них означала день, а тим самим і життя, та втікали надвір. Від сього часу не заблукала до хати ніодна муха.

Це подаємо господарам нашим до відома, щоби хоть в стайнях позбутися мух. Треба дати в стєнні вікна синє скло, або помалювати на сино і вікна і цілу стайню. Це багато допоможе.

Муравлі на деревах.

Нераз лазять масово по деревах муравлі. Вони йдуть звичайно за мшицями, які виділюють солодки сок з цївок, умішених в задній части тіла, а муравлі дуже його люблять. Мшиці треба вигубити відваром з тютюну (найліпше з назбираних скурків). Скроплені цим відваром гинуть. Також лазять муравлі за соком зі солодких овочів. Їх недопустимо, як овинемо пень папером насма- рованим липкими матеріями. Такою матерією найліпший тер, то є мазь погазова. Як ця липка ма- терія підіхне, треба дати свіжу.

Гнізда муравлів вигубити

мож легко в той спосіб, що вечером, як вже всі муравлі є в гнізді, роздрапаємо гніздо і наляємо на це муравлище горячої води з лугом. Також мож вигубити в той спосіб, що ціле муравлище мішаємо з негашеним вапном, а потім зілляємо його зимною водою. Вапно розгрівається, вникає до глибини і нищить.

Блоха, докучлива язва в літню пору.

Якби цей неприємний галапас — блоха була великою, хоч такою як птах, то булаби грізним потвором. Є так сильно озброєна, а так сильна, як мало яка животи́на. Сильний панцир з хітинових лусок, покритий сильними щитинками зверне- ними в зад, хоронить тіло перед всіми ударами й тягарями. Тіло є сильно сплюснене, тому блоха прот снеться через найменші щілинки, та легко розсуне собі ще меншу щілинку в полотні чи в сукні. Знане кожному, як легко прот скається блоха між пальцями людської руки. Щитинки звер- нені в зад не пустять, щоби тіло сховзнулося, як що протиснулося хоть дещо вперед. Блоха скаче у віддаль 200 разів більшу, як її тіло. Колиби чоловік міг так скакати, то скочивби до висоти 60 метрів, а довжини одного кілометра. Блоха двигне тягар 80 разів тяжчий, як сама важить. Сисальце має челюсти острі як ніж, тож тне лег- ко людську шкіру; блоха живиться кровю. Свіжа вилягла блоха є бліда і аж від крові дістає свою барву.

Блоха складає яєчка в сміття в кутики і в шпа-ринки підлоги. З них вилягаються личинки і жив- ляться гниючими там матеріями. По 11 днях та- кого життя зауклюються і перемінюються знова за 11 днів в блохи. Інші роди бліх живуть в по-стілях, інші на котах, ще інші на псах, птицях, а всі вони кидаються і на чоловіка та висисають кров і розносять заразки хоріб.

Боротьба з ними не легка. Перша охорона

перед ними, це чистота. Друге, не тримати в хаті псів, дробу, котів, а третє, вимивати час від часу підлогу водою з лугом і змінювати солому в ліжках.

Як вигубити щурів?

Один німецький рільник подає ось такий ви- пробуваний ним спосіб, яким вигубив в себе в ко- роткім часі всіх щурів:

До широкої бочки наляв води на пару цалів глибоко, а на середині поклав камінь так, щоби чубок виставав над воду. Через верх бочки пере- тягнув навхрест дріт, перехрестє підпер гладким дручком, опираючи його на каменеві. Поверх дроту через цілу бочку дав сильний папір, а на самій середині на перехрестя на папері клав що дня якусь милу щурам принаду. Як всі вони вже звикли ходити по іду, він попроти́нав по кількох днях папір повздовж. Лакоми щурі падали один за другим в воду, а рату́ючи себе, кождий пхався на вистаючий з води камінь і о це місце зводили зі собою борбу, спихаючи один другого в смер- тельну купіль. Так вигубив цей господар в пив- ниці всіх щурів.

Тік без глини.

Де нема глини, а є пісок і легко мож дістати попіл з камінного вугля, там дається зробити до- брий тік ось так: Підсипати місце на тік звичай- ною землею і добре збити та вирівнати. Потім взяти паленого вапна і спорошкувати його скро- плюючи водою. До того стільки само досипати вимитого піску та 25 разів більше попелу з камін- ного вугля. Всьо то докладно вимішати на сухо, а потім додавати води і дещо худобячої крові та мішати аж зробиться маса, густа як болото. Масу укладаємо тепер на тоці на 8 цалів (40 см.) грубо і вирівнуємо та вигладжуємо дошкою. По тижневи тік висхне. Тоді ще треба час від часу посмару- вати кілька разів тером, а тік буде дуже прєвалий.

Зараза капусти.

Філія Сільського Господаря в Стрию подає до відома, що в Стрийщині появилася минувшого року капуста́на зараза, до тепер тут незнана. Перед війною поробила великі шкоди в Росії. Ознаки є такі: Капуста в полю вяне і не вьжеться в го- ловки. На коріннях повстають нарости, з початку білі, відтак чорніють, вянуть і переміняються в гнилу смердячу масу. Заразу цю викликає грибок званий *Plasmiodiophora Brassicae*. Знищити его вже на самій капусті неможливо, але треба запобігати его поширенню в той спосіб, що не вільно, на ріллі де була заражена капуста, садити її другий раз і то на протязі кількох літ. Рівнож не можна давати на те саме місце ані брукви ані ріпи, бо вони також підлягають заразі. На це звертаємо увагу, тому що в Стрийщині управляють багато брукви і ріпи.

Вже при садженню росади треба звертати пильну увагу, чи на корінчиках нема гудзиків, а як є, такої росади не садити. В осени не лишати на полю заражених качанів капусти, але вирвати їх і спалити. Не вільно кидати зараженої капусти з качанами, чи зараженої росади на гній або на компост, бо через це грибок розноситься на другі поля. Поле на яким була заражена капуста, в осени глибоко виорати, а потім розсіяти в суху погоду вапно, коло 8 ц на морг і мілко приорати. Обо- вязком кооператив і сільсько-господарських кружків подати це своїм членам до відома, щоби не до- пустити до страт при управі капусти.

Інж.-агр. Гриць Паланиця.

Що треба знати пасічників?

(З часопису „Пасічник“).

1. На сам перед повчись, а потім уже придбай собі, або розводь велику пасіку. Як що ти працюєш діля бжіл і любиш їх, то повинен знати життя бжолі так, щоб умів їй без шкоди допомогти в тих або інших обставинах. Як людина недосвідчена в пасічництві береться за цю справу, то багато мати-ме перешкод, а що вже бідна комаха натерпиться від такого пасічника, доки він здобуде знання потрібне в пасічникуванні, то зайво й казати.

2. Коли що хочеш робити, то наперед гарно обміркуй цю справу. Не біжи за порадою до другого пасічника в останню хвилину (та не до першого, що подобається, бо буває натрапиш на недоброго чоловіка). Памятай, що твоя помилка принесе тобі й бджолам шкоду. Отож заздалегідь справляйся в книжках, обміркуй справу з досвідченим пасічником, звернись до пасічницького товариства в цій справі.

3. Не гай часу, а зразу допомагай бджолі в її пригоді. Кожна година, що ти прогаєш марно а недопоможеш бджолі, принесе шкоду. Злодійство, напад, безматочність, трутнівка, клочень, голод, зимівля — вимагають негайної допомоги бджолі.

4. Не зазіхай на велике. На перший раз не заводь багато — досить двох, або трьох бджоляних родин. Не бери багато роїв. Не забирай багато меду. Годуй бджолі, щоб не були голодні та не полетіли красти. Борони бджолі від хвороби. Купуй бджолі та приладдя там, де ти певний, що нема хвороби.

5. Придбай своє приладдя. У гарного пасічника повинні бути під руками завше такі речі: димар, сітка, запасові вулики, надставки, штучна вошина, сушник, рямки з медом, мед, сірка, нафталін, креолін, камфора, мятне та мелісове масло, саліцильовий квас, або натр, своя медогонка.

6. Навчись столярства. Як незнати-меш столярства, то будеш переплачувати на всякій дрібниці. Не доведеш, щоб були старі вулики, дуже старі рямки то-що.

7. Не забувай про зимівлю бджіл, про головний пожиток, про своє кооперативне пасічницьке товариство.

Зимівля — це іспит пасічників, зимівля покаже, як ти вмієш пасічникувати. Здобуток меду найбільший при головному пожитку. Як що ти прогалив, не зробив бджоляних родин добрими, сильними, то не будеш мати меду й з тебе поганий виходить пасічник.

Кооперування — це той шлях, яким можна дійсно поліпшити пасічництво: тут і збут меду, й воску, тут і кредит, і боротьба з голодом і з хворобами і культурно-освітня робота. Товариство є найперший надійний тобі радник.

8. Купуй пасічницькі книжки, передплачувай журнали, читай, перевіряй і сам пиши про свої досягнення.

Як що ти будеш вчитись, то знай, що ніяке знання не стоїть на одному місці, а йде вперед. Як перестав читати літературу, зразуж ти вже позаду других, ти можеш тоді на пасіці робити те, що вже засуджено в науці. Добре буде, як придбаєш собі маленьку книгозбірню з пасічницьких книжок та журналів.

9. Май у себе пасічницький щоденник. З щоденника ти взнаєш усе про свої родини, а так

можеш забути, те й робитимеш, що будеш заглядати в вулики. З щоденником ти заздалегідь уже накресиш собі плян роботи.

Пасічницькі щоденники при збиранню їх дадуть змогу вивчити наше пасічництво.

10. Води в себе в пасіці тільки дужі родини. Дужі родини не бояться хвороби, клочення, холоду, дужі родини дають гарний прибуток, вимагають від пасічника найменше праці й турбот, дужі родини бувають тільки в гарного пасічника.

Андрущенко Олександр
Полтава.

ВСЯЧИНА.

Пільги тарифові для машин і апаратів заграничних видала влада дня 26. квітня 1926 (Д. У. Нр. 39 поз. 246). На основі того розпорядку можна спроваджувати комплетні уладження машин і апаратів нероблених в краю при оплаті 20 прц. нормальної тарифи. Дозвіл цей требає покищо до 31. липня 1926. Рішення про це, котрі машини, видає міністер скарбу.

Про комасацію ґрунтів ухвалено закон дня 31. липня 1923. До цього закону ухвалив сойм дня 28. XII. 1925 новелю. Текст закону і новелі є усталений розпорядком Міністра Реформ Рільних в порозумінні з Міністром Справедливости з дня 12. IV. 1926 (Д. У. Нр. 39 поз. 244).

Дві міри. На практику до Данії поїхав один наш агроном і мусів заплатити за пас 500 золотих, хоч виказувався посвідкою данського господарського товариства і самого господаря, що є там прийнятий на практику. До того дістав лиш на три місяці пас, а тепер при продовженні його польський консулят в Данії вимагає знову заплатити 500 зол. і знову лише на три місяці.

Данський господар Генріксен в Дальгорі пише тепер письмо, в яким дивується, чому у польської влади є дві міри, бо усі практиканти Поляки мають пас безплатний і то на довгий час. Просить, щоб вставитися у тут. влади за практикантом Українцем, бо польський консулят в Данії є неуступчивий.

Ось яскравий образ двох мір, одної для Українців, а другої для Поляків, громадян тої самої держави і тих самих законів справедливости. Виходить, що в Поцьщі утруднюють Українцям навіть науку хліборобства.

Як твориться в літі град? В гарячий спокійний літний день парує вода нераз так сильно, що в повітрі аж відчуваємо пересичення пари. Як теплота ще підноситься, в повітрі можуть створитися сильні струї, що гонять повітря пересичене парою, в гору, бо воно лекше, аж там де холод є низше нулі, підчас як долиною попри землю напливає з боків холодніше повітря, бо воно тяжше, та витискає це гаряче ще більше в гору.

Там в горі гаряче повітря нагло охолоджується, пара перемінюється в кроплі води, які знов мерзнуть в лід і цілим своїм тягаром спадають в долину, причім ще ростуть пориваючи хмарову пару.

Тому кульки граду мають часто верстви, а як спадають зі значної висоти через грубі хмари і при значнім обниженню теплоти, можуть достати навіть величини яйця.

Бувають випадки, що в ледяній куліці найдемо мотиля. Його вхопила і понесла горяча струя в гору, там він зараз замерз і був скружений ледом.

Нині пробують розганяти такі хмари арматними стрілами в повітря, але цей спосіб дорогий, у нас ще непринявся і не скоро може прийнятися.

Управа лену в Радянщині. Колись у нас лен, рослина промислова, для олію і пряжі та льняних виробів мав в хліборобстві велике значіння. Але як олій витиснули танші товщі, а полотно танші натерії, управа лену впала. Та не так на Великій Україні. Там тепер якраз починається управа лену на великі розміри. Ось в 1923 р. плекано лен в С. Р. С. Р. на просторі 334.000 десятин, а в 1925 р. вже на 962.000 десятинах. В 1926 році засіяний буде ще більший простір, а промисл з пряжі росте дуже сильно.

Податковий уряд і п'явки. В однім місточку в Німеччині сталася ось така пригода: До аптики прийшов селянин і просив п'явок. Аптикар відповів, що не має.

„А де можу дістати“? — питає селянин.

Аптикар, якому недавно податковий уряд вимірив якийсь новий податок і був злий за це, відповів з насмішкою: „Ідїть до податкового уряду, там є“.

Селянин не порозумів насмішки і пішов до уряду, але тут дістав добру пущівку.

„Алеж мене — каже на оправдання — післав до вас аптикар і казав що ту є п'явки“.

Урядовці якось позбулися селянина, а аптикаря заскаржили до суду за образу. Аптикар програв і заплатив 20 німецьких марок кари. Присуд і цілу історію присуду післав до одного гумористичного часопису, а часопис видрукував її та заплатив йому за це як за статтю 70 марок.

Тепер пише аптикар до податкового уряду таке: „Я заплатив 20 марок кари, а за поміщення вашого вироку в часописови дістав я 70 марок. Прошу о урядове вияснення, до якої рубрики маю записати дохід 50 марок з процесу з вами, щоби ви могли по справедливості наложити на мене від цієї заробленої квоти податок.“

Відповідь ще до тепер не наспіла.

Приміром най буде нам китайський хлібороб. Ми всі знаємо, що поля в нас щораз менше, що нема заробітків, що ми бідні. Се шира правда. Але на жаль ніхто нам не допоможе, як не пошкодить. Треба шукати власних доріг виходу. Богато вчать приміри. Тому будемо давати приміри, як чужі собі в такому положенню як наше, помагали, а нині скажемо про хліборобську китайську державу.

Є на далекому Сході велика держава Китай. Відси походить чай, риж, відси навчилися наші люде плекати шовківниці та вироблювати шовкові матерії. Китай це край найстаршої людської культури. Займає 11 мільонів кілометрів квадратних, а мешканців є 450 мільонів. Се край рільників від непамятних часів і то рільників найдрібніших, що посідають 1—3 гектарів поля, а великих ні серед-

них нема. Населення дуже густе. Коней і взагалі худоби до обрібки поля вони навіть не знають, поля оброблюють лиш руками. Поправді, се вже не поля, а грядки. А своєю працею оброблюють Китайці ці грядки так, що з малого кусня поля вижиє вповні добре ціла родина, а навіть і продасть ще з того. Не диво, що там на 1 кілометр квадратний живе добре і до 300 а навіть більше людей, підчас як у нас 80 людей на таким просторі вижити не може.

Про пасовиска, про широченні дороги, про межі, про болота, баюри, мочари невикористані, там вже мови бути не може, бо кожда пядь землі використана навіть на високих горах. Мокрі землі давно висушені працею рук, а сухі піскові ґрунти штучно наводнюється, гноїться. У них не змарнується ні гноївка, ні гній, ні відпадки, всьо то приносить пожиток.

Китаєць любить свою землю і її цінить, та не дасть нікому видерти собі її з рук. На цих дрібних китайських рільниках опирається уся сила великанської держави, уся оборона перед чужими.

М. Т.

Що коштує один поїзд? В Чехах обраховано, що там ціна вибудовання і уладження одного поспішного поїзду, який складається з машини найліпшої якості, з службового і поштового вагона, та з двох пасажирських возів чотиросеєвих і з двох триосєєвих, також найліпшої якості, коштує 124.000 амер. доларів, то є около 1 $\frac{1}{4}$ мільонів пол. зол. на нинішній курс (4.136.000 чеських корон). Сама машина коштує коло 60.000 доларів, службовий віз 6.510 доларів, поштовий 13.000 доларів, пасажирський чотиросеєвий когз 16.000 дол., триосєєвий 12.000 дол., звичайний тгаровий і інші найпростіші особов. вози 1.300 дол.

В Польщі вони ще дорожчі, бо складові частини треба купувати за границею.

З цих чисел можна виробити собі поняття, які величезні багатства творить сам лиш залізничний парк в якійсь державі, а кілька тратить Польща на тім, що залізницї ізза браку товарних поборів та особового руху ходять щораз більше порожні.

Від Адміністрації.

Проситься Вп. Читачів вирівнати передплату за перший піврік. Хто дотепер не звернув одержуваних чисел нашого часопису, того ми уважаємо нашим сталим передплатником з тим, що він обовязаний заплатити належитість за усі числа.

Хто перешле передплату до кінця червня с. р., сей одержать безплатно заповіджені в попередніх числах додатки!

Передплату проситься надсилати поштовими чеками П. К. О. на число 147.053., які ми долучили до 4-го числа, або поштовими переказами.

ПЕРШОРЯДНИЙ МАГАЗИН

мужеських і діточих убрань

Г. БОРНФЕЛЬД

Львів, вул. Рутовського ч. 11.

(Ріг вул. Кіліньєкого).

**Догідні услівя закупів
на провінцію!**

ЗВІСНІ СВІТОВОЇ СЛАВИ

МАШИНИ ДО ШИТТЯ

американської фірми

***Singer Sewing
Machine Company***

для ужитку домашнього і для потреб кра-
вецьких і шевських набувати можна на до-
гідних услівях (**сплата місячними ра-
тами на протязі одного року у ва-
люті золотовій!**) за посередництвом

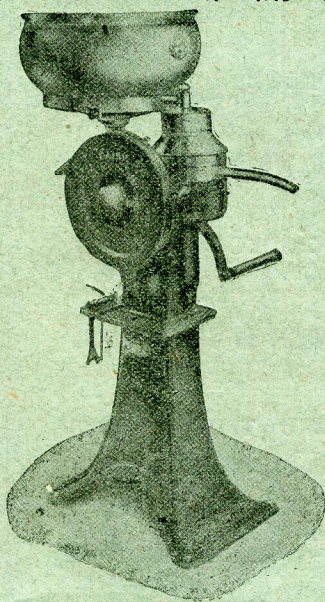
Краєвого Товариства господарського

„Сільський Господар“ у Львові
і усіх його Філій і Клубів в краю!

Порука на необмежений час!

Користайте з доброї нагоди, бо так корисні
услівя набуття признає фірма лише на до-
роткий час! — При закупні машин уділяє
фірма науки шиття і різного роду гафтів
безплатно!

ДОБРЕ МАСЛО ЗАВСІДИ Є В ЦІНІ!

За свій гріш вимагають споживачі смачного, чистого і трів-
кого масла і платять за нього ліпші ціни!

Таке масло можна зробити тільки через відтовщення мо-
лока на кружлівці „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“ і перероблюючи
сметану на масло в масничці „АЛЬФА“!

Уживаючи цих машин, одержується

**БІЛЬШЕ МАСЛА І ЛІПШОГО
І БІЛЬШЕ ЗА НЬОГО ГРОША!**

Перейшло 3,500.000 рільників уживає
:: кружлівки „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“. ::

Кружлівки „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“ були і є найліпші!

ТОВАРИСТВО „АЛЬФА-ЛЯВАЛЬ“

Спілка з обм. пор.

Варшава

Краківське Передмістя 60.

Відділ в Познані

вул. Gwarna 9.

„КОЛЬОРИТ“

Барвники до домашн. гарбування,
Ультрамарина до білля і для
малярських цілей,

ПАСТА ДО ОБУВИ :: :: :: ::

Фабрика
Хемічна

„КОЛЬОРИТ“ Вл. Клосовський і С-ка

ВАРШАВА, вул. ХОЛОНА ч. 36.

Жадайте ціників!

ПРАСИ

до витискання соку з овочів, необхідні до виробу овочевих вин
і наливок, надаючися рівнож до воску, сира і т. п.

МЛИНКИ

до м'ягдження овочів і ягід, до виробу мармояд, виробу одинокої
краєвої фабрики

A. HORSTMANN, S-ka z ogr. odp. Starogard.

Незвичайно тревалі в ужиттю!

Дуже дешеві!

Генеральний заступник на Галичину: Дім Торговельний — Тадей ОСІНСЬКИЙ, Львів, Академічна 16.

СТЕБНИЦЬКИЙ КАЇНІТ

є найліпшим, найдешевшим помічним погноєм

під рослини окопові

(картофлі, цукрові і пашні бураки та пашна морква).

ЛУКИ І ПАСОВИСКА

погноєні в осени стебницьким каїнітом, дають багатші сінокоси і пашу
поживнішу!

Видаток на стебницький каїніт оплачується многократно.

Каїніт стебницький до ужиття в осени треба замовляти вже тепер через
господарсько-торговельні організації, місцеві Кооперативи, їх Повітові Союзи
і через „ЦЕНТРОСОЮЗ“ Кооперативних Союзів у Львові, як також через
Кружки і Філії „СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ“.

АКЦІЙНА СПІЛКА

ЕКСПЛЮАТАЦІЇ СОЛЕЙ ПОТАСОВИХ у Львові, площа Смольни ч. 5.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР

ОРГАН КРАЄВОГО ТОВАРИСТВА ГОСПОДАРСЬКОГО „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“.

Виходить 1-го кожного місяця. — Редагує колегія.

ПЕРЕДПЛАТА:

Для краю:

Річно 10 зол.
Піврічно 5 „

Для Америки:

Річно 2 долари. Піврічно 1 долар.

Адреса Редакції і Адміністрації:

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“,

Львів, вул. Зіморовича ч. 20,
I поверх.

Число телефону: 30-53.

ОГОЛОШЕННЯ:

Ціла сторінка 120 зол.
Пів сторінки 70 „
Чверть сторінки 40 „
Одна осьма сторінки 25 „
Дрібні оголошення по 10 слитків
від слова.

ЩАДІТЬ ЗДОРОВЛЯ, ЧАС І ПРАЦЮ

і уживайте лише правдиві стирійські

КОСИ марки „БРИЛЯНТ“

з найліпшої стали, подвійно в оливі гартовані, з сильним прутом і п'яткою
і тонким полотном.

Жадайте у ваших кооперативах лише КОСИ з маркою „БРИЛЯНТ“ і не купуйте дешевої, однак лихого тандити.

Села, в яких ще нема кооператив, можуть замовляти КОСИ марки „БРИЛЯНТ“ безпосередно в ЦЕНТРОСОЮЗІ у Львові, вул. Зіморовича ч. 20.

„НАРОДНЯ ТОРГОВЛЯ“

КРАЄВИЙ СОЮЗ СПОЖИВЧИЙ

У ЛЬВОВІ, РИНОК Ч. 36.

ПРОДАЄ ГУРТОМ І В РОЗДРІБ

ВСІ СПОЖИВЧІ І КОЛЬОНІЯЛЬНІ АРТИКУЛИ

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ!

ОДЕН УДІЛ 20 ЗОЛ.!

ВИНА З „НАРОДНОЇ ТОРГОВЛІ“ МАЮТЬ НАЙЛІПШУ СЛАВУ В КРАЮ!!!

ПРИЙМАЄ ВКЛАДКИ ДО ОБОРОТУ З ОБЕЗПЕКОЮ ВАЛЮТИ ПІСЛЯ УМОВИ!

МЕДАРКИ БЕЗТРИБОВІ, універсальні,
штучну вощину, приладдя пасіч-
ниче, пушки герметичні 5, 10 і 12½
кг. до транспорту і переховування меду

ПОРУЧАЄ

ПАСІЧНИЦЬКА СПІЛКА

з обмеженою порукою

У ЛЬВОВІ, ПІДВАЛЛЯ Ч. 9.

Великий вибір книжок сільсько-господарського змісту

поруचाє

НАРОДНЯ КНИГАРНЯ

УКРАЇНСЬКОГО ВИД-А „БИСТРИЦЯ“
В СТАНИСЛАВОВІ, ПАСАЖ ГАРТЕНБЕРГІВ Ч. 2.

Має на складі також літературу красну для доро-
слих і дітей та великий вибір пес для амат. кружків.
:: Там дістанете також „Сільського Господаря“. ::

ЖАДАЙТЕ КАТАЛОГІВ.

УКРАЇНСЬКА СЛЮСАРСЬКА РОБІТНЯ

ДМ. ХОМІЦЬКОГО і Т. ГОЛІЯНА

ЛЬВІВ, ВУЛ. КОСТЮШКА Ч. 3.

(в подвір'ю, в домі Т-ва „Сільський Господар“)

виконує окуття церков і народніх
домів, виготовляє громозводи, за-
лізні вікна, хрести, дротяні сітки до
огорожі, дріт кільчастий і звичай-
ний, залізні брами, рафи до шутру,
піску, залізні ліжка для бурс і інтер-
натів, уладжує водопроводи, пере-
водить направу помп, пожарних
сикавок, огнетревалих кас і вико-
нує всякі інші роботи, які входять
в круг слюсарства, на догідних і
корисних услівях.

СВІЙ ДО СВОГО!

КРАЄВЕ ТОВАРИСТВО ГОСПОДАРСЬКЕ

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“

У ЛЬВОВІ, ВУЛИЦЯ ЗІМОРОВИЧА Ч. 20.

МАЄ НА СКЛАДІ І ВИСИЛАЄ ЗА ПОПЕРЕДНІМ
ОДЕРЖАННЯМ НАЛЕЖИТОСТІ ОТСІ СВОЇ ГОС-
ПОДАРСЬКІ ВИДАННЯ:

Григорій Герман: Годівля гусей, качок, панта- рок, павів, фазанів і лебедів	зол. 3—
„ Годівля курей	3—
о. Й. Раковський: Годівля рогатої худоби Ч. II.	3—
М. Творидло: Годівля безрог	3—
Ол. Мельник: Як годувати худобу дешево а добре	2—
В. Кучера: Управа садовини	2:25
„ Виріб вин овочевих	2—
Г. Цеєб: Управа пашних ростин	2:25
Д-р Г. Величко: Управа пашних бураків	0:60
„ Сумішка конюшин з травами	0:60
Інж. Евген Нагірний: Взірцеві стайні і гноївні	2—
Інж. Ол. Лушпинський: Відбудова знищених сіл ч. II. (Проекти селянських хат і селянських будинків)	5—
„ Відбудова знищених сіл ч. III. (Проекти приходств і читал.)	5—
о. В. Пилипчук: Підручник пасічництва	6—
Ю. Павликовський: Під прапором самопомочи	1:50
„ Не ридайте, а добувайте	0:20
В. Королів-Старий: Як вибрати коня	0:50
К. Михайлюк: Плекання телят	0:50

Передплачуєте

Передплачуєте

ОДИНОКИЙ У НАС БАГАТО
ІЛЮСТРОВАННИЙ ЖУРНАЛ.

ВИХОДИТЬ У ЛЬВОВІ ДВІЧІ В МІСЯЦЬ.
ЧВЕРТЬРІЧНА ПЕРЕДПЛАТА 7 ЗЛОТИХ.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

„СВІТ“, Львів, Руська 3.